

INFORMÁTOR

XXIII/2012/1-2

NITRA

OBSAH: • Dôležité informácie • Rozhovor k výročiu SAS • Aktuality • Spoločensko-vedecké podujatia • Archeológia a verejnosť • Zo života univerzít • Ocenenia a vyznamenania • Jubileá • Opustili naše rady • Nové publikácie • Pozvánky • Zmeny v členskej základni • Oznamy redakcie •

DÔLEŽITÉ INFORMÁCIE

Zápisnica zo zjazdu Slovenskej archeologickej spoločnosti v roku 2012

1. Otvorenie
2. Návrh programu.
3. Voľba návrhovej komisie
4. Správa o činnosti a hospodárení SAS za rok 2011
5. Správa revíznej komisie
6. Návrh plánu činnosti SAS na rok 2012
7. Rôzne
8. Návrh uznesenia
9. Záver

Pracovné stretnutie Zjazdu slovenských archeológov 2012 sa konalo 17. 04.2012 v Nitre v budove Slovenskej akadémie vied. Zúčastnilo sa ho 63 členov. Stretnutie otvorila PhDr. E. Miroššayová, CSc. predsedníčka Slovenskej archeologickej spoločnosti pri SAV. Privítala účastníkov a oboznámila ich s navrhnutým programom. Po odsúhlasení programu nasledovala voľba návrhovej komisie. Za výbor bola zvolená dr. M. Mácelová, za členov prof. K. Kuzmová a E. Čaprlová. Ďalšie rokovanie pokračovalo podľa programu. Správu o činnosti za rok 2011 predniesla dr. E. Miroššayová, finančnú správu mgr. A. Bistáková, PhD. a správu revíznej komisie PhDr. E. Fottová.

Prítomní členovia SAS prednesené správy odsúhlasili bez pripomienok.

V ďalšom bode predsedníčka predstavila plán činnosti SAS pri SAV na rok 2012 s ťažiskovou témou hlavných medzinárodných akcií „Problematika historického vývoja stredného Podunajska v mladšej dobe bronzovej a dobe železnej“.

Následne bol plénu predložený návrh výboru o výške pridelených finančných prostriedkov na akcie v roku 2012 z vlastných zdrojov SAS a žiadaných financií z rozpočtu SAV, ktoré dostávame prostredníctvom Rady slovenských vedeckých spoločností.

Plénum návrh činnosti a finančný rozpočet na rok 2012 schválilo bez pripomienok.

Predsedníčka SAS požiadala členov, aby považovali nad akciami na rok 2013 a návrhy predkladali výboru SAS. Informovala, že za rok 2011 a 2012 neprišli návrhy na udelenie ceny SAS. Tak ako každoročne požiadala členov SAS intenzívnejšie prispievať do Informátora.

K bodu „Rôzne“ vystúpili aktívne viacerí členovia SAS:

Prof. E. Krekovič podporil návrh prof. V. Furmánka na zvýšenie výšky členského. Zároveň sa vyjadril ku klesajúcemu počtu členov v SAS a položil otázku ako členstvo zatriktívniť.

Prof. E. Krekovič navrhol aby sa akcii SAS zúčastňovali len jej členovia, aj z toho dôvodu, že ide o dotované akcie.

Dr. E. Miroššayová pripomenula, že nie je možné pri niektorých akciách brániť účasti nečlenov SAS napr. konferencie, semináre a pod. Reagovala na poznámku k výške členského a súhlasila s prof. E. Krekovičom. Zároveň otvorila diskusiu k tejto téme aj prostredníctvom Informátora. Upozornila, že návrh na zmenu výšky členského môže byť prednesený až na Valnom zhromaždení SAS, ktoré má kompetenciu návrh schváliť alebo zamietnuť.

Následne rozptýl prof. E. Krekovič diskusiu k tomu, či stanovy hovoria naozaj o tom, že členské sa môže zvýšiť len na Valnom zhromaždení.

Prof. V. Furmánek reagoval znovu na otázku členského, konkrétne na platenia a neplatenia členského po dosiahnutí veku 70 rokov. Navrhol, aby pracujúci dôchodcovia podľa vlastného rozhodnutia pokračovali v platení členského ako prejavu podpory spoločnosti. Jeho návrh sa stretol so súhlasom.

Dr. J. Rajtár zaujal stanovisko k diskusii: a) treba sa držať stanov, ktoré hovoria, že členské sa môže meniť len na Valnom zhromaždení. Navrhol pracujúcim dôchodcom ponechať možnosť dobrovoľne sa rozhodnúť či budú platiť normálnu výšku členského; b) poukázal aj na absenciu zamestnancov AÚ, ktorí sú členovia SAS a nie sú prítomní na stretnutí.

Prof. A. Ruttkay súhlasil s dobrovoľnosťou platenia členského dôchodcami. Zároveň sa vyjadril k návrhu založenia Komory slovenských archeológov. Navrhované združenie má profesionálny charakter s iným štatútom činnosti ako SAS.

Prof. K. Kuzmová informovala, že študenti, keďže nie sú členmi SAS zrejme prídu až na odborné prednášky.

Dr. E. Miroššayová navrhla, aby sa zjazd a seminár v prípade nedostatku prednášok konali iba jeden deň.

Dr. J. Labuda reagoval na návrh pripomienkou, že archeológovia z múzeí chýbajú na zjazde SAS z dôvodu, že ich riaditelia neumožnia na akciu. Zároveň navrhol, aby sa stretnutie v roku Valného zhromaždenia konalo 2 dni, inak len 1 deň. Je to však v kompetencii výboru SAS.

Na návrh s reagoval dr. J. Rajtár so súhlasom, že rozhodnutie o ňom je v kompetencii výboru.

Dr. K. Pieta navrhol dynamickejšiu spoluprácu s AÚ SAV a oddeleniami.

Doc. J. Pavúk poukázal, že v archeologickej obci chýba súdržnosť.

Prof. J. Bujna navrhol, aby bola do budúcnosti zvolená nosná téma seminára a výbor priamo oslovil so žiadosťou o prednesenie prednášky tých kolegov, ktorí sa téme venujú.

Dr. M. Musilová informovala o pripravovanej exkurzii „Jantárová cesta“.

Dr. K. Marková informovala o činnosti sekcie „História skla“ a akcii na marec 2013.

Dr. E. Miroššayová predniesla príspevok k 40. Výročiu svojbytnosti Slovenskej archeologickej spoločnosti (1972-2012). Navrhla podrobné spracovanie histórie SAS.

Následne vystúpil dr. T. Kolník so zaujímavými informáciami o histórii SAS.

Dr. E. Miroššayová vyzvala dr. T. Kolníka k spísaniu pamätí SAS.

Prof. E. Krekovič navrhol uverejňovať rozhovory s pamätníkmi v Informátore.

Dr. V. Turčan navrhol uverejňovať staršie fotografie v Informátore ako začiatok dokumentácie histórie slovenských archeológov.

Po ukončení diskusie prečítala dr. M. Mácelová návrh na uznesenie, ktorý bol prijatý bez pripomienok.

Rokovanie Zjazdu slovenských archeológov 2012 ukončila predsedníčka SAS pri SAV a pozvala prítomných na odborný seminár.

V Nitre, 17.4.2012

Zapísala: A. Bistáková

Uznesenie z rokovania Výročného zhromaždenia Slovenskej archeologickej spoločnosti pri SAV, konaného 17.04.2012 v Nitre

1. Účastníci zhromaždenia vzali na vedomie Správu o činnosti a hospodárení SAS za rok 2011.
2. Účastníci zhromaždenia schválili správu revíznej komisie a predložený plán činnosti SAS na rok 2012.
3. Účastníci zhromaždenia prijali návrh, že členovia SAS pri SAV nad 70 rokov môžu v prípade záujmu dobrovoľne pokračovať v platení členského.

Zapísala: M. Mácelová

Prehľad činnosti a hospodárenia SAS pri SAV v roku 2011

Názov spoločnosti

Slovenská archeologická spoločnosť pri SAV
--

Názov ústavu SAV, s ktorým spoločnosť spolupracuje na základe zmluvy

Archeologický ústav SAV

Funkcionári spoločnosti

Predseda	Meno, priezvisko, tituly	Elena Miroššayová, PhDr., CSc.
	e-mail	mirossa@saske.sk
	Telefónne číslo	0907/994608
Hospodár	Meno, priezvisko, tituly	Alena Bistáková, Mgr., PhD.
	e-mail	Alena.Bistakova@savba.sk
	Telefónne číslo	0902/925646

Kontaktné údaje spoločnosti

Kontaktná osoba (len ak je iná ako predseda; meno, priezvisko, tituly)	
Adresa pre korešpondenciu	Slovenská archeologická spoločnosť pri SAV Akademická 2, 949 21 Nitra
e-mail	mirossa@saske.sk
Telefónne č. (aj smerové)	0907/994608
Adresa www stránky spoločnosti	www.sas.sav.sk

Vedecké a odborné podujatia

Por.č.	Názov podujatia	Druh podujatia	Miesto a dátum	Účast' spoločnosti
1	Významné výsledky archeologického výskumu na Slovensku v roku 2010	vedecký seminár	12.–13. 04. 2011	hlavný organizátor
2	Argenti Fodina 2011	medzinárodné sympóziu	07. - 09.09.2011	spoluorganizátor
3	20. stretnutie východoslovenských archeológov	vedecká konferencia	25.10.2011	spoluorganizátor
4	Doba laténska na JZ Slovensku	vedecká konferencia	12.11.2011	spoluorganizátor
5	Stavebno-historický vývoj Košíc v stredoveku a novoveku	vedecký seminár	28.4.2011	spoluorganizátor

Prednáškové aktivity

Počet vedeckých a odborných prednášok	3
Počet vedecko-popularizačných a vzdelávacích prednášok	0

Iné akcie spoločnosti

Názov a stručná charakteristika (druh) akcie	Miesto a dátum
Aktuálne problémy archeologického bádania na Slovensku – 3. diskusné fórum	Nitra, 29. 3. 2011

Publikačné aktivity spoločnosti

Informátor XII/1, Nitra 2011, 26 strán

Informátor XII/2, Nitra 2011, 32 strán

Finančná správa spoločnosti za rok 2011

Vedecké a odborné podujatia

Por.č.	Názov podujatia	Príspevok SAV	Príspevok SAS pri SAV
1	Významné výsledky archeologického výskumu na Slovensku v roku 2010	89,24 €	125,18 €
2	Argenti Fodina 2011	145 €	200 €
3	20. stretnutie východoslovenských archeológov	20 €	43,33 €
4	Doba laténska na JZ Slovensku	100 €	0
5	Stavebno-historický vývoj Košíc v stredoveku a novoveku		0
	Spolu	354,24 €	368,51 €

Publikačné aktivity spoločnosti

Por. č.	Publikácia	Príspevok SAV	Príspevok SAS pri SAV
1	Informátor XII/1, Nitra 2011, 26 strán	219,07 €	
2	Informátor XII/2, Nitra 2011, 32 strán	216,48 €	
	Spolu	435,55 €	100 €

Iné výdavky spoločnosti

Por. č.	Iné výdavky spoločnosti	Príspevok SAV	Príspevok SAS pri SAV
1	Réžia SAS	0	113,49 €
2	Mzdy (web, zal. Inform., ekonómka)	0	700 €
3	Platby do poisťovních fondov	0	7 €
	Spolu		820,49 €

Výdavky a príjmy z príspevkov SAV

SAV	Suma
Príjem zo SAV (príspevok SAV) v r. 2011	790 €
Výdavky z príspevku SAV v r. 2011	789,79 €

Vlastné výdavky a príjmy spoločnosti

Ekonomická činnosť	Suma
Výdavky za rok 2011	1289 €
Príjmy v roku 2011 (z členských poplatkov)	1302 €
Rozdiel príjmov a výdavkov	13 €
Majetok z roku 2010	1611 €
Rozdiel príjmov a výdavkov	13 €
Majetok k 31.12.2011	1624 €

Zápis z kontroly hospodárenia s prostriedkami SAS pri SAV v Nitre

Členovia revíznej komisie: PhDr. Eva Fottová, PhDr. Jozef Moravčík, PhDr. Ivona Vlkolinská, CSc.

Kontrolované obdobie: 1.1.2011 – 31.12. 2011

Revízna komisia prekontrolovala peňažný denník, jednotlivé finančné doklady, dohody o vykonaní práce, doklady daňového úradu, evidenčné listy a mesačné výkazy do sociálnej poisťovne, ako aj zoznam organizovaných podujatí. Jednotlivé finančné doklady pozostávali z bankových výpisov (36 kusov), výdavkových (23 kusov) a príjmových (9 kusov) dokladov.

V roku 2011 nastala zmena vo financovaní spoločnosti prostredníctvom dotácií od SAV. Dotácie na plánované akcie boli predisponované zo SAV priamo do rozpočtu AÚ SAV ako zmluvnému ústavu spoločnosti. To znamená, že neboli účtované cez ekonomiku SAS. Išlo o sumu 790 eur viazanú na konkrétne akcie (4 vedecké podujatia, 2 publikačné aktivity spoločnosti).

Stav finančných prostriedkov k 31.12. 2011 bol nasledovný:

- zostatok finančnej hotovosti na pokladni SAS k 31.12. 2011 bolo 108 eura;
- konečný zostatok na účte SAS v Poštovej banke Nitra bol 1516 eura;
- celková finančná hotovosť k 31.12.2011 predstavovala spolu 1624 eura.

V Nitre dňa 10. 4. 2012

Informátor SAS XXIII/2012/1-2

Informátor SAS XXIII/2012/1-2

Informátor SAS XXIII/2012/1-2

Informátor SAS XXIII/2012/1-2

Informátor SAS XXIII/2012/1-2

Informátor SAS XXIII/2012/1-2

Zjazd slovenských archeológov 2012 – Vedecký seminár

Súčasťou zjazdu slovenských archeológov v dňoch 17. -18. apríla 2012 bol vedecký seminár, na ktorom odznelo 12 príspevkov. Slávnostnú prednášku „Polstoročie výskumu popolnicových polí na Slovensku“ predniesol **prof. PhDr. Václav Furmánek, DrSc.**

Následne odzneli podľa programu prednášky - PhDr. Ján Rajtár, CSc. (AÚ SAV Nitra): Ochrana a prezentácia Raetskeho limitu v Bavorsku; Drahoslav Hulínek, PhD. (SAHI, o.z.): Zhodnotenie doterajšej účasti pracovníkov SAHI o. z. na archeologickom projekte Tell Fecheriye v Sýrii; PhDr. Peter Bednár, CSc. – Mgr. Michal Cheben (AÚ SAV Nitra): Nový Tekov – polykultúrne sídlisko; Mgr. Silvia Bodoriková, PhD.¹ – Mgr. Kristína Domonkošová Tibenská¹ – RNDr. Michaela Dörnhöferová¹ – Mgr. Petra Uhrová¹ – Mgr. Michal Takács²: Rekonštrukcia potravných zvyklostí na základe stopových prvkov a dentálnych mikroabrázií u dvoch populácií z Gáňu (5. – 6. stor. n. l., 9. – 10. stor. n. l.; Inštitúcia: 1 Katedra antropológie, Prírodovedecká fakulta UK Bratislava, 2 Vlastivedné múzeum v Galante); PhDr. Ivan Cheben, CSc. – Mgr. Michal Cheben (AÚ SAV Nitra): Michal nad Žitavou – polykultúrne sídlisko; prof. PhDr. Jozef Bátora, DrSc.¹ – Dr. phil. Martin Furholt² – Dr. phil. Knut Rassmann³ – Mgr. Peter Tóth¹: Zisťovací výskum na neolitickom sídlisku Vráble-Veľké Lehemby (Inštitúcia: 1 Archeologický ústav SAV, 2 Institut für Ur- und Frühgeschichte Christian Albrechts-Universität zu Kiel, 3 Römisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts); Mgr. Róbert Malček, PhD. (AÚ SAV Nitra) – Mgr. Viktória Tittónová (Hradné múzeum vo Fiľakove): Prvá sezóna výskumu dolného hradu vo Fiľakove; Mgr. Róbert Daňo, PhD. (AÚ SAV Nitra): Výskumná sezóna 2011 na Topoľčianskom hrade; PhDr. Ján Hunka, CSc. (AÚ SAV Nitra): Nový nález rakúskych a bavorských mincí z 15. storočia, zo Želiezoviec; RNDr. Július Jakab (AÚ SAV Nitra): Zlomeniny ľudských kostí z perimortálneho obdobia v archeologických nálezoch; Mgr. Róbert Malček, PhD. (AÚ SAV Nitra): Výsledky výskumu zaniknutého mestského kostola v Kremnici.

Redakcia

Výbor SAS sa v októbri 2012 dohodol na predbežnom termíne konania Zjazdu slovenských archeológov a Výročnej členskej schôdze Slovenskej archeologickej spoločnosti pri SAV v roku 2013.

Zjazd a výročná schôdza sa uskutoční dňa 10. apríla 2013.

Jedenásť rokov činnosti Komisie pre podporu výskumu historického skla na Slovensku

Pri Slovenskej archeologickej spoločnosti už jedenásť rok pôsobí Komisia pre podporu výskumu historického skla na Slovensku (ďalej len Komisia). Jej činnosť sa zameriava na organizáciu konferencií a poradenskú činnosť. Nemáme vytvorenú členskú základňu ako je to v Odbornej skupine pro dějiny skla pri České archeologickej spoločnosti. Predsedkyňou Komisie je D. Staščíková-Štukovská, členmi sú G. Březinová, K. Marková a s Komisiou spolupracuje M. Bielich.

Archeologické nálezy historického skla zo Slovenska sa skúmajú interdisciplinárne v nedostatočnej miere a aj preto sa v historických interpretáciách mnohé cenné nálezy zo skla nevyužívajú a pre medzinárodný výskum zostávajú neznáme. Snažíme sa preto podporovať najmä interdisciplinárne spracovávanie stále rastúcich nálezov a fondov historického skla. K tomu je prispôsobená i koncepcia kolokvií podporované Slovenskou sklárskou spoločnosťou. Tu popri odborných prednáškach dávame široký priestor archeológom, kurátorom múzeí, historikom, technikom ako i súkromným osobám. Umožňujeme, aby prezentovali nespracované nálezy historických skiel, aj keď sa im špeciálne nevenujú. Pod výrazom „interdisciplinárny“, okrem so sklom neoddeliteľne súvisiacej chémie, rozumieme i pohľady ďalších vedných disciplín na historické sklá ako sú napr. národopis, jazykoveda, environment, s cieľom priniesť na historické sklo na Slovensku komplexný pohľad.

Doteraz sa nám podarilo zostaviť a uverejniť všetky materiály z doposiaľ uskutočnených kolokvií (História skla 2001. Informátor SAS pri SAV. Suplementum 6. Nitra 2002; Študijné zvesti AÚ SAV č. 45 a 46, Nitra 2009). Materiály z posledného podujatia teraz pripravujeme do tlače.

Komisií sa podarilo dosiahnuť zrod viacerých, aj medzinárodných, spoluprác a publikovanie nálezov, ktoré by bez tejto činnosti pravdepodobne neboli realizované. Spomenúť treba spoluprácu pri spracovaní renesančných skiel, importov v nálezoch na Spiši, nálezov z Bojnej, niektorých pravekých nálezov. Medzinárodná spolupráca sa rozvíja najmä so štátmi EÚ ale i inými napr. s Ruskom. Pravidelne sa zúčastňujeme na zasadnutí Odbornej skupiny pro dějiny skla pri České archeologickej spoločnosti, s ktorou sa snažíme prepájať témy projektov.

Členovia Komisie úspešne riešili viacero projektov zameraných na historické sklo. Výsledky boli prezentované na medzinárodných konferenciách a na stránkach odborných časopisov. Z projektov, ktoré aktuálne realizujú členovia komisie treba uviesť:

Rozvoj technológií skelokryštalických látok vo vzťahu ku kultúrnemu vývoju Slovenska v praveku, protohistórii a včasnóm stredoveku. Tento projekt grantovej agentúry Vega (SAV) začal v roku 2011 a má byť ukončený v roku 2013. Zameriavame sa na spresnenie rôznych, dá sa povedať zle pretavených skiel z pohľadu technológie, pôvodu a na odlíšenie keramických látok. Problematika sa rieši na príklade korálikov.

V archeologických nálezoch na Slovensku sa vyskytujú človekom intencionalne vyrobené materiály, ktoré nemajú jednoznačnú terminológiu a rozpoznanú technológiu. Tieto materiály možno špecifikovať ako sklokryštalické. Najväčší problém robí rozlíšenie pôvodu vzťahu týchto materiálov s keramikou alebo tradičnou sklárskou výrobou. Treba ich považovať za jedinečné vo význame poznania najstaršej sklárskej výroby. Cieľom projektu je rozpoznať tieto materiály v nálezoch drobných šperkov na Slovensku prierezovo od praveku po včasný stredovek, vypracovať prírodovednými analýzami podloženú terminológiu, charakterizovať rozdiel

Pohľad na diskusnú časť „okrúhleho stola“ kolokvia historické sklo.

v porovnaní s výrobou keramiky a jej technológiami v čase. Výsledky by priniesli základ pre riešenie tohto v Európe zatiaľ málo a nejednotne riešenému problému, ktorý stojí zatiaľ na okraji sklárskych ako i keramických výskumov.

V roku 2010 začal iný grantový projekt Vega (SAV): Ozdoby a šperk doby železnej zo skla a sapropelitu ako prameň archeologicky postihnuteľného kroja, výrobných i distribučných aktivít a mobility komunít na území Slovenska. Vedúcou projektu končiaceho v roku 2012 je PhDr. G. Brezinová, CSc.

Mgr. M. Bielich, PhD. – sa zaoberá sklami z 8. stor. a 16. stor. z lokality na Failake v Kuvajte a aj stredovekými sklami z kaplnky sv. Michala v Košiciach ako aj sklami z Lietavského hradu.

Z aktuálne spracovávaného historického skla na Slovensku treba spomenúť nálezy skla z bratislavského hradu z 1. stor. pred. n. l. – ktoré spracováva PhDr. M. Musilová z Mestského ústavu ochrany pamiatok v Bratislave. Stredoveké nálezy z Bratislavy začala spracovávať PhDr. H. Sedláčková, CSc. spolu s kolegami PhDr. B. Lesákom a Mgr. P. Koášovou-Šimončíčovou z Mestského ústavu ochrany pamiatok v Bratislave a PhDr. M. Janovičkovou z Múzea mesta Bratislavy.

Sklárne stredného Slovenska monograficky spracoval Ing. P. Hlodák, publikácia sa pripravuje do tlače. Beseda s autorom bola 19. apríla 2012 v Trenčíne. Dočkali sme sa tiež individuálnej iniciatívy na oživenie sklárne v Dolnej Bzovej (1769-1894). Miestny nadšenec najskôr postavil budovu na zaniknutej sklárni a potom tu zaviedol tradíciu sklárskych dní. Pristúpili tiež k vytvoreniu sklárskej pece, ktorá má byť dokončená tohto roku v auguste. Táto iniciatíva asi najlepšie odráža situáciu s historickým sklom na Slovensku. Akcia súvisí hlavne s propagáciou krištáľového a rezaného skla a s predpokladaným rozvojom turizmu.

O históriu sklárni na Slovensku z 18.-20. storočia prejavuje záujem tiež Slovenská sklárska spoločnosť. Usporadúva Besedy o skle pod Trenčianskym hradom.

Začala práca na vytvorení programu pre počítačové spracovanie pre zjednotenie opisov sklenených artefaktov. Táto činnosť je pokračovaním spolupráce s Poľskom, ktorá bola zameraná na vytvorenie jednotných termínov pre klasifikácie sklenených artefaktov a výrobných zariadení so zvláštnym zreteľom na územie Slovenska a Poľska.

Teší nás, že na činnosť našej Komisie pozitívne už viackrát v odbornej tlači upozornili zahraniční bádatelia.

V roku 2012 sme mali zorganizovať pravidelné kolokvium Historické sklo, ale z organizačných a technických dôvodov sme ju museli preložiť na rok 2013.

Predpokladaný termín uskutočnenia kolokvia HISTORICKÉ SKLO „2013“ je november 2013. Podujatie sa uskutoční v Trenčíne.

Chceme predstaviť niektoré menej známe historické sklá z múzea v Trenčíne, výrobu Lednických Rovní a nové technologické pracovisko v Trenčíne. Súčasťou podujatia je plánovaná tiež medzinárodná sekcia so zameraním na problematiku používania výsledkov mikroanalýz pri tvorbe klasifikácie historických sklárskych receptúr korálikov. Súčasťou kolokvia budú tiež výstavy historických skiel z depozitov trenčianskeho múzea a múzea skla v Lednických Rovniach.

Ďalšie informácie o organizácii kolokvia HISTORICKÉ SKLO „2013“ budú uverejnené na webových stránkach Slovenskej archeologickej spoločnosti. Pozývame všetkých záujemcov o sklo ako aj všetkých, ktorí majú k dispozícii sklá od praveku po novovek, alebo rôzne doklady sklárskej výroby na toto podujatie!

Ďakujeme všetkým, ktorí sa doteraz aktívne do výskumu historického skla na Slovensku zapojili.

Klára Marková - Danica Staščíková-Štukovská

SPOLOČNOSŤ ANTONA TOČÍKA

na podporu zverejňovania výsledkov archeologického a numizmatického bádania na Slovensku

Správna rada Spoločnosti Antona Točíka ďakuje všetkým priaznivcom a spolupracovníkom, ktorí poskytli 2 % zo svojich daní za rok 2011 na podporu jej činnosti.

Spoločnosť Antona Točíka použije aj tieto zdroje v nasledujúcom období na hlavný cieľ svojej činnosti - podporu zverejňovania výsledkov archeologického a numizmatického výskumu na Slovensku.

Z toho dôvodu sa na Vás obraciame s výzvou na predkladanie žiadostí o finančnú podporu na vydanie Vašich publikácií v roku 2013. V žiadosti uveďte základné informácie o diele, jeho stranový rozsah a termín odovzdania do tlače. Svoje žiadosti posielajte na dolu uvedenú adresu najneskôr do 31.03.2013.

Zároveň sa obraciame na Vás s prosbou o poskytnutie 2% zo svojich daní za rok 2012.

Adresa: Spoločnosť Antona Točíka, Akademická 2, 949 21 Nitra

Gertrúda Brezinová

ROZHOVOR K VÝROČIU SAS

40. rokov činnosti samostatnej Slovenskej archeologickej spoločnosti pri SAV

Svoju činnosť začala spoločnosť v roku 1956 ako Slovenská sekcia v rámci Československej spoločnosti archeologickej pri ČSAV. Ustanovená bola na valnom zhromaždení v Bratislave dňa 23. 3. 1956. Prvým a dlhoročným predsedom sa stal Štefan Janšák, ktorý ju viedol až do roku 1972. Do výboru boli zvolení J. Dekan – podpredseda, M. Novotná - tajomník, L. Kraskovská – hospodárka, A. Točík, V. Ondrouch, V. Budinský-Krička a J. Pástor – členovia. Revízormi sa stali M. Dušek a J. Nettič. K zakladajúcim členom patrili Ambros Cyril, Andel Karol, Balaša Jozef, Bánesz Ladislav, Bárta Juraj, Benadík Blažej, Boháč Jiří, Čaplovič Pavol, Dekan Ján, Drenko Jozef, Dušek Mikuláš, Hrubec Igor, Chropovský Bohuslav, Janšák Štefan, Kolník Titus, Kraskovská Ľudmila, Budinský-Krička Vojtech, Križanová Šarlota, Krupica Oldrich, Kudláček Jozef, Nettič Ján, Novotná Mária, Novotný Bohuslav, Ondrouch Vojtech, Pástor Ján, Paulík Jozef, Pelikán Oldřich, Píffl Alfréd, Pichlerová Magda, Polla Belo, Porubský Jozef, Pozdišovský Štefan, Petrovský-Šichman Anton, Šemmer Viktor, Točík Anton, Vlček Emanuel.

Pod názvom Slovenská archeologická spoločnosť pri SAV sa uvádza od roku 1960. V roku 1972 sa Slovenská archeologická spoločnosť pri SAV osamostatňuje. Za predsedu bol zvolený Mikuláš Dušek (1972-1978). V ďalších volebných obdobiach sa na jej čele vystriedali Jozef Vladár (1978-1989), Alexander Ruttkay (1989-1990), Darina Bialeková (1990-1996), Dušan Čaplovič (1996-1999), Ján Rajtár (1999-2003), Ivan Cheben (2003-2007), Elena Miroššayová (2007-).

Pri príležitosti 40. výročia samostatného fungovania Slovenskej archeologickej spoločnosti pri SAV sme požiadali jedného zo zakladajúcich členov PhDr. Titusa Kolníka, DrSc., aby sa s nami podelil o autentické spomienky na začiatky jej činnosti.

Dr. T. Kolník našu žiadosť splnil a tak vám môžeme sprostredkovať rozhovor, ktorý viedla hlavná redaktorka Informátora A. Bistáková.

Pán doktor, patríte k zakladajúcim členom Slovenskej archeologickej spoločnosti. Ako si spomínate na jej prvé akcie?

Na úvod treba aszda pripomenúť, že SAS vznikla transformáciou Slovenskej sekcie Československej archeologickej spoločnosti pri Československej akadémii vied. Predsedom Slovenskej sekcie ČSSA bol v rokoch 1969-1974 Štefan Janšák, vtedajší nestor slovenskej archeológie. Bol to muž širokého rozhľadu, distingvovaný diplomat a organizačne neobyčajne skúsený technokrat. Od počiatku mu bolo jasné, že asymetrický model v rámci ČSSA dáva Slovenskej sekcii formálne len neplnoprávne postavenie. Sice vďaka tomu, že v Prahe reprezentovali archeológiu akademici Jaroslav Böhm, Jan Eisner a Jan Filip, ktorí dôverne poznali a citlivo vnímali slovenskú realitu a mali vždy k slovenskej archeológii absolútne korektný vzťah, bola jej nezávislosť zaručená a bezproblémová.

Napriek tomu sa Š. Janšák od počiatku snažil dosiahnuť pre Slovenskú sekciiu ČSSA úplne autonómne postavenie a názov Slovenská archeologická spoločnosť. Toto sa mu napokon aj podarilo. V rámci SAV bolo iba málo spoločností, ktoré si dokázali v oných rokoch vy dobyť autonómne postavenie aj v názve. Určite nie je bez zaujímavosti, že tento neúnavný obhajca a presadzovateľ samostatnosti SAS bol pôvodne skalným prívržencom Hlasistov, teda tej skupiny slovenských intelektuálov, ktorí hlásali a obhajovali ideu československej národnej jednoty. Málokto si dnes

spomenie, že Š. Janšák bol aj členom československej delegácie, ktorá uzatvárala vo Versailles známu Trianonskú mierovú zmluvu stanovujúcu demarkačnú líniu medzi ČSR a Maďarskom ako definitívnu hranicu medzi oboma štátmi.

Kde sa konali prvé stretnutia Slovenskej sekcie ČSSA?

Konali sa v archeologickom seminári na Komenského univerzite v Bratislave. V roku 1969 ale bolo rozhodnuté, že výkonné centrum sekcie sa premiestni do sídla Archeologického ústavu SAV do Nitry. Vo funkcii tajomníka som vtedy vystriedal Máriu Novotnú a majetok sekcie, ktorý pozostával z jednej skrine a písacieho stroja bol prevezený do Nitry. Odvtedy sa datuje úzka spolupráca a koordinácia akcií SAS s Archeologickým ústavom SAV. Kontakt medzi predsedom, ktorý žil v Bratislave a tajomníkom z Nitry bol iba písomný, ale dosť intenzívny.

Aká bola hlavná náplň činnosti a ako ste vyberali prednášky na zjazd?

Honosný názov „zjazd“ sa ujal až neskôr. Pôvodne to bolo valné zhromaždenie a konferencia. Od počiatku sme sa usilovali naplňať hlavné poslanie SAS podľa stanov: „Všestranne podnecovať a rozvíjať bádateľskú činnosť, vytvárať predpoklady pre optimálny rozvoj archeologickej vedy a jej spoločenského využitia, prispieť k zvyšovaniu odbornej úrovne členov, poskytovať im finančnú a metodickú pomoc pri odbornej a vedeckej práci, usporadúvať semináre, konferencie a sympóziá slúžiace a prezentovanie a rozširovanie archeologických poznatkov, rozvíjať vlastnú edičnú a publikačnú činnosť a spolupracovať s príbuznými pracoviskami SAV, vysokými školami, múzeami a inými kultúrnymi inštitúciami“.

Konferencie a valné zhromaždenia boli predovšetkým fórom na vzájomnú informáciu o nových nálezochoch a o výsledkoch aktuálnych terénnych výskumov. Okrem toho časté boli aj prednášky pozvaných zahraničných archeológov z Poľska, Rakúska, Maďarska a Nemecka. Významnú oblasť činnosti tvorili aj pravidelné niekoľkodňové exkurzie na prebiehajúce terénne výskumy a dôležité archeologické náleziská. Napr. roku 1959 sme uskutočnili štvordňovú študijnú exkurziu po severoslovenských výskumoch, náleziskách a múzeách. Roku 1960 SAS v úzkej súčinnosti s AÚ SAV realizovala 6-dňový študijný zájazd na stredné, juhovýchodné, východné a severovýchodné Slovensko spojený s odbornými seminármi v Rimavskej Sobote a Prešove. Roku 1961 sme podnikli 4-dňový zájazd, cieľom ktorého bolo oboznámiť sa s trasou Via Bohemica a s dôležitými veľkomoravskými náleziskami a výskumami na Morave (napr. Mikulčice, Pohansko, Staré Město).

Boli od začiatku členmi SAS aj nearcheológovia, resp. neprofesionálni záujemcovia o archeológiu?

Pokiaľ si spomínam medzi zakladajúcich členov patrili iba dvaja zaslúžili laickí archeológovia, dlhoroční spolupracovníci Archeologického ústavu., a to Viliam Kráľovič z Križovian nad Dudváhom a Karol Godovič z Abrahámu. Kritériá pre členstvo v SAS boli pôvodne náročnejšie ako dnes. Pre mladých platila zásada úspešného zavŕšenia štúdia. Špekulatívne dôvody pre vstup do SAS, napr. záujem majiteľov detektorov, neboli vtedy aktuálne.

A čo bolo motiváciou pre archeológov?

V prvom rade to bol honor patriť k elitnej výberovej archeologickej komunite. Dôležitá bola i možnosť podieľať sa na výhodách, ktoré SAS poskytovala: právo zúčastňovať sa na jej akciách, najmä na odborných exkurziách a prednáškach.

Na koho z radov laických archeológov - dobrovoľníkov, teda neprofesionálov si spomínate?

Úzky osobný vzťah a dlhoročný kontakt som mal s dvomi už spomínanými laickými archeológmi (neváham použiť tento termín), s Viliamom Kráľovičom a Karolom Godovičom. Obidvaja boli výnimočne schopní a zaslúžili priaznivci archeológie, ktorí si prieskumnou a zberateľskou činnosťou vyslúžili trvalé miesto v dejinách archeologického bádania na Slovensku. Prvý menovaný začal spolupracovať už s J. Eisnerom a Š. Janšákom. Na dolnom Považí objavil takmer dve stovky dovtedy neznámych nálezísk, medzi nimi aj významnú rímsko-germánsku lokalitu Cífer-Páci.

V. Kráľovič upútal aj pozornosť novinárskej obce a médií. Málo je známe, že Fero Fenič, dnes slávny pražský filmový mág, venoval roku 1975 svoj filmový debut V. Kráľovičovi. Vtedy ešte ako poslucháča Filmovej a televíznej fakulty Akadémie múzických umení v Prahe ho tento laický archeológ natoľko upútal, že o ňom natočil svoj prvý film. Časť exteriérov tohto filmu nakrúcal v Páci počas exkurzie účastníkov III. Medzinárodného kongresu slovanskej archeológie.

K. Godovič sa sústreďoval na sledovanie minulosti rodného kraja. Ak dnes kataster obce Abrahám archeologicky patrí k najlepšie preskúmaným a zmapovaným mikroregiónom Slovenska, ak sa Abrahám často objavuje nielen v domácej, ale i v európskej odbornej literatúre, je to aj zásluha prieskumov K. Godoviča. Mal som šťastie, že obidvaja dlhodobo pracovali aj na mojom výskume v Cíferi-Páci. Výnimočne dobre rozumeli terénu. Rád spomínam na mnohé cenné rady, nielen odborné ale i ľudské, ktorými boli títo archeológovia - amatéri mimoriadne obdarení a svojím zdravým sedliackym úsudkom boli vždy naporúdzi. Obidvaja patrili k zakladajúcim členom SAS. Spomínam si, že zvyčajne nechýbali na prednáškových podujatiach organizovaných v Bratislave, či Nitre. Bolo by však možné spomenúť i ďalších externých spolupracovníkov AÚ a členov SAS, napr. G. Klimu, L. Kiefera. A. Stacha, G. Povalu a mnohých ďalších..

Informátor Slovenskej archeologickej spoločnosti začal vychádzať roku 1990. Ako sa na začiatku realizovalo informovanie členov?

Najprv to bol Sborník Československé společnosti archeologické a od roku 1960 sa stali spoločným informačným orgánom Archeologického ústavu SAV a Slovenskej archeologickej spoločnosti Študijné zvesti AU SAV. V starších ročníkoch tohto periodika možno nájsť prehľad činnosti SAS za jednotlivé roky.

Ako vyzerala spolupráca SAS s AU SAV a s ďalšími inštitúciami, napr. s múzeami?

Od dislokácie organizačného centra SS ČSSA do Nitry sa datuje veľmi tesná spolupráca SAS s AU SAV. Pri prednáškových cykloch i exkurziách na archeologické lokality to fungovalo vždy výborne. Archeologický ústav zvyčajne prevzal aj finančné náklady spojené s týmito akciami. Aj spolupráca s centrálnymi slovenskými múzeami bola v minulosti vynikajúca.

Ak by ste sa pozreli na Slovenskú archeologickú spoločnosť „včera a dnes“ vidíte nejaké zásadné rozdiely?

Ako všetko v živote, tak aj inštitúcie a organizácie podliehajú zmenám. Už v starom Ríme platilo: „Tempora mutantur, et nos mutamur in illis“ - „Časy sa menia a my sa meníme s nimi“. Skrátka, už je iná doba. V priebehu vyše polstoročia sa veľa zmenilo. Členská základňa enormne vzrástla, bolo by sa treba zamyslieť nad jej kvalitou. Podľa dostupných zverejnených údajov roku 1960 mala 51, roku 1961 iba 53, roku 1980 už počítala 233 členov. Dnešný počet mi nie je známy. Všetci sa už ani nepoznáme. V 70.-80-tych rokoch minulého storočia české, moravské a slovenské archeologické ústavy a spoločnosti organizovali v Brne na Myslivne pamätné stretnutia česko-slovenských archeológov, ktoré okrem odbornej mali aj zoznamovaciu funkciu. Dnes účastníci na tieto podujatia už len nostalgicky spomínajú. Chýba mi generačná kontinuita a užšie vzájomné osobné kontakty. Facebook ich nemôže nahradiť. Pravidelných výročných stretnutí (zjazdov) sa už zúčastňuje stále menej členov. Určite to spôsobuje aj nedostatok finančných prostriedkov jednotlivých inštitúcií. Alebo je v tom aj iný dôvod, nezáujem o archeologické dianie na Slovensku, ktoré akcie Spoločnosti sprostredkujú? Verím, že to spôsobuje len celková finančná a s ňou súvisiaca spoločenská kríza, že výbor SAS bude hľadať možnosti na zmenu súčasného stavu.

Za rozhovor veľmi pekne ďakujeme!

AKTUALITY

Zhrnutie účasti SAHI na archeologickom projekte Tell Fecheriye

Od roku 2006 sa archeológovia Slovenského archeologického a historického inštitútu (SAHI, o. z.) zúčastňujú významného archeologického projektu v Sýrii na lokalite Tell Fecheriye. Výskum realizuje SAHI, o. z. v spolupráci s Inštitútom blízkovýchodnej archeológie Slobodnej univerzity v Berlíne a Sýrskeho generálneho riaditeľstva pre starožitnosti a múzeá. SAHI, o.z. sa na projekte podieľa v plnohodnotnej miere, či už na báze vedeckej, organizačnej, propagačnej a finančnej. Spolu s nemeckou stranou je hlavným finančným investorom celého projektu. Projekt vedie profesor zo Slobodnej univerzity v Berlíne Dominik Bonatz, ktorý je riaditeľom jej Inštitútu pre Blízkovýchodnú archeológiu.

Hlavnými cieľmi projektu od jeho počiatku sú:

1. Spresniť význam a osídlenie lokality v dobe bronzovej s dôrazom na stredoasýrske (14./13. – 11. storočie pred n. l.) a mittansko-churritské obdobie (16. – 13. storočie pred n. l.)
2. Identifikovať na lokalite relevantné dôkazy, ktoré by ju mohli stotožniť s mestom Vaššukanni (2. tisícročie pred n. l.), bývalým hlavným sídlom ríše Mitanni.
3. Zistiť neznáme okolnosti aj v kontexte neďalekej lokality Tell Halaf s aramejským obdobím (11. – 9. stor. pred n. l.) na prelome dôb bronzovej a železnej
4. Podchytiť novoasýrske obdobie (900 – 600 pred n. l.), keď poloha niesla názov Sikani
5. Skúmať osídlenie v neolite s dôrazom na jeho predkeramické fázy (6500 – 6000 pred n. l.)
6. Bádať osídlenie v dobe helenistickej a rímsko-byzantskej (100 – 650 n. l.)

Od roku 2006 sa uskutočnili štyri plnohodnotné výkopové sezóny (2006; 2007; 2009; 2010) a jedna zabezpečovacia, ktorá bola zameraná na konzerváciu odkrytých výkopov (2011). Všetkých spomenutých piatich kampaní sa v nezanedbateľnej miere zúčastnili odborní pracovníci SAHI, o. z.

Projekt v Tell Fecheriye môžeme podľa jeho doterajšieho priebehu rozsiahlych výkopov v teréne rozdeliť na dva cykly. Prvý súvisí z rokmi 2006 a 2007. Vtedy sa konali výskumné práce v rezoch A, B, C, D. Slovenská časť výpravy pracovala v reze D (tesne pod najvrchnejšou časťou tellu), kde bol autor tohto príspevku vedúci tohto výkopu spolu s talianskou archeologičkou Alexandrou Gilbert zo Slobodnej univerzity v Berlíne. V reze D sme sa prepracovali do záverečných fáz stredoasýrskeho obdobia v mladšej dobe bronzovej. Z tohto časového úseku

sme objavili keramiku typu Chábur a Nuzi, ale aj zvyšky architektúr s viacerými časovými fázami prestavby. Pod podlahou jednej z nich sme odokryli kostené zvyšky jazdeckého zvierat'a. Nálezom z doby bronzovej v tomto reze predchádzali vrstvy z novoasýrskeho obdobia z doby železnej, z doby rímsko-byzantskej a islamského stredoveku. Objavy v rokoch 2006 a 2007 potvrdili význam lokality v mladšej dobe bronzovej v severozápadnej Mezopotámii v povodí rieky Chábur.

Pohľad na výkop SAHI – rez C-IV v roku 2010 v závere kampane (Foto: autor).

V rokoch 2009-2011 môžeme hovoriť o ďalšom cykle rozsiahlych výskumných výkopov na ploche Tell Fecheriye. Od tohto obdobia sa začal výskum sústrediť predovšetkým v priestore a v okolí rezu C – severozápadná časť citadely tellu. Práve v ňom sa v predchádzajúcom období najviac objavovali nálezy a nálezové situácie nielen zo stredoasýrskeho, ale aj mitannsko-churritského obdobia. Plocha sa tu rozšírila na päť rezov C I až C- V. Slovenská časť projektu sa venovala rezu C-IV (časti a - 5x10; b – 10x10; c – 5x10), ktorý bol komplexne pod kuratelou SAHI. Výskum v tomto reze viedol Drahoslav Hulínek, ktorý je vedúcim slovenskej časti projektu. Jeho spolupracovníkmi boli Jana Stehlíková

a Fridrich Weigel, pričom všetci zastupovali SAHI, o.z. Počas týchto dvoch sezón sme okrem iného odkryli výrobné objekty z rímsko-byzantského obdobia. Ďalej sme tu objavili 8 hrobov, z toho tri zo stredoasýrskeho obdobia. Jeden hrob bol jednonádobový, keď dieťa pochovali do jednej veľkej keramickej nádoby prikrytej mohutným vekom. Ďalšie dva boli tehlo obložené, ale aj zakryté hroby s keramickými milodarmi aj so zvyškami potravy. Ďalej sme tu našli štyri stavebné fázy zo stredoasýrskeho obdobia, ktoré boli súčasťou spoločensky významných architektúr z tohto obdobia. Doteraz zistenú druhú najstaršiu zistenú stavebnú fázu tvorili zvyšky podláh. Dominovala im podlaha z veľkých plochých kameňov, medzi ktorými bol vsadený organický prvok, pravdepodobne sloní zub. Pokiaľ ide o najstaršie obdobie, tak sme odkryli prvotné situácie, ktoré potenciálne súviseli s najmladšou fázou mitannsko-churritského obdobia. Okrem rezu C-IV sa našli výrazne zaujímavé nálezové situácie i na ďalších výskumných plochách, niektorých aj mimo priestoru s rezmi C I- V. Išlo najmä o zvyšky tehlových architektúr s mohutnými múrmi z novoasýrskeho a najmä stredoasýrskeho i mitannsko – churritského obdobia (Bartl 2011; Hulínek/ Stehlíková 2011). Dôležité bolo aj objavenie relevantnej nálezovej situácie z predkeramického neolitu vrátane zvyškov obydľia (Bartl/ Hotzan-Tchabashvili/ Purschwitz 2011). Ďalej sme našli výrazne množstvo hrobov zo stredoasýrskeho a z prelomu stredoasýrskeho a novoasýrskeho obdobia. Podnetné boli aj nálezy mohutných kamenných múrov zo stavieb z rímsko-byzantskej doby. Na ploche sa počas aktuálneho projektu našlo 51 tabuliek (respektíve ich fragmentov) zo stredoasýrskeho obdobia, ktoré obsahujú viaceré správy o politickej, sociálnej, hospodárskej, geografickej a kultúrnej situácii v mladšej dobe bronzovej. Hlinné tabuľky s textom z klinového písma sú vo fáze spracovania. Viaceré môžu obsahovať svedectvá, že práve na Tell Fecheriye bolo Vaššukanni. Doterajšie známe a publikované indicie, ktoré podporujú tieto teórie (aj v kontexte dejín bádania na tejto lokalite) nájdete v tejto publikovanej literatúre: Bonatz 2007; 2011a; 2011b; 2011c; Bonatz et Al. 2008; Hulínek 2009; 2008a; 2008b; 2010.

Bádatelia SAHI nerealizovali len výkopy v daných rezoch, ale vykonávali i ďalšie odborné práce, ktoré boli podstatnou súčasťou projektu. V roku 2006 sa Peter Valent zaoberal tzv. malými nálezmi. Priamo na lokalite a v neďalekom laboratóriu robil ich základné spracovanie a dokumentáciu. V roku 2007 pôsobil Michal Burza ako hlavný fotograf celého projektu, keď robil fotografické práce ako v laboratóriu, tak i v teréne. V rokoch 2009-2010 Tibor Lieskovský a Daniel Kendrala zabezpečovali komplexné geodetické práce celého projektu. V roku 2010 SAHI o. z., financovalo komplexný geofyzikálny prieskum na lokalite Tell Fecheriye.

Jednonádobový keramický hrob s vekom, v ktorom bola detská kostra so železnými náramkami na rukách – stredoasýrske obdobie (Foto: autor).

Na záver môžeme konštatovať, že projekt Tell Fecheriye sa svojimi výsledkami zaradil medzi najvýznamnejšie nielen v priestore Sýrie, ale na celom ázijskom Blízkom východe. Len súčasné nevhodné politické a bezpečnostné podmienky znemožnili v ňom plnohodnotne pokračovať v teréne. Napriek tomu, projekt naďalej pokračuje spracovaním C-14 dát, lúštením hlinených tabuliek s klinopisným písmom, analyzujú sa výbrusy keramiky, prebieha typologizácia keramiky, skúmajú sa zvyšky potravy najmä z nádob nachádzajúcich sa v hrobách, triedia sa paleobotanické vzorky, skompletizováva sa dokumentácia – najmä elektronická databáza, dorábajú sa geofyzikálne a geodetické podklady, no a vo výraznej miere sa zintenzívnila publikačná činnosť. To všetko sa realizuje predovšetkým v kooperácii pracovísk v Berlíne a Bratislave. Účasť pracovníkov SAHI, o. z. a úspechy projektu potvrdili, že slovenská archeológia sa dokáže etablovať v akýchkoľvek podmienkach na našej planéte. Nezanedbateľná je aj skutočnosť, že to bola prvá oficiálna účasť slovenskej inštitúcie na archeologickom projekte v severnej Mezopotámii.

Drahošlav Hulínek

LITERATÚRA:

- BARTL 2011 - P. V. BARTL: Middle Assyrian Occupation at Tell Fekheriye, http://www.fecheriye.de/pdf/2010_C_MiddleAssyrian_report.pdf (Date: 22.05.2011).
- BARTL/HOTZAN-TCHABASHVILI/PURSCHWITZ 2011- P. V., Bartl/A. Hotzan-Tchabshvili/C. Purschwitz: Investigations of the Pre-Pottery Neolithic settlement at Tell Fekheriye, http://www.fecheriye.de/pdf/2010_E_report.pdf (Date: 22.05.2011).
- BONATZ 2007 - D. BONATZ: Tell Fecheriye 2006. Neue Ausgrabungen altbekannter Stätte. Berlin 2007, s. 4-8.
- Bonatz 2011a – D. Bonatz: Der Tell: Beschreibung, http://www.fecheriye.de/pdf/02_tellbeschreibung.pdf (Datum: 18.05.2011).
- BONATZ 2011b – D. BONATZ: Forschungsgeschichte, http://www.fecheriye.de/pdf/04_forschungsgeschichte.pdf (Datum: 19.05.2011).
- BONATZ 2011c - D. Bonatz: Highlight: Neue Texte. Berlin 2011.
- BONATZ et Al. 2008 - D. Bonatz/P. Bartl/A. Gilbert/C. Jauß: Bericht über die erste und zweite Grabungskampagne in Tell Fecheriye 2006 und 2007. In: Mitteilungen der Deutschen Orient Gesellschaft 140 (2008), 89-135.
- HULÍNEK 2008a - D. Hulínek: K problematike tellových osídlení v severovýchodnej Sýrii v povodí Cháburu s dôrazom na mitansko-churritské obdobie. In: Ve službách archeologie 2/2008, Brno 2008.
- HULÍNEK 2008b – D. Hulínek: Možnosti lokalizácie Vaššukanni na polohe Tell Fecheriye. In: <http://www.sahisk/vassukanni>. Bratislava 2008.
- HULÍNEK 2009 – D. Hulínek: V Tell Fecheriye máme na dosah Vaššukanni. Historická revue, 20, 2009, č. 4, 17-15.
- HULÍNEK 2010 – D. Hulínek: O čom hovoria najnovšie tabuľky z Tell Fecheriye. Historická revue, 21, 2009, č. 12, 70-74.
- HULÍNEK/ STEHLÍKOVÁ 2011 – D. Hulínek/J. Stehlíková: Excavation report of Sounding C-IV (Sq. 6642 & 6742), 2009, http://www.fecheriye.de/pdf/2009_C-IV_report.pdf (Date: 21.05.2011).

Pamiatková obnova Topoľčianskeho hradu

Pamiatková obnova Topoľčianskeho hradu sa začala realizovať v roku 2009 podľa projektu „Podhradský / Topoľčiansky hrad – obnova a revitalizácia národnej kultúrnej pamiatky (ďalej len NKP)“ – Podhradie, okr. Topoľčany, autori: Ing.arch. Ján Kačala et al., Architecture UNA – Projektový ateliér s.r.o., Bratislava, 2008, na ploche tzv. hradného jadra. Pred začiatkom samotných stavebných a zemných prác súvisiacich s obnovou a revitalizáciou hradného jadra sa začali realizovať (od apríla 2009) aj predpísané pamiatkové výskumy, architektonicko-historický pod vedením Ing. arch. Martina Bónu a archeologický pod vedením autora článku. Oba druhy výskumov sa vykonávajú s nevyhnutnými prestávkami ako predstihové opatrenia, a zároveň v úzkej súčinnosti s rekonštrukčnými prácami aj v súčasnosti.

Metodika a terénne práce archeologického výskumu

Hrad bol postavený na skalnatej časti hrebeňa s dlhšou osou v smere VJV – ZSZ, ktorý sa začína cca 80 m VJV od druhého predhradia a končí sa Smutným vrškom (590 m.n.m.). Vzostup nadmorskej výšky prebieha severným smerom.

Počiatky stavebných aktivít na hrade siahajú k roku 1300 a spájajú sa s rodom Čákovcov (Matúš II., Peter II. a Matúš III. Trenčiansky). Od záveru 14. storočia postupne ovplyvnili stavebnú podobu hradu páni zo Sečian (Szécsenyiovcí), páni z Lučenca (Losonciovci) a Országhovci z Guty. Na konci 16. storočia získali hrad s panstvom Forgáchovci z Gýmeša, ktorí sa postarali o výraznú renesančnú prestavbu areálu. Poslednými významnými vlastníkami boli Stummerovci, ktorí na prelome 19. a 20. storočia zrealizovali pamiatkovú obnovu niektorých častí.

V rámci plochy hradného jadra sme sa v roku 2009 v súvislosti s požiadavkami projektu obnovy a revitalizácie a na základe pôdorysu hradu vyhotoveného v roku 1888 architektom J. Könyökim zamerali na nasledovné objekty: schodisko vedúce od brány k východnému palácovému krídlu, južné palácové krídlo, brána, východné palácové krídlo, trakt pod kaplnkou (severne od brány), parkan pri vstupnom moste, južný úsek parkanu, západný úsek parkanu

a západná delová bašta. Každý zo spomenutých objektov bol skúmaný jednou alebo viacerými sondami, ktoré boli v prípade palácových stavieb delené na sektory označené písmenami rešpektujúce pôvodné členenie interiéru stavieb.

Zrekonštruovaný most do hradného jadra (Foto: autor).

Keďže cieľom obnovy a revitalizácie areálu NKP rekonštruovať ruiny hradu do stavu z obdobia najmladšej stavebnej fázy (17. až 18. storočie) s niekoľkými prvkami tzv. stummerovskej fázy pamiatkovej obnovy (2. pol. 19. až 1. pol. 20. storočia), sme sa pri príprave výskumu rozhodli minimalizovať zásahy do historických niveliet, antropogénnych (kultúrnych) vrstiev, stavebných konštrukcií a ďalších archeologických objektov a situácií, ktoré mohli byť v súhlase so zámerom obnovy konzervované. Väčšina zásahov do antropogénnych vrstiev bola vykonaná v priestore parkanu, kde bolo potrebné overiť historický nárast násypov a nivelety pochôdzných plôch v jednotlivých vývojových etapách hradu.

Archeologický výskum v roku 2010 bol realizovaný podľa požiadaviek doplneného projektu obnovy a revitalizácie (suterén južného paláca a trakt kaplnky). V rámci priestoru prízemnia kaplnky sme sa zamerali na odstránenie zásypu stavebnej suty po úroveň torzálnu zachovalej dlážky (dlážka z tehál ukladaná do maltového lôžka) a na odborné začistenie a zdokumentovanie dlážky. Čiastkovým cieľom výskumu v predmetnom priestore bolo aj vypracovanie návrhu na rekonštrukciu, prezentáciu a ochranu zistených archeologických situácií. Vo východnej časti južného paláca bolo potrebné odstrániť zásyp stavebnej suty od úrovne, ktorá bola dosiahnutá výskumom v roku 2009, až po úroveň dlážky prízemnia. Podobne bola odstránená aj suť v priestore východnej časti suterénu. Pre potreby zisťovacieho archeologického výskumu v suteréne južného paláca s cieľom zistiť archeologický potenciál predmetnej plochy boli navrhnuté zisťovacie pásové sondy. V strednej časti suterénu bol sondou 3/10 zistený zaniknutý starší stavebný objekt, pravdepodobne pochádzajúci z obdobia gotiky. Vo východnej časti suterénu sa pri výkopových prácach podarilo zachytiť torzo takmer zničenej kultúrnej vrstvy datovanej na základe keramiky na záver doby bronzovej (lužická kultúra).

V roku 2011 sa terénne práce presunuli z jadra hradu do priestorov 1. predhradia. Sondážne bol preskúmaný priestor východnej brány predhradia a s ňou súvisiacich stavieb. V západnej časti predhradia bol skúmaný objekt tzv. suchého mlyna. Cieľom výskumu bolo získanie podkladov pre vypracovanie projektovej dokumentácie obnovy v sledovaných častiach areálu.

Výsledky výskumu

Významným nálezom meniacim náš pohľad na stavebnú dispozíciu gotického hradu je kamenno-hlinitý val zistený v priestore 1. predhradia. Predbežne je datovaný do polovice 14. storočia, nie je však vylúčené, že súvisí s písomnou sťažnosťou nitrianskeho biskupa, podľa ktorej boli jeho poddaní nútení stavať pre Matúša Čáka Trenčianskeho palisády v Topoľčanoch.

Jedným z najdôležitejších nálezov meniacich náš pohľad na dejinný vývoj hradu sú štitové kachlice s erbom vojvodu Stibora zo Stiboríc datované do 1. polovice 15. storočia. Ich výskyt v planírkach parkanového násypu definitívne ruší predstavu o pobyte husitských a bratrských posádok na hrade, a zároveň dokladá obsadenie hradu jeho posádkou v tomto búrlivom období. Nakoľko nemáme písomný doklad o uvedení Stibora do majetkovej držby panstva, predpokladáme, že jeho obsadenie hradu ako významnej pevnosti súviselo s pobytom husitského vojska v meste Topoľčany.

Veľa nových informácií priniesol archeologický výskum aj o novovekom vývoji hradu a o každodennom živote na ňom. Koncom 16. storočia sa majiteľom hradu a panstva stáva významný šľachtický rod Forgáčovcov. Títo nielen výrazne zasiahli do stavebnej podoby hradu (južný renesančný palác), ale aj využívali hrad ako jedno zo svojich reprezentačných sídel (Žigmund II. a Adam I.). Dokladom sú nálezy renesančnej keramiky a kachlíc. Bohatá škála kachlíc poukazuje na vysokú úroveň zariadenia interiérov reprezentačných palácových traktov. S kachliarstvom je spojené aj meno Andreasa Pocabeho, kachliarskeho majstra z 1. polovice 17. storočia, ktorý pôsobil aj na bercsenyiovskom kaštieli v Horných Obdokovciach. Dokladom vysokej kultúry bežného života pánov hradu sú aj nálezy luxusnej stolovej keramiky a luxusného stolového skla.

Od polovice 17. storočia prebiehali na hrade už len práce súvisiace so stavebnou údržbou. Na južnom paláci máme z tohto obdobia datované dve omietky, exteriérovú rytým nápisom „Anno 1681“ a interiérovú vloženou mincou olomouckého biskupa z roku 1705.

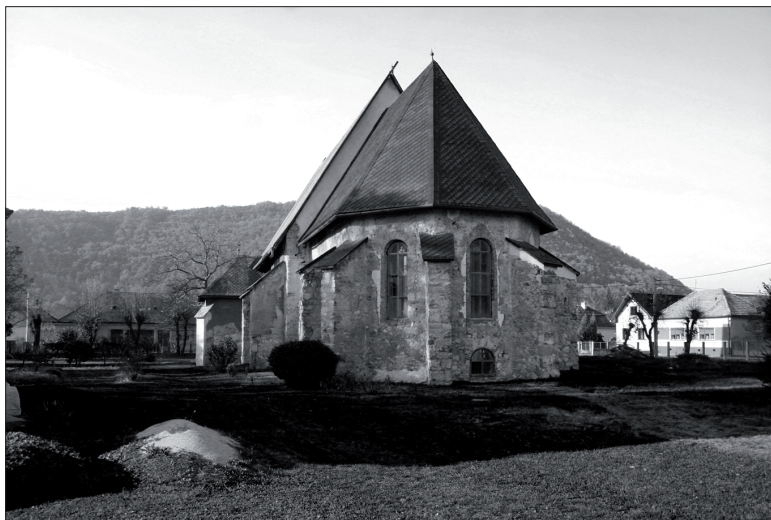

Napriek prebiehajúcim stavebno-rekonštrukčným prácam je Topoľčiansky hrad od roku 2011 sprístupnený počas víkendov od 10:00 do 17:00. Návštevníci si môžu prezrieť rekonštruovaný južný palác, prízemie traktu pod kaplnkou, parkan so západnou delovou baštou, ako aj ďalšie časti areálu.

Róbert Daňo

Kostol Reformovanej kresťanskej cirkvi v Plešivci - stav výskumu a otázka pamiatkovej obnovy

O bohatej minulosti obce Plešivec (okr. Rožňava), ležiacej na hlavnej ceste do metropoly východného Slovenska, vypovedajú dodnes zachované pamätníky jej niekdajšieho významu. Z geografického hľadiska je obec situovaná v Slovenskom krasi, v doline rieky Slaná, na jej sútoku so Štítnikom. Kataster obce nie je odbornej verejnosti neznámy. O význame osídlenia teritória v dobe bronzovej svedčia dva depoty bronzových predmetov. Najmarkantnejšie stopy v obci však zanechal po sebe stredovek, a to v podobe zaniknutého hradu i dodnes funkčného kostola. Gotický hrad, ktorý mal podobu vodného hradu, je lokalizovaný neďaleko reformovaného kostola. Postaviť ho dal Dominik Bebek v prvej polovici 14. stor. V súčasnosti je z neho viditeľný už len jeden múr.

Pohľad na kostol z juhovýchodu (Foto: autor).

Najviac záujmu však púta kostol Reformovanej kresťanskej cirkvi. Je pôvodnou gotickou stavbou so zaniknutým patrocíniom sv. Juraja, ktorá vznikla v prvej polovici 14. stor. Kostol sa dostal do archeologickej pozornosti už v ostatných storočiach. Otázne ale je, či sem môžeme radiť amatérske výkopy zo začiatku 19. stor., kedy „hľadači pokladov“ odkryli hrob Ladislava Bebeka. Jeho náhrobný kameň sa dodnes nachádza v kostole. Seriózne bádanie prinieslo až obdobie tesne pred druhou svetovou vojnou, kedy sa o obnovu kostola pokúsila skupina maďarských archeológov a reštaurátorov. Archeologické práce sa sústredili na interiér Bebekovskej

kaplnky, ale i na priestor pred gotickým portálom vedúcim do kaplnky. Ich cieľom bolo zníženie podlahy na gotický nivoletu. Aktivita boli doplnené sondou vedenou naprieč loďou kostola.

Pre poznanie nástenných malieb v interiéri kostola, ktoré sú pre stredoveké gemerské kostoly príznačné, boli dôležité 70. roky minulého storočia. V roku 1977 sa uskutočnil umelecko-historický a reštaurátorský výskum (M. Togner, J. Josefík) s následnou reštaurátorskou realizáciou dvoch fresiek (J. Josefík, M. Togner a L. Székely).

Série systematických interdisciplinárnych výskumov prinieslo až 21. storočie. Za posledné roky sa výskum uskutočňuje v rámci grantového programu Ministerstva kultúry „Obnovme si svoj dom“. Reštaurátorský sondážny výskum sa realizoval v roku 2009 (P. Koreň). Uskutočnil sa tiež archívno-historický výskum (M. Skalská) a stavebno-historický výskum (I. Gojdič, J. Tihány). V roku 2010 sa preskúmali aj kamenné architektonické články (A. Mézes). Archeologickému výskumu (P. Bednár, Z. Poláková) predchádzalo geofyzikálne meranie v exteriéri a v interiéri kostola ešte v roku 2009 (J. Tirpák). V roku 2010 sa už počas zisťovacieho archeologického výskumu opätovne geofyzikálne zamerlal priestor západne od kostola (M. Cheben). Každá výskumná aktivita bola prínosom k problematike.

Hlavným podnetom k archeologickému výskumu bola pripravovaná pamiatková obnova kostola, ktorá v budúcnosti, okrem iného, počítá aj s úpravou jeho širšieho okolia. V sonde situovanej východne od južného vstupu do kostola sa zistili historické úrovne terénu. Potvrdená bola predpokladaná niveleta v čase výstavby gotického kostola. Do súčasnosti terén narástol o 1,2 m. V tejto hĺbke sme zachytili základ južnej steny gotického kostola. Historická úroveň v čase renesančnej prestavby je doložená základom oporného piliera v hĺbke 0,6 m. Tiež sa potvrdila existencia kostolného cintorína. Preskúmalo sa šesť kostrových hrobov, ktoré rámcovo radíme do obdobia novoveku.

Ďalšie práce sa sústredili na exteriér severozápadného nárožia, kde bola nameraná výrazná anomália. Výskum zdokumentoval existenciu viacerých murív, predstavujúcich niekoľko stavebných fáz. Počnúc gotickou výstavbou kostola až po posledné výrazné úpravy v jeho okolí v 20. stor. Vďaka geofyzikálnemu meraniu sa získal obraz pôvodného pôdorysného rozsahu stredovekého kostola. Vzdialenosť nameranej západnej steny pôvodného kostola a súčasnej stavby predstavuje cca 11,5 m. Do dnešnej dĺžkovej podoby sa kostol dostal po obnovení reformovanými veriacimi v 1. pol. 17. stor. Pôvodný rozsah stavby nebol počas obnovy rešpektovaný a kostol bol výraznejšie skrátený. Spomenúť možno i novoveký ohradný múr kostola, ktorý je znázornený aj na katastrálnej mape z roku 1860.

Čo sa týka súčasných aktivít, v roku 2011 sa začal plošný odkryv fresiek. Práce zasiahli už celé presbytérium. Odstránili sa mladšie vrstvy zo severnej aj južnej steny presbytéria. Fresky nesú výjavy christologického cyklu – „Uvedenie Krista do chrámu“, „Krst Krista“, „Príchod do Jeruzalema“ (?), „Posledná večera“, „Kristus v Getsemanskej záhrade“, „Kristus pred Pilátom“, „Bičovanie“, „Nesenie kríža“ a „Ukrižovanie“. Ide o hodnotné nástenné maľby zhotovené technikou pravej fresky (*buon fresco*), ktorých autorstvo sa pripisuje talianskemu majstrovi. Ten pravdepodobne prišiel na pozvanie Bebekovcov, ktorý si kostol v Plešivci zvolili za svoj rodový. Nemožno sa preto čudovať, že v stredoveku patril medzi najvýznamnejšie v Gemeri. I keď odkryté výjavy sú poškodené neskorším pekovaním, dlhší sústredený pohľad poodhaľuje pred nami ich krásu. Dobré pozorovateľný je aj spôsob vypracovania malieb. Na spodnú vrstvu omietky sa nanášala štetcová podkresba (*sinopia*), ktorá je postrehnuteľná na severnej stene presbytéria. Zaujímavé je plastické zvýraznenie glorioly na postavách.

V závere je potrebné vrátiť sa k otázke celkovej pamiatkovej obnovy kostola. Dňa 13. septembra 2012 sa v kostole v Plešivci uskutočnila odborná komisia iniciovaná Krajským pamiatkovým úradom v Košiciach. Nosnou témou bola zamýšľaná prezentácia nálezov z archeologického a architektonicko-historického výskumu kostola, a reštaurátorského výskumu stredovekých nástenných malieb, historických omietok a muriva i kamenných architektonických článkov. Riešilo sa viacero rovin. Popri prezentácii nástenných malieb, sa do pozornosti dostala otázka technického zabezpečenia stavu kostola. V súčasnosti prebieha prvá etapa sanácie múrov v podobe úzkych kanálikov po vnútornom obvode interiéru presbytéria. Odvlhčenie murív je nevyhnutné aj pre zachovanie kvalitného stavu odkrytých fresiek. Po spomenutom rade viacerých výskumov sa pristúpilo k už zmieňovanému reštaurovaniu výtvarných hodnôt kostola. Naplánovaný je tiež ďalší postup. V nasledujúcej etape by sa malo pristúpiť k reštaurovaniu gotických okien. Aktuálne sa začne vypracúvať statický projekt, ako prvý krok k plánovanému reštaurovaniu stropu. V budúcnosti sa nebude dať vyhnúť vonkajším úpravám terénu. Ako bolo už dávno jasné, a čo archeologický výskum plne potvrdil, od stredoveku terén v okolí kostola narástol o cca 1,20 m. Aj preto kostol dnes pôsobí akoby utopený a pohltený okolitým terénom.

Pri pohľade na stav ďalších pamiatok, sa plešivecký kostol stáva len akousi ďalšou kvapkou v mori. Nič to však nemení na skutočnosti, že je potrebné naňho neustále poukazovať a nezabudnúť, že kostol, ktorý je jednou z periel Gemera, vyžaduje našu pozornosť. Treba hodnotiť veľmi pozitívne, že vďaka projektu Ministerstva kultúry je možné každý rok vykonať istý obnos prác, ktoré predstavujú významné kroky pre zachovanie jeho trvalej hodnoty.

V závere by som všetkých rada pozvala na návštevu kostola, pretože z historického hľadiska ponúka naozaj veľa. Na prebiehajúce reštaurátorské práce upozorňujú rozmerné vývesky osadené na zvonici. Krásy gemerských kostolov si zaslúžia, aby sa stali trvalou súčasťou záujmu verejnosti!

Zuzana Poláková

Predbežné výsledky slovenskej časti poľsko-slovenskej misie na Tell el-Retábí v Egypte

Šiesta sezóna poľsko – slovenskej archeologickej misie na egyptskom Tell el-Retábí bola naplánovaná na obdobie od 24. augusta do 20. októbra 2012. Slovenská časť misie, v zložení Dr. Jozef Hudec, Mgr. Veronika Dubcová, Mgr. Ľubica Hudáková, PhDr. Alena Šefčáková a Lukáš Kováčik, pracovala v Egypte od 24. augusta do 22. septembra 2012. Pracovalo s ňou 10 egyptských robotníkov, vedených predákom (raísom) Alím Mohamedom Amínom. Finančné zaistenie sezóny poskytla Nadácia Aigyptos, na geodetickom vybavení výskumu sa podieľala firma Geotronics Slovakia, s.r.o. Od 17. septembra 2012 sa k misii pripojila keramologička Dr. Anna Wodzinska a od 20. septembra aj prvá časť poľskej časti misie, vedenej Dr. Slawomírom Rzepkom. Poľská časť výskumu trvala do 18. októbra 2012.

Slovenská časť misie preskúmala tri hyksóske hroby. V dvoch boli pochovaní dospelí jedinci, v jednom dieťa. Hroby dospelých boli vykradnuté, kostry pochovaných jedincov boli rozmetané, ponechané boli iba nádoby, keramika a zvyšky zvierat. Podľa PhDr. A. Šefčákovej bola v hrobe 927 poškodená kostra staršej päťdesiatničky, trpiacej na chrbticovú spondylózu. V hrobe 947 (na obr.) bol zasa pochovaný starší muž (vek 50 rokov a viac), taktiež s degeneratívnymi zmenami na chrbtici a na rukách. Detský hrob (922) za zachoval in situ, s kostrou 3 – 4 ročného dieťaťa.

Podľa doterajšieho rozmiestnenia hrobov zo sezón 2011 a 2012 sa zdá, že hyksóske pohrebisko sa rozkladalo minimálne na ploche 100 x 30 metrov. Hroby boli zahĺbené do štrkopieskovej naplaveniny, ktorej temeno sa tiahlo východo-západným smerom. Z hrobov v strednej a východnej časti pohrebiska sa zachovalo viac nálezov. Predbežne je vykrádanie hrobov častejšie doložené skôr na západnej strane pohrebiska.

Foto: Nadácia Aigyptos

Výskum odkryl aj stavbu z čiernych prepálených tehliel. Podľa odkrytej časti sú rozmery, orientácia a vnútorná dispozícia stavby, ako aj nálezy (najmä dýka v podobnej polohe) zhodné s obdobnou stavbou („čiernym domom“) zo sezóny 2011. Tehlové deštrukcie múrov oboch stavieb sa nachádzali iba na vnútornej strane obvodových múrov, pričom boli zvrchu zarovnané. Bezprostredne nad deštrukciou stavby zo sezóny 2012 sa nachádzala tenká kompaktná vrstva štrku. Okolie stavby pokrývala hrubá vrstva popola, ktorá ležala na vrstve, na ktorej bola postavená aj stavba a do ktorej boli pravdepodobne zahĺbené hyksóske hroby. Keramický materiál v stavbe bol datovaný do doby vlády faraónky Hatšepsut, resp. jej nevlastného syna Thutmose III¹. (cca polovica 15. storočia pred Kristom). Situácia implikuje zánikový horizont v dobe vyššie uvedených faraónov, s odstupom cca 60 – 80 rokov od horizontu hyksóskych hrobov².

Piesčité vrstvy s mocnosťou 30 – 40 cm nad deštrukciou stavby z čiernych tehliel boli asi o 300 rokov neskôr prekryté 9 – 10 m širokou hradbou Ramessa III (Petrieho múr 2). Hradba v skúmanej západnej časti lokality prebiehala približne severojužným smerom. Na západnej strane bola už značne erodovaná³, aj vďaka skorším archeologickým aktivitám. Na východnej strane sa murivo zachovalo lepšie, do výšky 3 - 4 radov tehliel, zasadených do tenkej vrstvy jemného žltého piesku.

V závere pobytu slovenskej časti misie boli ešte otvorené tri sondy pri západnom okraja pamiatkového územia, južne od plochy, na ktorej sa predpokladá výstavba novej mešity. V hĺbke cca dvoch metrov, v už pomerne vlhkom prostredí, tu bola objavená murovaná štruktúra, prebiehajúca cca juhozápadno-severovýchodným smerom. Obdobné štruktúry sa dajú očakávať aj pod parcelou budúcej mešity.

Jozef Hudec (Nadácia Aigyptos)

¹ Za určenie ďakujeme Dr. A. Wodzinskej.

² Vytláčanie Hyksósov z Egypta začal faraón Kamose zo 17. dynastie, keď v treťom roku svojej cca 5-ročnej vlády zaútočil na hyksóskeho kráľa Apopa z 15. dynastie. Jeho nástupca a zakladateľ novoríšskej 18. dynastie, Ahmose, začal útočiť na Hyksósov v poslednej štvrtine 16. storočia pred Kristom, po desiatom roku svojej asi 25 ročnej vlády. Medzi ním a Hatšepsutou vládli ešte Amenhotep I (21 rokov), Thutmose I (11 rokov) a Thutmose II (3 roky). Ak by sme predpokladali, že vykradnuté hroby by mohli byť zo záveru viac ako storočnej vlády hyksóskej 15. dynastie, po ktorej sa zatiaľ v oblasti Tell el-Retábí nenašli stopy zánikového horizontu, do začiatku obdobia vlády kráľovnej Hatšepsuty zostáva ešte asi 60 rokov. Po ďalších asi 20 rokoch vyrazil Thutmose III na výpravu proti rebelujúcim Aziatom.

³ Preto aj uvádzaná značná variácia šírky hradby. Hrob 927 sa vlastne tiež už nachádzal pod zerodovaným západným okrajom hradby.

SPOLOČENSKO – VEDECKÉ PODUJATIA

Konferencia "Sötét idők rejtélyei" v Békéscsabe (19. – 21. január 2011)

Začiatkom minulého roka sa konala včasno až vrcholnostredovekárska konferencia v Békešskej Čabe v juhovýchodnom Maďarsku. Hostiteľom bolo hlavné krajské múzeum békéšského kraja Múzeum Mihály Munkácsyho.

Prvé prednášky sa zaoberali prehľadom výskumov v Táci-Gorsiu. Týkali sa hlavne germánskych nálezov od 5. storočia až po staromaďarské obdobie (L. Schilling). Ďalšie sa venovali štruktúre sídlisk z obdobia Avarského kaganátu na základe výskumov Kecskemét-Mercedes gyár s viacnásobnou priekopou (K. Sósuti – J. Szarka – G. Sz. Wilhelm), téme násilnej smrti jednotlivcov ako aj pochovávaním (?) v peciach na uvedenej lokalite (L. Paja). Prednesené boli aj predbežné výsledky vyhodnotenia keramiky a rastlinných odtlačkov z neskoroavarského sídliska Hajdúnánás Mácsi-dűlő (R. Bajkai). Ďalší príspevok (M. Szelekovszky) bol venovaný výskumu pri obci Furta, kde boli zachytené dva konce malého pohrebiska. Kvôli nepriaznivému počasiu však nebolo možné preskúmať nálezisko komplexne. V najvýznamnejšom hrobe jazdca č. 16/27 boli nájdené aj železné sedlové obloženia. Na stretnutí odznela taktiež prednáška o štruktúre neskoroavarských sídlisk (K. Gergely – I. Kovács). Autori načrtli teóriu o využívaní viacnásobných priekop pre účely držania veľkých kopytníkov. Výsledky analýz keramiky so snahou o presnejšie datovanie jednej z techník ostrenia boli prezentované na základe nálezov zo sídliska z 9. stor. v Kemenespálfa-Zsombékos (I.K. Pap). Nasledujúce dve prednášky boli venované téme jazdeckých hrobov z obdobia Avarského kaganátu a to postaveniu koňa v rámci neskoroavarskej spoločnosti na základe analýz vybraných lokalít (I. Bede) a samostatným hrobom koní, ktoré mali svojich majiteľov pochovaných "zvlášť". Autor (M. Makoldi) načrtol ich vývoj a na základe regionálneho výskumu povodia Hornádu porovnal aj rozdiely medzi jednotlivými časťami Karpatskej kotliny. Zaujímavá bola aj prednáška venovaná analýze výzdobných motívov na unikátnom náleze ihelníka z parohoviny (D. Pópity). Na základe porovnaní s analógiami vyobrazenia kráľíka, bánej bytosti a rastlinných motívov bol ihelník datovaný na koniec 7. stor. a zač. 8. stor. Na záver prvého dňa sme mali možnosť vrátiť sa znova do 5. stor. V poslednej prednáške prvého dňa (Zs. Masek) bola predstavená analýza materiálu honosnej keramiky typu Murga. Rozdelená bola na dva typy, ktoré sú považované za výsledok dvoch rozdielnych techník vypálenia

Ďalší deň sa začal paleografickou prednáškou, ktorá sa venovala novším nálezom s runovým písmom z Karpatskej kotliny (M. Szűcs). Následne sme sa znova vrátili do obdobia Avarskeho kaganátu, do Potisia. Predstavené bolo novšie odkryté pohrebisko v chotári Rákóczišalva, ktoré je zaujímavé aj z hľadiska nálezu džbánov, zatiaľ bez analógií. Autor (V. Mácsai) hľadá ich predlohy v neskoriantickom prostredí. Ďalšia prednáška (A. M. Horváth) bola venovaná pohrebisku zo 7. - 8. stor. v Soroksár-Rétek dűlő. Následne boli predstavené výsledky archeobotanických analýz pozostatkov dvoch rastlín na včasnostredovekých lokalitách (F. Gyulai – Á. Kenéz). Antropológiu reprezentovala prednáška o analýze avarskeho pohrebiska Hajdúnánás-Fürj halom járás s jedným prípadom zámernej deformácie lebky (T. Hajdu – Zs. Guba – Ildikó Pap). Na konferencii odznela aj prednáška (A. Jakab) o staromaďarskom pohrebisku v Nyíregyháza – Oros, kde bol vo vzdialenejšej skupinke hrobov objavený aj bohatší hrob s opaskovými kovami. Na pohrebisku bol nájdený aj enkolpión s gréckymi písmenami. Ďalší príspevok (Á. T. Rácz – Á. Füredi) informoval o polykultúrnej lokalite v Dabasi, kde boli okrem pravekých nálezov (eneolít, doba bronzová) zistené aj sarmatské nálezy a rozorané hroby z 10. stor. a árpádovského obdobia. Predstavená bola aj lokalita Orosháza-Arad pri Csanádpalote, kde bolo pri počas výstavby cesty preskúmané aj zemné hradisko. Autor (Cz. Szalontai) prezentoval aj postavenie hradiska v „obranom systéme“ regiónu. V ďalších prednáškach boli účastníci oboznámení s kartografickými vyhodnoteniami rôznych typov keramiky (keramika na pečenie, misky, nádoby s uchami, hlinené kotlíky z 10. – 11. stor. v Karpatskej kotline (M. Takács) a s vyhodnoteniami tzv. „kumánskych“ mohýl v Békešskom kraji (L. Szelekovszky).

Večer sme sa zúčastnili na otvorení výstavy sklenených ikon zo Sedmohradska a nahliadli sme aj do koncepcie zaujímavej a priekopníckej výstavy "Rejtélyek a múltból". Medzi inými tu bol znázornený tunelový hrob, vystavená drevená výdrela studne a známe nálezy z náčelnického hrobu z Kunágoty.

Posledný deň odzneli prednášky o výzbroji bojovníkov Kyjevskej Rusi (B. Szabó), o sídlisku Visegrád-Várkert z árpádovského obdobia (P. Gróf), o analýze názvov sídlisk z árpádovského obdobia (G. Kiss – B. Zágórhidi Czigány), včasnostredovekých valoch Zvolenskej kotliny (N. Pažinová – J. Beljak), bádání na dolnom Mureši (G. P. Hurezan – F. Marginean), výskume 2000-2010 stredovekého cintorína v Radvani (I. Crisan), pohrebisku so 117 hrobmi z 10.-11. stor. v Komádi (B. Kolozsi), využití archeogenetiky (B. G. Mende), o začiatkoch kristianizácie v okolí Pécsu (O. Gábor) a o vyhodnotení starých výskumov pohrebiska v Rusovciach, ktorý pravdepodobne končí v prvej polovici, alebo tretine 11. stor. (C. Horváth – Sz. Merva).

Dúfame, že úspešná konferencia bude pokračovať aj v roku 2013.

András Csuthy

Medzinárodné kolokvium o dobe laténskej v Bratislave

Dňa 8. decembra 2011 sa uskutočnilo v priestoroch SNM – Archeologického múzea v Bratislave kolokvium „Doba laténska na juhozápadnom Slovensku“ s nosnou témou „Záver keltského osídlenia v stredodunajskom priestore“. Stretnutia sa zúčastnilo 40 odborníkov na keltskú problematiku zo Slovenska, Moravy, Čiech, Rakúska a Poľska. Kolokvium bolo otvorené krátkym príhovorom riaditeľa SNM – Archeologického múzea v Bratislave PhDr. Jurajom Bartíkom, PhD. Počas akcie odznelo 14 zaujímavých referátov: *G. Březinová*: Neskorolátenský horizont osídlenia v Nitre; *E. Mirošayová*: Výrobné objekty z neskorej doby laténskej zo Zemplína; *K. Pieta*: Nové nálezy z Blatnice okr. Martin; *J. Vavák*: Laténske osídlenie Svätého Jura; *L. Pilková*: Včasnolátenská spona z Marcelovej zbierky; *M. Karwowski – J. Militký*: Schylek i upadek Wielkich Bojów: dane archeologiczne i numizmatyczne z Oberleiserberg; *P. Trebsche*: Siedlungsstrukturen latènezeitlicher Flachlandsiedlungen in Ostösterreich; *W. Artner*: Bemerkungen zur Spätlatènezeit in der Steiermark; *K. Adler-Wolff*: Das frühe Vindobona; *J. Schmidová*: Keltské nálezy z polohy Bergl v Bratislave-Rusovciach; *B. Lesák*: Neskorolátenská opevnenie na Ventúrskej ulici č. 7 v Bratislave; *I. Bazovský*: Nové keltské nálezy z Bratislavy-Mudroňovej ulice; *B. Kovár – R. Čambal*: Neskorolátenská keramika z Bratislavy-Vydrice; *M. Gregor*: Mineralogicko-petrografické analýzy neskorolátenskej keramiky.

Účastníci kolokvia mali možnosť prehliadnuť si keltský nálezový materiál zo Zohora (*K. Elschek*), Bratislavy-Rusoviec (*J. Schmidová*), Bratislavy-Vydrice (*B. Kovár – R. Čambal*), Bratislavského hradu (výskum *T. Štefanoivičovej*), Námestia Slobody a Senca-Svätého Martina (*R. Čambal*). Prednášky budú publikované v Zborníku SNM – Archeológia 2012.

Organizačne sa na akcii podieľali R. Čambal a I. Bazovský z Archeologického múzea v Bratislave. Finančnú záštitu prevzalo SNM – Archeologické múzeum v Bratislave a Slovenská archeologická spoločnosť, za čo organizátori podujatia srdečne ďakujú.

Radoslav Čambal - Igor Bazovský

Konferencia „Irreguläre“ Bestattungen in der Urgeschichte

vo Frankfurte nad Mohanom

Prvý februárový víkend (3. – 5. 2.) roku 2012 sa na pôde Goethe-ho univerzity vo Frankfurte nad Mohanom (Nemecko) konala medzinárodná konferencia, ktorej témou bola **problematika tzv. „neregulárnych“ pohrebov v praveku**. Hlavná myšlienka stretnutia bola vyjadrená v podtitule - Pravidlo, rituál, trest...? (Norm, Ritual, Strafe ...?).

Organizátormi konferencie boli Goethe Universität Frankfurt am Main a Römisch – Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts. Finančne ju podporila nadácia Gerdy Henkel (Gerda Henkel Stiftung).

Podujatie otvoril dekan prof. R. Krause (za univerzitu) a prof. S. Hansen (za RGK), úvod do témy odznel z úst hlavného organizátora Dr. N. Müllera-Scheeßela.

Počas konferencie zaznelo 29 prednášok, ktoré boli rozdelené do štyroch blokov. Prvý blok bol venovaný teóriám a konceptom v problematike normálne verzus „zvláštne“ (neregulárne) pohreby. Svoje príspevky prezentovali U. Veit, E. Aspöck a C. Pavel. Prednášajúci počas svojich vystúpení načrtli hlavné problémy zaradenia „neregulárnych“ pohrebov do „systému“ pohrebného ritu. Častou otázkou, ktorá rezonovala aj v ďalších príspevkoch a diskusiách bola otázka – Čo sú normálne pohreby? Snahu o určenie akejsi pomyslenej hranice medzi normálnymi a neregulárnymi pohrebmi však sťažuje najmä variabilita pohrebných praktík.

V druhom bloku odzneli prednášky s problematikou „neregulárnych“ pohrebov v období neolitu a eneolitu. Zo Slovenska vystúpila v tomto bloku autorka článku spolu s N. Pažinovou s príspevkom k pochovávaniu v lengyelskej kultúre v priestore Karpatskej kotliny. Prezentovaných bolo aj niekoľko zaujímavých príspevkov k pohrebnému ritu v kultúre s lineárnou keramikou (Ch. Meyer a kol., D. Hofmann/ J. Pechtl, L. Czerniak/ J. Pyzel), v kultúre zvoncovitých pohárov (A. Drafehn/ S. Schiesberg) a v bernburgskej kultúre (Ch. Rinne). Prednášajúci sa v tomto bloku nevyhli ani téme detských pohrebov (L. Fibiger), či kultu lebiek v Prednej Ázii (R. Perschke).

Neregulárnym pohrebom v dobe bronzovej sa prednášajúci venovali v treťom bloku príspevkov. Z prostredia slovenskej archeológie odzneli dva príspevky. P. Jelínek a J. Vavák zaujali prítomných prezentáciou včasnobronzového sídliska v Budmericiach a nálezmi ľudských skeletov. Niekoľko otázok odznelo aj v diskusii po prednáške antropológa J. Jakaba, ktorý sa venoval ľudským skeletom v pravekých sídliskových jamách na juhozápadnom Slovensku. Kolegovia z Česka prezentovali výsledky fosfátových analýz z unetického pohrebiska v Prahe 9 – Miškovice (M. Ernée) a pohreby na včasnobronzových sídliskách na Morave (A. Pankowská a kol.). Pozornosť účastníkov zaujali aj ostatné vystúpenia. Svoje miesto tu mali prednášky s témou tzv. „Sonderbestattungen“ v sídliskových jamách stredného Nemecka (C. Metzner-Nebelsick/ V. Hubensack), či tematika nálezov ľudských skeletov v jaskyniach v neskoršej dobe bronzovej (R. Schoon a kol., I. Hellerschmid/ M. Griebel). Posledný príspevok bloku patril prednáške o viac či menej úplných ľudských kostrových pozostatkoch v sídliskových areáloch na prelome doby bronzovej a doby železnej (I. Heske)/ S. Grefen-Peters).

Štvrtý, záverečný, blok prednášok bol vyhradený pre dobu železnú. Práve vo variabilite prednesených príspevkov bolo možné aj v tomto bloku vidieť rôznorodosť rituálnych praktík pri zaobchádzaní s ľudskými telami. Prítomní sa venovali téme masových hrobov (K. Sebők/ Á. Király), nálezom dokladajúcim obete (?; E. Noack/ L. Hendel), sídliskovým pohrebom (Ch. Meyer a kol., N. Müllera-Scheeßel a kol., F. Fleischer a kol.), nálezom tiel v bažinatých oblastiach (tzv. „Moor“; S. Burmeister) ale i pravidelnosť v „neregulárnych“ pohreboch (P. Trebsche, S. Pichler/ H. Rissanen). Veľký záujem a diskusiu vzbudila prednáška k novej interpretácii nálezov ľudských skeletov na oppidu Manching (S. Sievers).

Súčasťou podujatia bola aj prezentácia veľkého množstva posterov, ktoré si mohli účastníci prezrieť vo vestibule pre prednáškovú miestnosť.

Na záver možno skonštatovať vysoký prínos a kvalitu podujatia. Zvýrazňovala ho najmä kvalita a variabilita všetkých príspevkov, ako i široká diskusia počas celej konferencie.

Príspevky by mali byť publikované v zborníku.

Informácie o akcii a abstrakty prednášok sú dostupné aj na webovej stránke:

http://www.dainst.org/de/event/conference_irregular_burials_in_prehistory?ft=all

Alena Bistáková

54. konferencia spoločnosti Hugo Obermaier-Gesellschaft für Erforschung des Eiszeitalters und der Steinzeit v Toulouse

V dňoch 10.-14. apríla 2012 sa vo francúzskom Toulouse uskutočnila 54. konferencia spoločnosti pre výskum paleolitu - Hugo Obermaier-Gesellschaft für Erforschung des Eiszeitalters und der Steinzeit, so sídlom na univerzite v Erlangene (Nemecko). Vedecké podujatie, organizované každoročne vždy na inom mieste, sa tentoraz uskutočnilo v oblasti bohatej na paleolitické osídlenie i na jaskynné umenie. Preto aj hlavnou témou podujatia boli „Jaskyne a umenie“ a v rovnakom duchu boli organizované aj exkurzie.

Podujatia sa zúčastnili bádatelia z celej Európy, zložení prevažne z archeológov a prírodovedcov, aktívnych bádateľov a študentov, v menšej miere tiež profesionálne inak zameraných členov spoločnosti Huga Obermaiera.

Konferencia sa konala v Múzeu mesta Toulouse (Prírodovedné múzeum), kde ju otvoril riaditeľ múzea a predstaviteľ mesta. Potom Prezident spoločnosti Hugo Obermaiera – prof. Thorsten Uthmeier – odovzdal cenu víťazovi vedeckej súťaže spoločnosti.

Tradične sa toto vedecké podujatie delí na tri dni prednášok a dva dni exkurzie. Nosnou témou konferencie boli „Jaskyne a umenie“. Odznelo takmer 50 prednášok a ďalšie témy boli prezentované na početných posteroch.

Prednášky, chronologicky zoradené od starého paleolitu až po mezolit, boli venované predovšetkým jaskyniam – spôsobom ich využívania človekom, odkrytým archeologickým artefaktom, často aj umeleckým predmetom, paleolitickým maľbám. Prezentované boli názory na vývoj umenia i nové datovania lokalít. Témami ďalších prednášok boli otázky priestorovej organizácie sídlisk, mobility paleolitických populácií, spôsobu získavania obživy, interakcie medzi človekom a lovným zvieratom. Doplnili ich informácie o antropologických nálezoch.

Organizátori pripravil zborník abstrakt prednášok s obsiahlymi staťami venovanými archeologickým lokalitám, ktoré boli navštívené počas exkurzií. Tradične sa organizovala každý deň len jedna exkurzia, tentoraz boli po dve. V prvý deň mala exkurzia A trasu v oblasti Quercy: jaskyňa vo Fieux – Rocamadour – Cabrerets – jaskyňa Pech Merle – abri Petit Cloup Barrat. Exkurzia B v údolí rieky Aveyron smerovala do abri Plantade – abri Lafaye – abri Montastruc – abri Gandil – Bruniquel (dedina, hrad, múzeum) – jaskyne La Magdeleine – abri Fontalès. Druhý deň viedla jedna trasa v oblasti Ariège do jaskyne Niaux a do archeoparku v Tarascon-sur-Ariège. Účastníci druhej exkurzie navštívili v oblasti Hautes-Pyrénées jaskyňu Gargas a múzeum ako aj stredoveké mesto Saint-Bertrand-de-Comminges.

Konferencia bola ako vždy perfektne pripravená a organizačne výborne zvládnutá. Priniesla množstvo nových informácií i podnetov pre výskum materiálnych pamiatok i duchovného odkazu paleolitických populácií.

Lubomíra Kaminská

Dni Antona Točíka

Dňa 18.4. 2012 usporiadal Archeologický ústav SAV druhý ročník podujatia s názvom „Dni Antona Točíka“. Rovnako ako v predchádzajúcom roku sa konferencia konala v priestoroch budovy SAV na Akademickiej ulici v Nitre.

Úvodné slovo patrilo K. Pietovi, ktorý otvoril konferenciu slávnostným príhovorom a vyhlásením výsledkov súťaže o najlepšiu prácu mladého vedeckého pracovníka „Cena Antona Točíka. Do súťaže bolo prihlásených šesť prác zo štyroch inštitúcií: Mgr. Katarína Arias (Český egyptologický ústav, Praha): Abusir South 2007. The Tomb of Inpunefer and the Anonymous Tomb AS 47 (Památky Archeologické CII, 2011, 117 – 158), Mgr. Mário Bielich, PhD. (Archeologický ústav SAV, Nitra): Religious motifs on stove tiles from Slovakia (Studies in post-medieval archaeology 4. Praha 2011, 207 – 272), Marián Čurný (Archeologický ústav SAV, Nitra): Peter Nagy, Marián Čurný (zostavovatelia) Laterarius: Dejiny tehliarstva na Slovensku. (Bratislava: Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum, 2011, 155 s. Zborník Slovenského národného múzea. Archeológia, Supplementum 3. ISBN 978-80-8060-262-8), Mgr. Erik Hrnčiarik, PhD. (Katedra klasickej archeológie, Trnava): Römisches Kulturgut in der Slowakei, I., II. Teil. (rada Dr. Rudolf Habelt Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie), Mgr. Martin Odler (Český egyptologický ústav, Praha): Avarské sídliská v strednej Európe: problémová bilancia. (Rukopis práce bol odovzdaný do časopisu Studia mediaevalia Pragensia 11) a PhDr. Noémi Pažinová, PhD. (Katedra archeológie FF UKF, Nitra): Neolitická osada Hurbanovo – Bohatá. (Nitra 2011.273 s. Archaeologica Slovaca Monographiae, Catalogi, Tomus XIII. ISBN 978-80-89315-37-6).

Odborná komisia v zložení PhDr. I. Cheben, CSc., PhDr. M. Hanuliak, DrSc., PhDr. R. Kujovský, CSc., PhDr. G. Březinová, CSc., Mgr. R. Hreha, PhD. v súlade so štatútom stanovila nasledovné poradie:

1. miesto: PhDr. Noémi Pažinová, PhD.
2. miesto: Mgr. Erik Hrnčiarik, PhD.
3. miesto: Mgr. Mário Bielich, PhD.

V poradí zľava: M. Ruttkay, K. Pieta, J. Vladár, V. Furmánek a I. Cheben počas prestávkovej debaty (Foto: E. Čaprdová).

Úvodnú časť zavŕšili víhercovia súťaže prezentáciou svojich prác. Nasledovala tlačová beseda s novinármi, kde riaditeľ Archeologického ústavu PhDr. M. Ruttkay, CSc. odpovedal novinárom na otázky a informoval o najnovších výskumoch a projektoch.

Druhá časť podujatia bola zameraná na prezentáciu najvýznamnejších výsledkov výskumu v roku 2011. Ako prví vystúpili PhDr. V. Mitaš, PhD. a prof. PhDr. V. Furmánek, DrSc., ktorí sumarizovali výsledky systematického výskumu pohrebiska kyjatickej kultúry v Cinobani. S nemenej zaujímavým výsledkom práce nás oboznámili aj PhDr. K. Pieta, DrSc. a Š. Hritz, ktorí sa podieľali na rekonštrukcii opevnenia v Hainburgu. V rámci prezentácie najvýznamnejších výsledkov vystúpil aj

PhDr. P. Šalkovský, DrSc., ktorý predstavil svoju publikáciu „Stredné Slovensko vo včasnom stredoveku“. Autor postupne predstavil jednotlivé kapitoly a pramene z ktorých vychádzal. Práca je dostupná v knižnici Archeologického ústavu. Zo stredného na východ Slovenska nás preniesol vo svojom príspevku Mgr. R. Rusnák, PhD. Vo svojom príspevku informoval o najnovších výsledkoch výskumov v historickom jadre Košíc. Prednáškovú časť uzatvoril PhDr. M. Ruttkay, CSc. s kolektívom autorov, ktorí sa podieľali na výskume včasnostredovekých hradísk/hradov na Slovensku.

Na záver odovzdal riaditeľ Archeologického ústavu ocenenia zaslúžilým bádateľom.

Prof. PhDr. Václavovi Furmánkovi, DrSc. udelil Archeologický ústav SAV striebornú plaketu a menoval ho za dopisujúceho člena Archeologického ústavu SAV.

Doc. PhDr. Jozefovi Zábojníkovi, CSc. a PhDr. Ivanovi Chebenovi, CSc. boli udelené bronzové plakety a boli ocenení ako významní pracovníci Archeologického ústavu SAV za významnú podporu vedeckého programu Archeologického ústavu SAV.

Ďalší ročník podujatia je plánovaný na apríl 2013.

Klaudia Daňová – Alena Bistáková

Konferencia Kelti 2012

Tohtoročné a v poradí už trináste stretnutie odborníkov na dobu železnú z územia Slovenska, Moravy, Čiech, Poľska a Rakúska sa konalo od 13. do 16. mája v malebnom prostredí smolenického zámku v Malých Karpatoch. Konferencia sa opäť niesla v medzinárodnom duchu, pretože okrem referátov z vyššie uvedených krajín odzneli príspevky kolegov z Austrálie (V. Megaw), Slovinska (D. Božić, M. Guštin a B. Kavur) a početné diskusné príspevky E. Jerem z Maďarska. Stretnutie organizačne zabezpečili Gertrúda Březinová a Karol Pieta z Archeologického ústavu SAV v Nitre. Konferencia nebola monotematicky zameraná a odzneli tak najnovšie pozorovania a výsledky rôznych projektov, terénnych výskumov, ako aj dizertačných prác, ktoré boli prezentované formou ústnych referátov a posterov. Prednášky sa konali 13., 14., 15. a 16. mája, pričom v utorok (15. máj) sa uskutočnila aj exkurzia po zaujímavých lokalitách malokarpatského prostredia (Dolná Krupá, Plavecké Podhradie, Pezinok). Bohatý výklad o dejinách kaštieľa a jeho obyvateľoch v Dolnej Krupě, prepojenie so svetoznáмым hudobným skladateľom Ludwikom van Beethovenom, ktorého pripomína Pamätník a stála expozícia, umocnilo aj koncertné vystúpenie mladej klavírnej umelkyne. Záhrady a okolie kaštieľa sú spojené s menom Márie Henriety Chotekovej, ktorá mala prezývku ružová grófka (1863-1946). Bola zakladateľka najväčšieho rozária v strednej Európe. Výstup na hradisko Pohanská pri Plaveckom Podhradí, v spojení s odborným výkladom Karola Pietu a pekným počasím, patril k veľmi príjemným momentom exkurzie. Hradisko je odbornej verejnosti známe z publikácie J. Paulíka (1970), ako aj z početných publikovaných depotov železných predmetov (doteraz 14). V hromadných nálezoch z tejto lokality sa

Účastníci konferencie pred kaštieľom v Dolnej Krupě (Foto: K. Pieta).

nachádzajú predovšetkým predmety, resp. nástroje remeselníckeho a poľnohospodárskeho charakteru. Aj preto sa toto hradisko priradzuje skôr k typom predoppidálnej výroby a nie k obchodno-výmennej aglomerácii, kde sa sústreďovala kováčska výroba, ktorá ťažila predovšetkým z blízkosti zdrojov bahenných rúd. Zastavenie vo vinárskom mestečku Pezinok bolo spojené s príjemnou návštevou Mestského múzea a s prehliadkou archeologickej expozície s odborným výkladom od **Mgr. Petry Pospechovovej**. Kolegovia, ktorí mali záujem, navštívili v sprievode Karola Pietu významnú včasnolátenskú lokalitu Horné Orešany – Slepý vrch.

Počas jednotlivých blokov prednášok, ktoré moderovali Karol Pieta, Gertrúda Březinová, Jozef Bujna, Peter Ramsel a Natalie Venclová odzneli rôznorodo zamerané referáty. Konferenciu otvoril svojím príspevkom **Megaw, Vincent**: „Go East, young man!“ Some thoughts on the earliest early Celtic art in Slovakia a ďalej nasledovali: **Bujna, Jozef**: Čo sa udialo medzi rokmi 600 a 400 pred Kr.?; **Bazovský, Igor**: Kostrový hrob z Bernolákova (HD3/LT A); **Čambal, Radoslav**: Včasnolátenske pohrebisko v Stupave; **Božić, Dragan**: Einige Bemerkungen zur relativen Chronologie der Latènezeit in der Slowakei; **Repka, Dominik**: Importované hlinené a bronzové nádoby zo staršej a strednej doby laténskej z územia Karpatskej kotliny; **Ramsel, C. Peter**: Mittellatènezeitliche Gräber/Waffengräber in NO-Österreich; **Guštin, Mitja**: Die Kelten am Ohrid; **Brežňanová, Gabriela/Furman, Martin**: Odraz diaľkových kontaktov v inventári laténskych

hrobov z Mane; **Mangel, Tomáš/Thér, Richard**: Predbežné výsledky geochemické analýzy pozdne halštatské a časně laténské keramiky z Tuněchod, okr. Chrudim; **Trefný, Martin/Slabina, Miloslav**: Mladohalštatské hradiště v Minicích u Kralup nad Vltavou; **Bednarek, Marek/Molenda, Grzegorz**: Olbijska moneta typu „Borysthenoi“ z Nowej Cerekwi, gm. Kietrz; **Vrtel, Andrej**: Archeologický výskum na Radničnej ulici 1. v Bratislave; **Kavur, Boris**: Amber ring pendants as parts of female attire of the Eastern Celts; **Venclová, Natalie/Čizmař, Miloš**: Laténské skleněné rozdělovače ve středním Podunají; **Soják, Marián/Fecko, Peter**: Spišský Hrhov (okr. Levoča) - sídlisková aglomerácia z 3.-2. stor. pred Kr.; **Šedo, Ondrej**: Průzkumy poloh púchovské kultury mezi údolím Varínky a Olše; **Musilová, Margaréta**: Nové zistenia k nálezu antického skla na Bratislavskom hrade - zimnej jazdiarni z roku 2009; **Oledzki, Marek/Ziabka, Leszek**: Celtic trading post over the middle Prosna-Kalisia; **Waldhauser, Jiří**: Laténské aktivity v horském terénu Českého Středoohoří; **Elschek, Kristián**: Krosná z doby laténskej zo Zohora. Blok prednášiek uzatvoril veľmi zaujímavý referát **Pavla Sankota**. Posterovou formou boli počas konferencie prezentované príspevky: **Ruttkay, Matej/Šimčík, Peter/Bielich, Mário**: Laténske nálezy zo Zlatých Moraviec - výskum obchodného centra Tesco; **Březinová, Gertrúda/Knoll, Marián** - Výroba kópie sklenej náramenice zo Šurian - Nitrianskeho Hrádku; **Stanecková, Zuzana**: Neskorolátenske sídlisko Divinka - Ohráda; **Militký, Jiří/Danielisová, Alžbeta/Křivánek, Roman**: Povrchové průzkumy na oppidu Třisov 2007- 2012; **Pieta Karol**: Horné Orešany; **Pieta Karol**: Plavecké Podhradie; Šebesta, Bohuslav: Predikcia a modely osídlenia v dobe laténskej na juhozápadnom Slovensku. V pondelok (14. máj) boli prezentované archeologické nálezy z lokalít Horné Orešany a Plavecké Podhradie. Súčasťou konferencie bol aj spoločenský večer, ktorý sa konal v utorok 15. mája, kedy si účastníci mohli príjemne posediť pri ochutnávke miestnej medoviny, dobrom regionálnom vínu, pečenom prasiatku, za sprievodu ľudovej hudby v podaní skupiny z Červenika. Vďaka organizátorom mali vedeckí pracovníci možnosť vyskúšať si, aké to je bývať počas niekoľkých dní na zámku Smolenice v čarovnom prostredí Malých Karpát neďaleko hradiska Molpír. Obhliadka tejto kultúrnej pamiatky z doby železnej bola tiež súčasťou programu. Nasledujúce, štrnásť, stretnutie Česko-slovenskej skupiny pre dobu železnú v r. 2013 sa bude konať na Morave, pričom miesto a čas budú ešte spresnené.

Bohuslav Šebesta

XII. medzinárodná konferencia „Doba popolnicových polí a doba halštatská“

V dňoch 14. až 18. mája 2012 sa v priestoroch horského hotela Poľana v Hriňovej uskutočnilo v poradí už 12. stretnutie odborníkov na dobu popolnicových polí a staršiu dobu železnú. Konferencia sa konala pod záštitou Archeologického ústavu SAV v Nitre a ministra školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, Dušana Čaploviča. Zasadnutia sa zúčastnilo takmer 50 bádateľov z Čiech, Moravy, Slovenska, Poľska, Nemecka, Rumunska a Grécka.

Päťdňové stretnutie špecialistov na problematiku mladšej, neskorej doby bronzovej a doby halštatskej sa nieslo v sviatočnom duchu, keďže 1. mája oslávil popredný odborník na obdobie mladšieho metaliku a hlavný organizátor sympózia, Václav Furmánek, významné životné jubileum, sedemdesiat rokov. Účastníci sympózia predniesli spolu 44 referátov a vyvesených bolo 6 posterov, čo svedčí o tom, že bronzový kov ešte nestratil na lesku. Prednáškové bloky boli zoradené chronologicky.

Prvý deň zasadnutia bol vyhradený príchodu účastníkov a registrácii. Prednáškový maratón začal v druhý deň. Prvý blok otvoril Václav Furmánek slávnostnou prednáškou, v ktorej sumarizoval stav terénneho a teoretického výskumu obdobia popolnicových polí na Slovensku za posledných päťdesiat rokov. Zaujímavý prístup k štúdiu tzv. morských národov zvolila Věra Klontza-Jaklová s Manolisom Klontzasom. Zhrnuli písomné a ikonografické pramene popisujúce rôzne etnické zložky vo východnom Stredomorí a Egypte a načrtli príčiny pohybu týchto skupín. Problematikou zlatých predmetov v hornom Potisí sa zaoberal Carol Kacsó. V závere prvého bloku sa k tematike zlata na Morave vrátil Stanislav Stuchlík.

Metodicky koncipovaným príspevkom začal druhý dopoludňajší blok. Petr Křišťuf sa zamýšľal nad otázkou, čo odráža rozdielna veľkosť mohýl v strednej a mladšej dobe bronzovej v západných Čechách. Milan Salaš prezentoval vybrané nálezové situácie na lokalite Cézavy u Blučiny z výskumných sezón 1983 až 2006. Domnieva sa, že sa na tomto výšinnom sídlisku odohrávali rituálne aktivity spojené s metalurgiou. Ondrej Ožďáni predstavil nový bronzový depot lužickej kultúry z Nitrianskej Blatnice. Problematikou genézy popolnicových polí na Záhorí sa zaoberal Juraj Bartík, kde sa mu podarilo zachytiť kontinuálny prechod stredodunajskej mohylovej kultúry do velatickej kultúry. Druhý blok ukončila prednáška Ivany Jarošovej (spoločný príspevok s Tomášom Zacharom) o výsledkoch antropologickej analýzy 49 žiarových hrobov z pohrebiska lužickej kultúry v Žiari nad Hronom, časti Horné Opatovce.

Tretí blok referátov bol venovaný pohrebiskám. Klára Šabatová predstavila výsledky výskumu Antonína Štrofa na pohrebisku kultúry stredodunajských popolnicových polí vo Vojkoviciach. Antropologický materiál z tejto lokality zhodnotila Ivana Jarošová. Správu o pohrebisku kyjatickej kultúry zo Silice podal Rastislav Hreha. Barbara Zajacová priblížila účastníkom konferencie inventár hrobu č. 84 z pohrebiska lužickej kultúry v Mikušovciach. Pozornosť sústredila predovšetkým na rozbor sacej nádoby. Jaroslava Pavelková vhodne doplnila oba referáty antropologickou analýzou kremačných zvyškov. Záverečné dva referáty sa týkali žiarového pohrebiska pilinskej a kyjatickej kultúry

v Cinobani. Vladimír Mitáš a Václav Furmánek bilancovali päť rokov výskumu na pohrebisku. V prezentácii bohatej na ilustrácie predstavili základné varianty hrobovej architektúry a charakteristický archeologický materiál. Archeobotanický materiál z výplne hrobov a nádob podrobila rozboru Jana Mihályiová. Zaujímavosťou bolo zistenie pozostatkov liečivých bylín v preplavovanom obsahu nádob.

Hlavným bodom večerného programu bolo slávnostné verejné zasadnutie vedenia Archeologického ústavu SAV a významných hostí z príležitosti životného jubilea Václava Furmánka v zložení Matej Ruttkay (riaditeľ AÚ SAV), Ivan Cheben (zástupca riaditeľa AÚ SAV), Ľubomír Falt'an (podpredseda SAV pre III. oddelenie vied), Luboš Jiráň (riaditeľ AÚ AV ČR v Prahe), Pavel Kouřil (riaditeľ AÚ AV ČR v Brne), Bernhard Hänsel (DrSc. h. c. SAV, čestná plaketa za dlhodobú spoluprácu s AÚ SAV udelená z príležitosti 70. výročia založenia AÚ SAV) a Marián Ďurica (prednosta Mestského úradu v Hriňovej). Predstavení vyzdvihli nielen odborné, ale aj ľudské kvality jubilanta a zablahoželali mu k okrúhlemu výročiu. Z úst Václava Furmánka v reakcii na výnimočné zasadnutie vedenia vyšiel nezabudnuteľný výrok: „za všetko, čo je vo mne dobré, vďaka Archeologickému ústavu Slovenskej akadémie vied“. Príjemnou bodkou za prvým dňom prednášok bola netradičná narodeninová slávnosť v spoločnosti dlhoročných priateľov jubilanta, vzácných hostí a účastníkov konferencie.

Prvý blok prednášok v tretí deň rokovania otvoril Jozef Bátora a Stanislava Oporosková. Predstavili terénne situácie a archeologický materiál zo sídliska doby popolnicových polí v Ludaniciach, časti Mýtna Nová Ves. Marcin S. Przybyła a Ján Beljak prezentovali výsledky archeologického výskumu na Dolnom Pustom hrade vo Zvolene za roky 2009-2011. O najnovších výsledkoch výskumu v Trenčíne, časti Biskupice, hovoril Ivan Cheben. Počas piatich výskumných sezón odkryl takmer 2200 žiarových hrobov lužickej kultúry. Prvý blok uzavrel referát Michala Chebena. V Čiernych Kľačanoch preskúmal sídlisko z neskorej doby bronzovej, kde doložil miestne spracovanie kovov a odkryl aj jeden žiarový hrob.

Druhý predpoludňajší blok zahájil Marcin S. Przybyła. Vo svojom referáte predstavil výsledky výskumu opevneného sídliska z doby bronzovej a železnej v Maszkowiciach. Mária Novotná dopodrobna rozobrala problematiku vojenstva doby bronzovej. V ďalšom referáte (v spolupráci s Danielom Ozdínom) sa dotkla otázky falzifikátov bronzových mečov na Slovensku. Príbeh ako z detektívky podal Martin Kvietok, keď kráčaľ v stopách horára Ondreja Smidu s cieľom lokalizovať depot mečov z Podkoníc. Rudolf Kujovský sa v príspevku venoval obytným objektom lužickej kultúry vo Visolajoch. Tento blok zavŕšila Dana Marková referátom o predbežných výsledkoch spracovania keramiky zo sídliska pilinskej a kyjatickej kultúry v Radzovciach.

Dva popoludňajšie bloky patrili bádateľom z Čiech a Moravy. Daniel Hlášek informoval o výsledkoch prvého celoplošne skúmaného sídliska z mladšej doby bronzovej v Přešticiach. K súčasnému stavu bádania chebskej skupiny v západných Čechách sa vyjadril Filip Prekop. Lubor Smejtek oboznámil účastníkov o novom depote bronzových predmetov zo severovýchodných Čiech. Sedlovitými nánožníkmi z územia Moravy sa zaoberal Petr Vitula. Výsledky záchranného výskumu zo strednej a mladšej doby bronzovej na trase diaľnice D1 na Vyškovsku podal David Parma. Tím pod vedením Ondřeja Chvojku ukázal, aké kvalitné výsledky možno dosiahnuť spojením archeológie a prírodných vied na mohylovom pohrebisku z doby bronzovej a železnej v Zahrádke. O tom, že sa oplatí preverovať staré nálezy v depozitoch, presvedčivo ukázal Jakub Halama. Unikátny artefakt skýtskej proveniencie z Mikulovic prezentoval Jan Frolík a Radko Sedláček. Artefakt, zhotovený z jelenieho rebra, bol objavený počas záchranného výskumu pri stavbe rodinných domov. Stredajšiu sériu prednášok zakončil vtipne ladený príspevok Miroslava Daňhela, Jaroslava Peška a Knuta Rassmanna. Ak čitateľ nebude mať na nedeľu pripravený žiaden program, autori majú preto riešenie. Treba zobrať magnetometer a vydať sa na prieskum.

Štvrtý deň konferencie spríjemnila odborná exkurzia. Prvou zastávkou bola Cinobaňa. Účastníci prijali pozvanie starostu obce Jozefa Melichera na príjemné osvieženie v priestoroch kultúrneho domu. Jozef Melicher využil túto príležitosť, zablahoželal Václavovi Furmánkovi k životnému jubileu a odovzdal mu pamätnú medailu obce Cinobaňa za reprezentáciu a zviditeľnenie obce a šírenie jej dobrého mena. Účastníci exkurzie potom navštívili žiarové pohrebisko pilinskej a kyjatickej kultúry v polohe Jarčanisko I v Cinobani. Keďže v čase konania exkurzie práve prebiehal archeologický výskum, účastníci, v sprievode erudovaného výkladu Vladimíra Mitáša, mali možnosť na vlastné oči obdivovať kamenné

Fotografia časti účastníkov exkurzie (kľáčiaci zľava: Stuchlík, Furmánek, Parma, Juřina, Jarošová, M. Přichystal, Makarová, Pavelková, Erné, Kvietok; stojaci zľava: Biško, Daňhel, Frolík, M. Kacsó, Salaš, Jiráň, D. Marková, Halama, C. Kacsó, Daňhel, Prekop, Chvojka, Šálková, Novotná, Kujovský, Peška, Šabatová, Křišťuf, Smejtek, Bátora, Bartík). Foto: autor.

skrinky hrobov. Nasledujúcou zastávkou bol Pustý hrad vo Zvolene. Zhromaždenie sa pod vedením Pavla Maliniaka a Martina Kvietka presunulo po turistickom chodníku z Dolného hradu na Horný hrad, odkiaľ bol nádherný výhľad na celú Zvolenskú kotlinu. Posilnení výdatným obedom si účastníci v sprievode Róberta Malčeka prezreli novú expozíciu o dobe bronzovej (so zameraním na bronzové predmety) v Lesníckom a drevárskom múzeu a vo Zvolenskom zámku. Záver exkurzie bol venovaný pravekému a včasnostredovekému hradisku v polohe Kalamárka v Detve.

V posledný deň stretnutia odzneli dva bloky referátov venované halštatskému obdobiu. Úvodná prednáška patrila Petrovi Juřinovi, v ktorej informoval o výsledkoch záchranného výskumu v Zbuzanoch pri Prahe. Pozoruhodnosťou bolo odkrytie úvozovej cesty s vyjazdenými koľajami a doklady miestnej železiarskej výroby. Zaujímavé výsledky priniesol výskum Michala Přichystala na sídlisku horákovskej kultúry v Brne, v časti Ivanovice. Podarilo sa mu doložiť miestnu produkciu jantárových ozdôb a spracovanie kovov. O nových halštatských nálezoch z hradiska Rýsov pri Provozove podal správu Miloš Čížmář (predniesol Michal Přichystal). Problematiku kruhových areálov v období popolnicových polí a doby halštatskej na príklade lokality Loděnice zhrnul Jiří Juchelka. Na žiarové hroby zo staršej doby železnej na Hornom námestí v Znojme upozornil Petr Kos. V záverečnom bloku odzneli dve prednášky. Prvá patrila Erike Makarovej, v ktorej sa venovala drobným hlineným predmetom z hrobu č. 1147 z halštatskej fázy pohrebiska v Moravičanoch. Ako posledný odznel referát dvojice Petra Kmeťová a Susanne Stegmann-Rajtár a týkal sa symbolického uloženia hlavy koňa v hrobách v neskoršej dobe bronzovej a doby halštatskej.

Po mnohých prednáškach nasledovala podnetná diskusia, ktorá obohatila referáty o nové pohľady a myšlienky. Organizátori konferencie navrhli, že príspevky budú publikované v samostatnom zborníku. Tradičnou súčasťou vedeckého podujatia bol predaj archeologickej literatúry rôznych inštitúcií.

Správa o priebehu tohto stretnutia by nebola kompletná, keby sa nespomenuli aj vývesky, ktoré spríjemňovali atmosféru medzi jednotlivými prednáškovými blokmi. Archeologický ústav SAV reprezentoval plagát Róberta Malčeka o výsledkoch záchranného výskumu na osade lužickej kultúry v Ladomerskej Vieske. Peter Barta s kolektívom prezentovali on-line databázu 14C dát z územia Slovenskej a Českej republiky. Ostatné postery patrili českým kolegom. Ján Gánovský sa zaoberal sídelným areálom v období popolnicových polí v Brne, časti Heršpice. Pavel Fojtík a Miroslav Popelka upozornili na dva nové nálezy špirálovitých náušníkov skýtskeho typu z okolia Prostějova. Luboš Jiráň a Radka Šumberová sledovali komponenty z neskoršej doby bronzovej a staršej doby železnej na trase obchvatu Kolína. V poslednom plagáte Martin Trefný a Luboš Jiráň predstavili pohrebisko lužickej kultúry v Chodounech pri Roudnici nad Labem.

V samotnom závere zasadnutia hlavný usporiadateľ, Václav Furmánek, vyzdvihol vysokú úroveň referátov a popredné miesto slovenskej a českej archeológie v európskom bádaní o dobe popolnicových polí a doby halštatskej. Poďakoval prítomným za účasť a organizačnému tímu za hladký priebeh konferencie. Zároveň vyslovil úprimnú vďaku všetkým sponzorom, bez ktorých finančnej, materiálnej a organizačnej podpory by nebolo možné pripraviť tak úspešné vedecké stretnutie. V neposlednom rade sa poďakoval za dary, gratulácie a príjemnú atmosféru, ktorá sprevádzala celý priebeh zasadnutia. V mene všetkých zahraničných účastníkov sa Luboš Jiráň poďakoval za možnosť zúčastniť sa medzinárodného kolokvia, vyzdvihol jeho veľký vedecký prínos a perfektne zvládnutú organizáciu. Štafetu usporiadateľa ďalšej, teda trinástej konferencie, ktorá sa uskutoční na Morave, prebral Stanislav Stuchlík. Veríme, že nasledujúce zasadnutie sa bude niesť v podobnej tvorivej atmosfére a príjemnom duchu ako bolo na Poľane.

Peter Tóth

Konferencia „Boier – Tauriskier“ v Dolnom Rakúsku

V dňoch 14. – 15. júna sa v dolnorakúskej dedinke Klement v susedstve známej archeologickej lokality Oberleiserberg uskutočnila dvojdná konferencia „Boier – Tauriskier“. Hlavnou témou konferencie venovanej dobe laténskej boli vzťahy medzi oblasťami osídlenými keltskými kmeňmi Bójov a Tauriskov. Na konferencii sa zúčastnili archeológovia z Rakúska, Nemecka, Slovinska, Chorvátska, Poľska, Česka, Slovenska a Maďarska. Organizátormi podujatia boli: Institut für Ur- und Frühgeschichte der Universität Wien a Prähistorische Kommission der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.

Za organizátorov privítali jeho účastníkov Maciej Karwowski a Anton Kern.

Budova barokovej sýpky v Klemente.

V historických priestoroch barokovej sýpky zo 17. storočia odznelo v nemeckom a anglickom jazyku celkovo 19 referátov. Úvodný blok prednášok bol venovaný predovšetkým nálezom z územia Slovenska a Chorvátska (M. Guštin, B. Kavur, M. Dizdar, B. Laharhar). V druhom bloku sa prednášajúci zaoberali tauriským importom v bójskom prostredí (M. Karwowski, J. Militký, I. Čižmář). Zaujala aj analýza dosiaľ najväčšieho pokladu zlatých bójských mincí z Manchingu (B. Ziegeus). Úvod záverečného bloku patril problematike tauriských spôn (D. Božič, I. Drnić), jeho druhá časť nálezom z bratislavského oppida (R. Čambal, I. Bazovský).

Druhý deň navštívili účastníci Oberleiserberg, ktorý bol v dobe laténskej významným bójškim centrom. Po exkurzii odzneli v dopoludňajšom bloku prednášky poľských kolegov z časti venované jantárovej ceste (P. Łuckiewicz, A. Maciałowicz, M. Rudnicki). Rôznymi témami sa zaoberali bádatelia v popoludňajšom bloku: rekonštrukciou keltských príbytkov (L. Timár), kelto-rímskymi stavbami na bratislavskom hrade (M. Musilová – B. Resutík), Tauriskami (O. Harl) a lokalizáciou sídla Marobuda (M. Erdrich).

Igor Bazovský

2. konferencia projektu „Archeologická chronometria na Slovensku“: Priebeh a výsledky projektu APVV-0598-10 za druhý polrok jeho existencie

Vo štvrtok 21. júna 2012 sa na pôde Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave uskutočnila už po druhýkrát konferencia projektu APVV-0598-10 „Archeologická chronometria na Slovensku“. Projekt sa rieši od roku 2011 na Katedre archeológie Filozofickej fakulty UK v spolupráci s ďalšími inštitúciami. Konferencie projektu sa konajú s pravidelnou frekvenciou dvakrát za rok. Ich cieľom je jednak prezentovať výsledky projektu za uplynulé obdobie a taktiež priniesť najnovšie výsledky bádania z oblasti prírodovedných disciplín, využiteľných v archeológii.

Jednodňovej konferencie, ktorá sa konala v reprezentatívnom priestore zasadačky miestnosti storočnej budovy fakulty na Gondovej ulici, sa okrem členov a študentov katedry archeológie zúčastnili aj zamestnanci Pamiatkového úradu SR, Archeologického ústavu SAV, Katedry archeológie UKF v Nitre, Mestského múzea v Bratislave, Nadácie pre záchranu kultúrneho dedičstva, Obecného úradu Závod, ako aj ďalší odborníci v oblasti architektonicko-historického výskumu pamiatok. Jednotlivé príspevky boli zamerané na problematiku archeologickej chronometrie a jej využitia v archeológii a vo výskume pamiatok kultúrno-historického dedičstva.

PROGRAM KONFERENCIE:

prednášky (v poradí, v akom odzneli na konferencii):

Demján, Peter - Barta, Peter: Archeochronometrická databáza Slovenska

Kmeťová, Petra - Piatničková, Kristína: Rádiouhlíkové dáta z neolitických a eneolitických lokalít v Českej republike

Hladíková, Katarína - Mellnerová, Jana - Demján, Peter - Pavúk, Peter - Vrablec, Peter - Barta, Peter: Archeologický výskum v Závode - poloha Kadub

Barta, Peter - Hladíková, Katarína - Mellnerová, Jana - Demján, Peter - Pavúk, Peter - Vrablec, Peter: Dendrochronologický výskum výdrevy studničky Kadub v katastri obce Závod, okr. Malacky

Barta, Peter - Kučerová, Marta - Hajnalová, Mária: Chronometrický výskum včasnოსlovenského sídliska v Spišskom Štvrtku, poloha Pod Šibeničnou horou

Bóna, Martin - Barta, Peter: Opevnenie mesta a hradu Trenčín vo svetle novších výskumov

Paulusová, Silvia - Kalinová, Michaela: Historicko-architektonický výskum nadpražia kostola v Sedmerovci-Pominovci

Barta, Peter - Paulusová, Silvia - Kalinová, Michaela: Dendrochronologický výskum nadpražia kostola v Sedmerovci-Pominovci

Barta, Peter - Rusnák, Rastislav: Dendrochronologický výskum archeologického dreva z jadra Košíc

Barta, Peter - Haviar, Tomáš - Haviarová, Michaela - Gojdič, Ivan: Dendrochronologický výskum stavebných prvkov v objekte sýpky bývalého benediktínskeho kláštora v Hronskom Beňadiku

Postery:

Kmeťová, Petra - Piatničková, Kristína - Demján, Peter - Barta, Peter: Internetová databáza ¹⁴C meraní archeologických vzoriek z územia Slovenskej a Českej republiky

Stegmann-Rajtár, Susanne - Barta, Peter - Kmeťová, Petra: Nové absolútne dáta z hradiska Molpír v Smoleniciach

V októbri 2012 usporiadali riešitelia projektu Archeologická chronometria na Slovensku ďalšiu pracovnú konferenciu, ktorá vybočila z rámca ostatných tým, že bola určená špeciálne pre študentov archeológie. Boli na nej prezentované najnovšie výsledky projektu ako aj prípadové štúdie aplikácie metód archeologickej chronometrie, zvlášť vhodné pre výučbu.

Na ňu nadviaže v poradí štvrtá konferencia, určená pre širšiu odbornú verejnosť. Plánovaná je v jarných mesiacoch roku 2013, opäť v priestoroch Filozofickej fakulty UK v Bratislave.

Petra Kmeťová

Počiatky kresťanstva na strednom Dunaji Kolokvium pri príležitosti mestských slávností „Nitra milá Nitra“

Dni Nitranov, tohoročné Pribinove a Cyrilo-metodské slávnošti venované výnimočným osobnostiam európskej kultúry a vzdelanosti, sv. Cyrilovi a Metodovi, ponúkli obyvateľom Nitry aj jej návštevníkom pestrú mozaiku kultúrnych, vedeckých i duchovných podujatí. Osobitosť a význam týchto osláv podčiarkuje významný historický medzník, 1150 výročie príchodu solúnskych bratov na naše územie a mimoriadne postavenie Nitry v kultúrnom i kresťanskom živote vtedajšieho i súčasného územia Slovenska. Nitrianskymi slávnosťami sme v júli 2012 vstúpili do jubilejného Cyrilo-metodského roka.

Jednou z tradičných akcií organizovaných pre vedeckú i laickú verejnosť sa stalo kolokvium Počiatky kresťanstva na strednom Dunaji, ktoré pripravil Archeologický ústav SAV v Nitre v spolupráci s Nitrianskym samosprávnym krajom a Ponitrianskym múzeom v Nitre 6. júla vo Veľkej dvorane Ponitrianskeho múzea.

Foto: J. Kubiček.

Po slávnostnom otvorení kolokvia riaditeľom Ponitrianskeho múzea Mgr. Antonom Števkom a riaditeľom Archeologického ústavu SAV PhDr. Matejom Ruttkayom, CSc. účastníkov pozdravil zástupca primátora Nitry PhDr. Ján Vančo, PhD. Následne odzneli prednášky popredných slovenských odborníkov z radov archeológov, historikov a stavebných historikov, venované vyššie uvedenej téme.

PhDr. Ján Steinhübel, CSc. sa vo svojom príspevku zaoberal písomnými prameňmi dokladajúcimi počiatky kresťanstva na strednom Dunaji. V úvode pripomenul významný podiel franských vojenských výbojov za vlády Karola Veľkého na šírení kresťanstva na Veľkú

Moravu koncom 8. stor., teda ešte pred príchodom Konštantína a Metoda. Zdôraznil tiež vplyvy bavorských kresťanských misií na Morave a Nitriansku a väčší význam Bratislavy ako sprostredkovateľa hlásania kresťanských myšlienok, s ktorými spája aj dva kostoly, jeden na devínskom a druhý na bratislavskom hradnom kopci. Poukázal taktiež na postup christianizácie u Chorvátov v 2. polovici 9. stor., ku ktorej prirovnáva christianizáciu nášho územia, obe organizované priamo pápežom, resp. byzantským cisárom, teda mimo dosahu a vplyvov západných kresťanských ustanovizní a správy (pasovského biskupstva a salzburského arcibiskupstva).

Doznievanie predkresťanských – pohanských predstáv na prelome včasného a vrcholného stredoveku dokumentoval PhDr. Milan Hanuliak, CSc. dokladmi archeologických hrobových i sídliskových nálezov z územia Slovenska.

Otázke významu archeologického bádania o počiatkoch kresťanstva na našom území venoval pozornosť PhDr. Alexander Ruttkay, DrSc. Okrem mimoriadne významného nálezu z posledných rokov – pozlátených plaket s figurálnymi motívami z Bojnej pripomenul autor dôležité skúmané sakrálné architektonické a hmotné pamiatky z Nitry – Nitriansky hrad, Nitrianskej Blatnice, Ducového, Dražoviec a Kopčian.

Najnovšie výsledky stavebno-historických výskumov rotundy sv. Juraja v Nitrianskej Blatnici prezentoval akad. mal. Jozef Dorica. Jeho výnimočný objav predrománskeho okna s pôvodnou omietkou, aká sa doposiaľ nezachovala nikde, potvrdil príslušnosť tejto pamiatky k najstarším zachovaným sakrálnym stavbám na Slovensku. Samotný autor sa prikláňa k datovaniu stavby do 9. storočia.

V príspevku PhDr. Martina Vanča, PhD. si návštevníci pripomenuli starší nález slonovinovej pyxidy z Čiernych Kľačian, ktorý sa v jednej z interpretácií PhDr. T. Kolníka, CSc. spája práve s byzantskou misiou Cyrila a Metoda ako diplomatický dar byzantského cisára Michala III. panovníkovi Rastislavovi. Výjavy na pyxide súvisia so založením Nového Ríma – Konštantinopola rímskym cisárom Konštantínom I. v 4. stor., kedy bola vyrobená. Podľa výskumov M. Vanča je možná aj iná interpretácia jej pôvodu a ikonografie. Figurálne scény na nádobe pripomínajú skôr príbeh zo Starého zákona o Požehnaní Jakoba Izákom a vzhľadom na robustné proporcie aj nízky reliéf prevedenia figúr je podľa autora najskôr produktom ranobyzantského umenia zo 6. storočia.

Nové nálezy románskych architektonických článkov z kostola Blahoslavenej Panny Márie a rotundy Dvanástich Apoštolov v Bíni prezentovala Mgr. Zuzana Poláková.

PhDr. Matej Ruttkay, CSc. a PhDr. Peter Bednár, CSc. podrobne vyhodnotili minulé i súčasný stav a perspektívy výskumu počiatkov christianizácie Slovenska.

Okrem výsledkov historických a archeologických výskumov publikovaných v početných štúdiách i monografických dielach pripomenuli medzníky bádateľskej činnosti posledných rokov, ku ktorým patria objavy v Bojnej, Nitrianskej Blatnici a Kopčanoch. V prednáške priblížili konkrétne archeologické situácie i nálezy z uvedených lokalít, ale aj

z Nitry – Zoborského kláštora, Kostolian pod Tríbečom a Nitrianskeho hradu, tiež z Ducového, Bratislavy – hradného kopca, Devína a i. V závere poukázali na zintenzívnenie výskumu kľúčových situácií a dôležitých lokalít a ich komplexné publikovanie. Zdôraznili tiež nutnosť zverejnenia výsledkov výskumu populárnou formou (prezentácia výskumu v teréne, výstavy, prednášky, učebnice) s dôrazom na mladú generáciu, žiakov a študentov.

Autori príspevkov priblížili účastníkom kolokvia najvýznamnejšie a mimoriadne atraktívne poznatky, ktoré sú výsledkami archeologicko-historických aj interdisciplinárnych výskumov a prispeli tým k objasneniu počiatkov kresťanstva na území Slovenska, ako aj popredného postavenia Nitry a Nitrianska a ich kultúrneho dedičstva v európskom kontexte.

Neodmysliteľnou súčasťou Nitrianskych slávností je vernisáž výstavy v Ponitrianskom múzeu v Nitre. Tento rok sa v jeho priestoroch predstavili výrobky umeleckých remeselníkov - študentov SOŠ Polytechnickej v Nitre. Výstava šperkov a iných umeleckých predmetov potrvá do konca septembra 2012.

Jaroslava Ruttkayová

18. stretnutie Európskej asociácie archeológov v Helsinkách

V dňoch 28.8. až 1.9.2012 sa v hlavnom meste Fínska, v Helsinkách, konalo v poradí už 18. stretnutie Európskej asociácie archeológov (EAA). Konferencia sa v príjemnom prostredí severskej metropoly niesla v priateľskom duchu. Emblémom tohtoročného stretnutia, ako symbol významu komunikácie, dialógu a zdieľania myšlienok, boli dva významné archeologické nálezy. Prvým je kamenný sekeromlat s hlavou losa, nájdený na pobreží Fínskeho zálivu. Tento typ sekeromlatu korení v oblasti eurázijských stepí a je datovaný medzi roky 2000-1600 pred n. l. Druhým nálezom je bronzový závesok v tvare koňa, pochádzajúci z oblasti severného Fínska. Podobné prívesky sú bežné pre oblasť stredného Ruska a pobaltských krajín a časovo spadajú do 12.-14. storočia.

Budova Univerzity v Helsinkách, v ktorej sa konala časť prednášok (Foto: autor).

Ako po iné roky, kongres bol z organizačného hľadiska veľmi dobre zvládnutý. Na príprave stretnutia sa spolupodieľali najdôležitejšie pamiatkové a vzdelávacie inštitúcie v krajine, a to Univerzita v Helsinkách, Národná rada pamiatok, Fínska spoločnosť starožitností, Fínska archeologická spoločnosť a katedry archeológie z univerzít v Oulu a Turku. Zároveň, pridružené prebiehala aj konferencia venovaná stredoveku (MERC, Medieval Europe Research Congress), ktorú spoluorganizovalo Mestské múzeum v Helsinkách. Dôkazom toho je rekordné množstvo účastníkov, ktoré tento rok dosiahlo počet takmer 1200 archeológov. Zúčastnili sa ho bádatelia prevažne z Európy, ale aj z Kanady, Spojených

štátov amerických, Brazílie, Izraela, Turecka a dokonca z Botswany, Austrálie a Japonska.

Počet referátov sa oproti minulému roku takmer zdvojnásobil. Celkovo odznelo viac než 700 prednášok a prezentovaných bolo takmer 90 posterov rozdelených do 77 rôznorodo zameraných sekcií. Jednotlivé príspevky odzneli na pôde Univerzity v Helsinkách a v priestoroch prednáškových sálach budovy Porthania. Abstrakty referátov prešli dôkladným recenzným konaním organizátorov sekcií (často mal referát troch až štyroch recenzentov), výsledkom čoho boli mimoriadne kvalitné prednášky. Slovenskú archeológiu tu úspešne reprezentovali Jozef Bátora¹, Peter Baxa², Ján Beljak^{3,4,5}, Mária Hajnalová^{6,7}, Filip Jaško², Tomáš Michalík⁸, Noémi Pažinová^{3,4,5} a Peter Tóth¹. Neodmysliteľnou súčasťou stretnutia bola prezentácia archeologickej literatúry a časopisov (s možnosťou zakúpenia) od najvýznamnejších európskych a svetových vydavateľstiev (napr. Antiquity, Archaeologia, Archaeopress, Cambridge University Press, Maney Publishing).

Vedecké podujatie sprevádzal bohatý kultúrny program. Otvárací ceremoniál sa konal dňa 29.8.2012 v aule hlavnej budovy Univerzity v Helsinkách. Úvodného slova sa ujal prof. Mika Lavento, predseda Národného poradného výboru. Ďalej nasledoval pozdrav Juhaniho Kosteta, generálneho riaditeľa Národnej rady starožitností. Za Univerzitu v Helsinkách sa prihovoril rektor, prof. Thomas Wilhelmsson. Účastníkov stretnutia privítal aj prezident EAA, dr. Friedrich Lüth. Za MERC úvodný prejav predniesol prof. Martin Carver.

Blok slávnostných prednášok zahájila doc. Tuija Rankama, ktorá na základe nálezov kamennej štiepanej industrie pregnantne dokumentovala vysokú mobilitu paleolitických populácií v oblasti Baltického mora. Po nej vystúpil prof. David Gaimster príspevkom venovaným hanzovému obchodu ako sprostredkovateľa kultúrnych kontaktov a rozvoja spoločnosti v neskorom stredoveku v pobaltskej oblasti. Priestor medzi jednotlivými rečníkmi vyplňala fínska ľudová hudba v podaní Maiji Kauhanen, hrajúcej na tradičnom hudobnom nástroji *kantele*. Po otváracom

ceremoniáli nasledovala recepcia, ktorá sa konala v hlavnej budove Univerzity v Helsinkách, kde účastníci konferencie mali možnosť ochutnať miestne kulinárske špeciality.

Noví členovia asociácie boli privítaní v priestoroch Topelia Campus Garden, kde na ich počesť bola dňa 30.8.2012 usporiadaná uvítacia párty. Výročný večerok prebiehal v kaviarni Old Student House. V piatok, 31.8.2012, si účastníci kongresu mohli vyskúšať atmosféru pravej fínskej sauny, situovanej v malebnom prostredí jazera Kaitlampi v národnom parku Nuukio. Prijemnou bodkou za konferenciou bola slávnostná večera v troch chodoch, ktorá sa konala v House of Nobility.

Už tradičnou súčasťou Európskej asociácie archeológov sú exkurzie, realizované pred samotnou konferenciou aj po nej, po najvýznamnejších archeologických lokalitách a pamiatkach krajiny. Účastníci mali možnosť navštíviť napr. lokality z neskorej doby železnej a stredoveku v okolí mesta Turku, Espoo, Mankby, novovekú morskú pevnosť Suomenlinna či malé stredoveké pobrežné mestečko Porvoo. Navyše každý účastník konferencie si zadarmo mohol prezrieť expozície Národného múzea v Helsinkách.

Myslím si, že snaha organizátorov konferencie, a to výmena myšlienok, hľadanie spoločného dialógu a nadväzovanie nových kontaktov, priniesla svoje ovocie. Bádania, stmelení túžbou po nových informáciách, prezentovali výsledky svojej dlhoročnej práce, podelili sa o novátorské nápady a moderné trendy v archeologickom výskume. Som presvedčený, že v podobnom duchu sa bude niesť ďalšie, už 19. stretnutie Európskej asociácie archeológov, ktoré sa nasledujúci rok uskutoční v Plzni.

Peter Tóth

¹ Jozef Batora - Martin Furholt - Knut Rassmann - Peter Tóth: Trial Excavation on the Neolithic Settlement at Vráble-Veľké Lehemby

² Peter Baxa - Filip Jaško - Katarína Valová: Trenčín-Skalka: The History and Memory of the Site

³ Ján Beljak - Noémi Pažinová: Popularization of Archaeology - Example of Deserted Castle in Zvolen (poster)

⁴ spoluorganizátor sekcie Landscape of Our Ancestors: Current State and Future Vision

⁵ Noémi Pažinová - Ján Beljak - Pavol Maliniak - Martina Slámová: The Historical Development and Transformation of the Forest. Case Study on Deserted Castle in Zvolen

⁶ Alžběta Danielisová - Mária Hajnalová: Late La Tène Central Sites and Their Subsistence

⁷ Dagmar Dreslerová - Mária Hajnalová: Summer Farming in the Carpathians and the Bohemian Massif from a (Pre)Historic and Ethnographic Perspective

⁸ Tomáš Michalík: New Slovak Penal Legislation in the Field of Cultural Heritage Protection

Konferencia Bojná 2012 „Nové výsledky výskumov včasnostredovekých hradísk“

Príspevok vznikol v rámci projektu APVV-0553-10

V dňoch 12.-13.9.2012 sa v Bojnnej uskutočnila medzinárodná konferencia o nových výsledkoch výskumov včasnostredovekých hradísk, na ktorej sa okrem domácich bádateľov zúčastnili odborníci z Českej republiky, Nemecka a Slovinska. Pracovné stretnutie prebiehalo v príjemnom prostredí zariadenia Ranč pod Babicom.

Prvý deň dopoludnia sa mohli účastníci konferencie v rámci záverečnej komisie výskumu Bojnej I - Valy zoznámiť s novou expozíciou v Archeologickom múzeu Veľkej Moravy v Bojnnej, ako aj s aktivitami realizovanými počas tejto výskumnej sezóny na hradisku. Prezreli si a diskutovali odkrytú drevozemnú konštrukciu východnej brány, ktorá je prvou preskúmanou stavbou tohto typu u nás. Zoznámili sa aj s modelovou rekonštrukciou zemnice v centrálnej časti hradiska, ktorá vznikla v spolupráci so SNM v Bratislave.

Popoludnie sa nieslo v znamení prednášok bádateľov zaoberajúcich sa problematikou mikroregiónu Bojnej. Blok zahájil K. Pieta s príspevkom „Päť rokov výskumu Bojná“, v ktorom zhrnul najdôležitejšie poznatky získané v uplynulých rokoch. Nasledoval referát M. Kohúta z Geologického ústavu D. Štúra Bratislava »Geologické predispozície vzniku sídiel pri Bojnnej“. Predbežné informácie o urbanizácii hradiska poskytla prednáška M. Jakubčinovej a T. Vanglovej »Príspevok k vnútornej zástavbe hradiska Bojná I-Valy“. Z. Robak vo svojom referáte »Poznámky k niektorým typom včasnostredovekých opaskových kovaní“ predstavil vybrané typy opaskových kovaní z Bojnej I a ich

Bojná I – Valy. Záverečná komisia a modelová rekonštrukcia zemnice (Foto: autor).

analógie v celej Európe. Prednáška V. Turčana „Hromadné nálezy z hradiska Bojná, uložené v SNM Bratislava“ sa venovala významným súborom železných predmetov z hradiska Valy. Nasledoval spoločný referát A. Ruttkaya a J. Doricu „Výskum Rotundy sv. Juraja v lesoch nad Nitrianskou Blatnicou a osídlenia mikroregiónu v 9.-12. storočí (spolupráca archeológa a reštaurátora)“. Blok ukončil J. Lukačka s príspevkom „Bojná vo vrcholnom a neskorom stredoveku“. Deň bol zavŕšený spoločenským večerom.

Druhý deň konferencie vystúpili bádatelia, venujúci sa problematike stredoeurópskych včasnostredovekých hradísk. Dopoludňajší blok otvoril spoločný príspevok J. Henninga, K.-U. Heussnera, M. Ruttkaya a K. Pietu „Bojná und die Datierung frühmittelalterlicher Burgwälle im Nitraer Fürstentum: naturwissenschaftliche Methoden und archäologisches Fundmaterial“, v ktorom upozornili na posuny v datovaní hradísk na základe prírodovedných metód. Na tento príspevok nadväzoval spoločný referát P. Bednára a M. Ruttkaya „Hrady 9.-11. storočia - Kontinuita alebo diskontinuita“. A. Bartošková oboznámila prítomných s výsledkami revízií výskumov na Budči v referáte „Reinterpretace sídelně-historického vývoje hradiště Budeč na základě nejnovějších poznatků“. I. Boháčová sa vyjadrila „K otázke stability topografie a fortifikačného systému rané stredoveké Prahy“. I. Čížmář a M. Geisler nás v spoločnej prednáške „Včasnostředověké hromadné nálezy z hradiska Klášťov“ informovali o prekvapujúcich nových nálezoch z východnej Moravy. Problematikou možnej interpretácie hromadných nálezov na hradisku Klášťov sa v referáte „Poznámky k hradisku Klášťov“ zaoberal P. Kouřil.

Po obede blok prednášok zahájil L. Galuška s príspevkom „Otázka výroby zlatých šperkov veligradského typu na Moravě, na podklade nálezu ze Starého Města“. Následne L. Poláček spoločne s M. Mazuchom a M. Hladíkom zosumarizovali aktuálne výsledky svojej práce v prednáške „Nové výzkumy v Mikulčicích“ a Š. Ungerman nám predstavil „Mečové pásy 9.-10. století v západní a střední Evropě (typologie, chronologie, provenience, symbolika)“. Konferenciu uzavrela Š. Karo s referátom »Cross-shaped strap dividers from Gradišče above Bašelj«. Z diskusií na nálezisku v Bojnjej a v rámci jednotlivých referátov vyplynuli viaceré cenné podnety a myšlienky, zamerané na materiálnu a duchovnú kultúru veľkomoravského obdobia, ako aj na fortifikácie a datovanie významných centier 9.-10. storočia. Z príspevkov na konferencii vydá Archeologický ústav SAV samostatnú publikáciu.

Terézia Vangľová

44. medzinárodná konferencia archeológie stredoveku

V dňoch 17. – 21. 9. 2012 sa v sliezskom meste Český Těšín konala v poradí už 44. medzinárodná konferencia archeológie stredoveku.

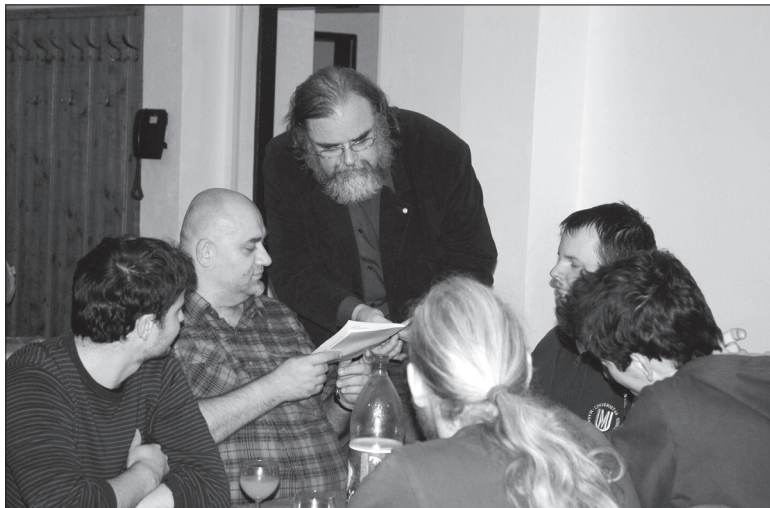
Organizátorom konferencie, ktorá sa konala v príjemnom prostredí Kultúrneho a spoločenského strediska „Střelnice“ v Českom Tešíne, bol Archeologický ústav AV ČR v Brne v spolupráci s Múzeom Tešínska.

Hlavnou témou bola hmotná kultúra českých zemí 10. – 13. storočia v stredoeurópskych súvislostiach. Konferencie sa zúčastnilo 105 účastníkov z Českej a Slovenskej republiky, Poľska a Ukrajiny. Počas štyroch dní odznelo 51 referátov a bolo odprezentovaných 20 posterov k hlavnej téme, ale tiež k príbuzným tematickým okruhom.

Po zahájení konferencie a privítaní účastníkov úvodné referáty predniesli Z. Měřinský (Hmotná kultúra doby hradištej na Morave), L. Poláček (Z centra na perifériu. Vývoj mikulčickej aglomerácie v 9. – 13. storočí vo svetle hmotných prameňov), R. Procházka, P. Žákovský, P. Kouřil – J. Gryc a J. Gryc – Z. Jagosz-Zarzycka.

Hmotnej kultúre Slovenska sa venovali príspevky A. Ruttkaya (Nitra), M. Hanuliaka (Nitra), M. Jakubčinovej – T. Vangľovej (Nitra), J. Ruttkayovej – B. Zajacovej – M. Ruttkaya – A. Nemerguta – M. Bielicha (Nitra), Š. Oriška (Bratislava), M. Mácelovej (Banská Bystrica), D. Antoniho (Brno), výskumu sakrálnej stavby príspevok J. Labudu (Banská Štiavnica). Na posteroch prezentovali výsledky výskumov G. Lukáč (Levoča), M. Samuel (Nitra), Z. Krišovská – G. Lukáč (Levoča).

Priaznivý ohlas a diskusiu vyvolali referáty venované hmotnej kultúre Čiech, prednesené pražskými kolegami: P. Sommerom, N. Profantovou, A. Bartoškovou, I. Boháčovou, J. Frolíkom, D. Frolíkovou, P. Čechom a J. Maříkom. Fortifikáciám na ostrove Kós sa venoval M. Plaček (Brno), prehľad výskumov na Vyšehrade prezentoval B. Nechvátal (Praha), cirkevnou architektúrou sa zaoberali D. Janiš – Z. Vácha – R. Vrla (Brno, Kroměříž), P. Šebesta (Cheb), počiatkami dominikánskeho kostola a kláštora A. Bojęs-Białasik – D. Niemiec (Kraków), stredovekej architektúre 10.-11. stor. T. Rodzińska-Choraży

Prof. Tomáš Durdík s kolegami na konferencii (Foto: J. Špaček).

(Kraków). Odznali zaujímavé referáty venované výskumu stredovekých miest od V. Goša – J. Halamu (Opava, Šumperk), výskumu dedinského domu z 10. – 13. stor. v Čechách od P. Vařeku (Plzeň) a mnoho ďalších venovaných aplikácii prírodovedných metód v archeológii (J. J. Kovář – M. Hlavica – M. Kuča – J. Petřík (Brno) a nedeštruktívnym analýzám (D. Brejchová – J. Říha (Plzeň).

V utorok 18. 9. 2012 sme si vypočuli posledný bravúrny výklad k problematike „motte“ z úst uznávaného odborníka – kastelológa európskeho formátu, Prof. PhDr. Tomáša Durdíka, DrSc., nositeľa prestížnej ceny Európa Nostra. V stredu sa zúčastnil časti exkurzie v Múzeu Tešínskeho Sliezska v poľskom Cieszyne a naposledy sme sa s ním videli na Zámockej hore pri románskej rotunde sv. Mikuláša z 11. storočia, kde sa s nami rozlúčil, nakoľko sa ponáhlal do Prahy na odbornú komisiu. Ráno 20. septembra paralyzovala a prerušila program konferencie správa o náhlom Tomášovom úmrtí. Účastníci so smútkom a nostalgiou spomínali na svojho veľkého kolegu, pripomínali si chvíle spojené s jeho aktívnym účinkovaním na medzinárodných konferenciách archeológie stredoveku, na ktorých prof. Tomáš Durdík málokedy chýbal.

Na exkurzii, ktorá sa v jedinom daždivom dni v konferenčnom týždni konala v stredu, sme z poľského Tešína pokračovali do kostola sv. Stanislava do Bielska-Bialej, ktorý patrí k najcennejším pamiatkam tohto mesta. Po obsažnom a pútavom výklade si účastníci prezreli jedno z najstarších hradísk tejto oblasti z 13. a 14. stor. s 21 obytnými, hospodárskymi a výrobnými objektmi. Poslednou zastávkou na exkurzii bola návšteva významného slovanského opevneného hradiska v Chotěbuzi-Podoboře, ktoré pozostáva z akropoly a dvoch podhradí. Systematický archeologický výskum sa tu koná od roku 1978 pod vedením doc. PhDr. P. Kouřila, CSc., riaditeľa Archeologického ústavu AV ČR v Brne v spolupráci s Múzeom Tešínska v Českom Tešíne. Spoločenský večer, konaný po celodennej exkurzii sa niesol v duchu priateľského stretnutia a rozhovorov, vo výbornej atmosfére porozumenia a radosti zo vzájomných stretnutí, ešte nepoznačený smutnou udalosťou nasledujúceho dňa. Jednanie konferencie pokračovalo aj v piatok.

Stretnutie archeológov a odborníkov príbuzných odborov prinieslo množstvo nových objavov a zaujímavých informácií k vyššie prezentovanej problematike. Veľká vďaka patrí organizátorom bravúrne zvládnutého stretnutia, o ktoré sa zaslúžilo okrem doc. P. Kouřila a domácej PhDr. Jany Gryc aj mnoho ďalších nemenovaných pracovníkov AÚ ČR a Múzea Tešínska.

Marta Mácelová

Svetový kongres v Piran

Association Internationale pour l'Histoire du Verre (ďalej len AIHV) je medzinárodná vedecká spoločnosť, ktorá zastrešuje výskum historického skla (<http://www.aihv.org/>). Vznikla v roku 1956 v Belgicku a spája archeológov, umeleckých historikov, zberateľov sklenených predmetov, sklárskych technológov, kurátorov múzeí študujúcich socio-ekonomický a socio-kultúrny aspekt výroby skla, dizajnu a použitia od najstarších čias do súčasnosti na poli vedy, technológie a archeometrie. Svoj prvý medzinárodný kongres zorganizovala v roku 1958 v Liège v Belgicku. Začala sa tak tradícia týchto kongresov, ktoré sa konajú každé tri roky a z rokovaní vychádzajú zborníky Annales of the ...th Congres (http://www.aihv.org/en/aihv_publications.html), ktoré prinášajú prehľad o aktuálnych výsledkoch svetového výskumu historického skla. 19. kongres sa konal v dňoch 17.-21. septembra 2012 v Piran (Slovinsko), kde ho organizačne zabezpečoval kolektív z Univerzity na Primorskem pod vedením prof. I. Lazar. Na kongrese odznelo 71 prednášok a bolo prezentovaných 74 posterov účastníkov, ktorí pochádzajú z 32 štátov zo všetkých piatich kontinentov sveta. Za prínos organizátori považovali väčší počet účastníkov z Balkánu, ktorí prezentovali svoje výsledky výskumu z oblastí, kde výskum historického skla nepatrí k rozvinutým. Vedecké rokovania sa uskutočňovali

V strede skupiny M. D. Nenna prezidentka výboru AIHV a časť účastníkov exkurzie v Aquileji

v Trevisiniho paláci v Piran, otvorenie a záver kongresu v kongresovom centre Bernardini, ktorý patrí k najväčším v Slovinsku. Prednášky boli rozdelené do 12-tich tém (2.-1. tis. p.n.l.; doba bronzová; železná; helenistické obdobie; rímske; neskoré rímske; Byzancii, sklu v post rímskej tradícii, islamskému obdobiu, benátskemu sklu, 18.-19. storočiu a súčasnosti.) a rokovalo sa v dvoch paralelných sekciách. Bohatá diskusia sprevádzala skoro každú prednášku, rovnako živo sa diskutovalo v posterových sekciách. Pracovná atmosféra bola vysoká, spoločným pre účastníkov bol záujem o výskum historického skla a ak sa objavila spoločná téma k dlho hľadanému problému, tak sa

notebooky rozložili i na zemi a sedeli pri nich odborníci, bez ohľadu na to, či jeden je riaditeľ a druhý doktorand alebo vedecký pracovník. Určitým tieňom nad podujatím boli priestorové problémy, prednáškové sály s kapacitou cca 60 sediacich účastníkov sa ukazovali kapacitou malé hlavne na prednáškach, ktoré stiahli pozornosť nadpolovičnej väčšiny účastníkov. K takým patrili napríklad témy pôvodu piesku, sklárske pece, fajansy a sklo doby bronzovej, rímske sklo z Londýna, techniky výroby skla, balkánske a turecké nálezy skiel a sklární, farbenie skla. Rokovaciami jazykmi boli angličtina a francúzština. Nedá sa venovať pozornosť všetkým príspevkom, ktoré na kongrese odzneli, záujemci sa s nimi budú môcť detailnejšie oboznámiť v pripravovaných *Annales of the 19th Congre*. Abstrakty boli k dispozícii účastníkom kongresu v: *Abstract books*, Piran 2012, ISBN 978-961-6862-25-7. Zo Slovenska sa kongresu zúčastnila K. Kučeráková s posterom „Roman glass goblets from the auxiliary fort at Iža“ z Fakulty klasickej archeológie Trnavskej univerzity. Sľubné je, že tému rímskych skiel spracováva vo svojej doktorskej práci a uvažuje, že sa perspektívne historickým sklám bude venovať i po skončení doktorandského štúdia. Dúfajme, že tieto predsavzatia neskončia pri týchto víziach a získanom titule. Venovať sa historickým sklám na medzinárodnej úrovni predpokladá automaticky interdisciplinárny prístup, riešením nie je získanie akýchkoľvek analýz chemického zloženia skla, ale vedomosti ako tieto analýzy dať do kontextu so súčasným stavom výskumu problematiky a hlavne, ako kvalitné analýzy historického skla zadať. Tieto vedomosti sa nedajú na Slovensku na univerzitách získať, nie sú predmetom prednášok nielen na spoločenskovedných ale ani na prírodných či technických školách. Táto skutočnosť sa prejavuje dlhodobou absenciou inštitucionálne organizovaného interdisciplinárneho výskumu historického skla na Slovensku a nízkou úrovňou publikovaných výsledkov individuálne získaných analýz.

Historické sklá zo Slovenska patria k málo medzinárodne známym a spracovaným. V Piran prezentoval kolektív autorov Sedláčková, Koóšová, Lesák stredoveké sklo z Bratislavy, ide o projekt realizovaný v ČR. Niektoré typy sklenených nádob hlavne z 13. storočia prezentované týmito autormi na kongrese, históriu skla na Slovensku okamžite dostali do medzinárodnej pozornosti. Treba zdôrazniť, že ide o nálezy z archeologických výskumov B. Lesáka a M. Musilovej z Mestského ústavu ochrany pamiatok v Bratislave, klasifikačne spracované H. Sedláčkovou.

Autorka tohto príspevku na kongrese prezentovala novú technológiu výzdoby sodného skla priechne členených korálikov, ktoré sú rozšírené po celej Európe a na území okolo toku stredného Dunaja v období včasného stredoveku tvoria početne výrazné zastúpenie v nálezoch hlavne hrobov. Pre archeológov je dôležité, že uvedená technológia odlišuje od seba nálezy typovo zhodných korálikov z 9. a 10. storočia a dosiaľ nebola publikovaná.

Spríevodnými akciami počas trvania kongresu boli exkurzie do Ljubljani, Aquileje a spoznávanie histórie prímorského mestčka Piran. Po kongrese sa uskutočnila exkurzia po múzeách s expoizíciami historického skla v Chorvátsku.

19. kongres AIHV opäť posunul hranice našich poznatkov o historickom skle ďalej a bez prehánania si obhájil svoju pozíciu najprestížnejšieho vedeckého podujatia v danej oblasti na svete. Dôležité pre nás je, že sa do medzinárodnej pozornosti dostali i individuálne prezentované výsledky výskumu historického skla na Slovensku.

Danica Stašíková-Štukovská

XXXI. pracovné stretnutie Otázky neolitu a eneolitu našich zemí

Od 24. do 27. septembra 2012 sa miestom pracovného stretnutia odborníkov na neolit a eneolit v oblasti Čiech, Moravy a Slovenska stalo mesto Dobruška (okr. Plzeň – juh) v západných Čechách. Tohtoročné stretnutie bolo už 31. v poradí a jeho organizácie sa zhostili zástupcovia Západočeského múzea v Plzni (M. Metlička a kolektív) a Západočeskej univerzity v Plzni (P. Krišťuf a kolektív). Naším epicentrom sa na niekoľko dní stal pivovar Modrá hvězda s príjemnou atmosférou a stále prítomnou typickou vôňou sprevádzajúcou výrobu piva. Počas dvoch prednáškových dní odznelo 19 príspevkov, bolo prezentovaných 6 posterov, mali sme možnosť oboznámiť sa

Stod, okr. Plzeň-juh. Exkurzia na sídlisku s nálezmi zo stredného a mladého neolitu.

s konkrétnymi nálezmi z vybraných výskumov v Čechách. Referáty boli sprevádzané plodnou diskusiou, ktorá pokračovala i v kuloároch a ako to tradične býva, neutíchala ani v čase večernej uvoľnenej atmosféry.

O stave archeologického výskumu, neolitických i mladších lokalitách v Dobrušane a okolí nás hneď na úvod pracovného stretnutia oboznámili M. Metlička a A. Novotná. V tretí deň stretnutia sme si tieto informácie ešte rozšírili a doplnili na celodennej exkurzii. Mali sme možnosť vidieť otvorené plochy aktuálnych výskumov (Stod, okr. Plzeň-juh, – sídliská kultúry

s lineárnou keramikou a kultúry s vypíchanou keramikou, s nálezmi keramiky skupiny Oberlauterbach; niekoľko mikroareálov v lokalite Křimice, okr. Plzeň-mesto s množstvom nálezových situácií, so sídliskovými objektami domami z viacerých fáz neolitu i doby halštatskej, vrátane trojnásobného ohradenia z neskorolengyelského obdobia a i.) a staršie známe neolitické lokality (Vochoz, okr. Plzeň-Sever – neolitický sídelný reál s rondelmi kultúry s vypíchanou keramikou). Na oživenie sme navštívili i polohy s nálezmi z ostatných období praveku (v okrese Plzeň-sever dve pohrebiská Brdo u Manětína – milavečská skupina a Hrádek u Manětína – doba halštatská až laténska) a už v okrese Karlovy Vary sme vystúpili na vrch Vladař u Žlutic (hradisko s mohutným opevnením so zatiaľ evidovaným osídlením od mladšej doby bronzovej, s aktuálnym nálezom drevenej konštrukcie cisterny v predhradí, s dendrodátami z 5. storočia BC).

Aj napriek tomu, že bol program tohtoročného stretnutia z dôvodu menšieho množstva prihlásených príspevkov skrátený na necelé tri pracovné dni vrátane exkurzie, jeho efekt podtrhnutý rodinnou atmosférou je veľmi pozitívny. V roku 2013 opäť dovidenia na Slovensku.

Jana Mellnerová Šuteková

Ôsma protohistorická konferencia v Olomouci

V dňoch 2.-5. októbra 2012 sa v budove Konviktu na Univerzite Palackého v Olomouci uskutočnil ôsmy ročník Protohistorickej konferencie. Usporiadala ju katedra histórie FF UP v spolupráci s Archeologickým ústavom AV ČR Brno. Nosnou témou konferencie boli rímske a germánske spony v strednej Európe. Majú kľúčový význam nielen pre chronológiu protohistorického obdobia, ale sú aj dokladom obchodu, etnických posunov a spoločenského postavenia ich nositeľov. Preto neprekvapuje 42 prihlásených prednášok bádateľov prevažne z Čiech, Moravy, Slovenska a Poľska. Treba konštatovať, že najmä vďaka používaniu detektorov kovov sa nálezový fond spôn v posledných rokoch významne rozrástol. Aj keď ide väčšinou o nálezy z povrchovej prospekcie, pribudli aj spony z nálezových celkov. Úvod konferencie patril tradične obdobiu doby laténskej. Bádatelia zaoberajúci sa dobou rímskou venovali najväčšiu pozornosť kolienkovým sponám a sponám severského pôvodu. Početné boli aj prednášky zaoberajúce sa rímsko-provinciálnymi sponami. Prekvapujúco chýbali príspevky k sponám z obdobia sťahovania národov. Mimo hlavnej témy odzneli prednášky venované aj iným dokladom materiálnej kultúry (sklo, zlaté luncové závesky), novým nálezom, či interpretácii útvarov zistených leteckou archeológiou.

Igor Bazovský

A „Hadak útján“ Népvándorlások Fiatal Kutatóinak XXII. Konferenciája (4-6. október 2012, Visegrád)

Po roku sa už 22-krát znova stretli mladí a večne mladí včasnostredovekári na známom mieste v konferenčnej sále kráľovského paláca vo Visegráde. Po slávnostnom otvorení 4. októbra odzneli v chronologickom poradí jednotlivé prednášky.

Dániel Gróh vo svojom prednese uvažoval o možnom mieste spoločného kvádsko-sarmatského vpádu v roku 374 do provincií a jeho následkoch. Dénes Hullám analyzoval odkryté časti sarmatských pohrebísk na lokalite Debrecen-Tócsópart, kde sa našlo až 24 hrobov s priekopami. Zistil chorologické súvislosti (rady), ktoré môžu naznačovať postupnosť pochovávaní, resp. ich vzájomné postavenie. Eszter Soós sa na základe keramického materiálu sídlisk Arka-Főnyi patak a Hernádvécse-Nagy rét 4. snažila spresniť datovanie a periodizáciu osídlenia Hornádu v neskorkej dobe rímskej. Zsófia Masek a Péter Véninger prednášali o zvláštnych a menej známych stopách hrnčiarskych techník na keramike z oblasti Sarmatov. Zsófia Rác referovala o medzinárodnom projekte a výskume vo Wielbarku, kde našli v roku 2012 okrem superpozícií aj kostrové hroby in situ. Péter Gróf prezentoval nálezy z okolia Visegrádu (hlavne z lokality rímskej pevnosti Visegrád-Gizellamajor), ktoré by bolo možné datovať už do húnkeho obdobia (prsteň, zrkadlo, hroty šípov). Adrienn Blay na základe skorších výskumov domov a hrobov v Soproni (Scarbantia) načrtla prechod z neskorkej doby rímskej do včasnej doby sťahovania národov. Zsuzsa Hajnal sa zaoberala s prežívaním a postupným ochudobnením germánskych elementov (Gepidov) v období Avarskeho kaganátu v Potisi (sídlisko a pohrebisko Tiszagyenda-Lakhatom 14.). Gergely Csiky uviedol vo svojom príspevku doklady obchodných kontaktov na Čiernom mori na základe známych ruských nálezov amfor a porovnal ich s menej známymi exemplármi uloženými v tureckých múzeách. Attila P. Kiss vyhodnocoval známe vyobrazenie na pracke z hr. 85 na pohrebisku Kölked-Fektekapu B na základe poznatkov o germánskej mytológii a ďalších analógiách zo severnej Európy. Eszter Pásztor predviedla ďalšie exempláre keramiky Csákberényskeho typu z avarskeho pohrebiska Bodajk-Homoki-dűlő. Následne Gábor Kiss a Gábor Lőrinczy prezentovali konferenčný zborník z XX. podujatia Hadak útján, resp. podali aj prehľad uplynulých konferencií. Spomenieme zopár údajov o úspešnosti tejto série: od roku 1989 vyšlo 15 publikácií (z toho jeden na CD), odznelo približne 636 referátov, vyšlo 438 abstraktov a 318 článkov, čo predstavuje 5817 strán, 32,5 cm a 13,8 kg. Gábor Lőrinczy tiež načrtol možný smer budúcich podujatí.

V nasledujúci deň vystúpil György Szabados s úvahami o začiatkoch štátneho útvaru Starých Maďarov v Karpatskej kotline a o úmyselných výpravách mimo nej. Béla Szabó predniesol vplyv Normanov (Varjagov) na

Kyjevskú Rus a ich vzájomné spolunažívanie so Slovanmi. Balázs Sudár analyzoval vývoj a poznatky o hudobnom nástroji: kobzi. Okrem toho rekonštruoval možný tvar najstaršieho typu nástroja. V nasledujúcej časti prezentoval József Szentpéteri ďalšie projekty počítačového katalógu archeologických lokalít (ADAM a FÉK), ktoré sa majú uskutočniť v ďalších 5-10 rokoch v spolupráci mnohých archeológov. Csilla Balogh predniesla referát o výbave lukostrelca na základe hr. 218 z včasnoavarského pohrebiska Makó-Mikócsa-halom. Frigyes Szücsi ukázal novšie, ale aj doteraz nepublikované staršie nálezy z okolia jazera Velence. Ilona Bede sa zaoberala pohrebným rítom zo Stredného Potisia. Zsolt Bereczki a Anett Mihácz-Pálfi prezentovali najnovšie výsledky antropologických zistení v oblasti umelého deformovania lebiek. András Csuthy uviedol časť typochronologickej analýzy falér z obdobia Avarskeho kaganátu. Gábor Szilágyi prednášal o predbežných výsledkoch svojej dlho očakávanej práce o pancieroch (lamelové, šupinové a krúžkové) z obdobia Avarskeho kaganátu. V troch prípadoch pozná aj doklady, keď mohlo ísť o pancier koňa. József Lukács prezentoval výsledky archeologických výskumov trasy diaľnice M3 v regióne Nyírség, kde mohli doteraz počítať iba s menšou mierou osídlenia v období Avarskeho kaganátu.

V ďalšej sekcii sa Levente Samu zaoberal s problematikou osídlenia horného Potisia v 6.-7. storočí a s problematikou raných Slovanov. Rozália Bajkai prezentovala nové sídliskové nálezy zo stredoavarskeho obdobia v Szabolcsi. Melinda Takács uviedla nové sídliská odkryté z neskoroavarskeho obdobia a zaoberala sa s problematikou etnických interpretácií. Zsófia Kondé prezentovala výsledky analýzy sídliska z 8.-9. storočia zo stredného Potisia. Szabina Merva prednášala o problematike osídlenia ranostredovekého Visegrádu. Katalin Gergely predniesla referát o sídlisku z arpádovského obdobia a k tomu uviedla aj možné rekonštrukcie obytných domov.

Tretí deň zahájil prednáškovú časť Péter Langó prednáškou o byzantských kontaktoch v 10. storočí na základe archeologického materiálu, hlavne nálezmi náramkov zo strednej Európy a Balkánu. Po ňom prezentoval Attila Jakab zaujímavý nález 2. staromaďarskeho jazdeckého hrobu v chotári Tarpa. Okrem iného sa tu našli aj kovania kaftanu in situ. Autorská trojica Annamária Bajzik, László Költő a Máté Varga predniesli problematiku corpusu staromaďarských nálezov z kraja Somogy a lokalitu Kaposvár-Kertészeti. Attila Türk prednášal o východných nálezoch, zatiaľ teoreticky pripisovaných Starým Maďarom v Etelközé (Subotcy-horizont). Na základe starších a novších nálezových súborov datovaných mincami a na základe C14 analýzy, resp. ďalších prírodovedných

Účastníci konferencie.

metód sa snažia datovať dané súbory materiálnej kultúry, spojiť zistené súvislosti v Karpatskej kotline a východne od nej. Márton Flesch dokazoval, že na mitochondriálnom stupni vykazujú staromaďarské kone z 10. storočia príbuznosť tak východnými ako aj západnými kmeňmi. Ádám Strohmayr sa pokúsil vyhodnotiť experimentálnymi metódami staré techniky kovotepcov z pohľadu cizelára. Katalin Ildikó Pap predviedla výsledky výskumu sídliska Celldömölk-Alsó dűlő z 10.-12. storočia. Na základe archeomagnetických, dendrochronologických a typochronologických zistení skúsila spresniť vnútornú chronológiu sídliska a hlavne nálezový materiál z 11. storočia. Miklós Takács načrtnul možné metódy na to, aby sme získali viac informácií a lepší obraz z celého (neodkrytého) sídliska. Téma bola o to viac aktuálnejšia, pretože v Maďarsku v poslednom čase archeológiu ako odbor zastihlo viac kritik tak z finančného, ako aj z odborného hľadiska. Barbara Kolozi prednášala o výsledku záchranných výskumov na lokalite Debrecen-Monostor-erdő. Na multikulturálnej lokalite sa odkryla aj časť sídliska z arpádovského obdobia, kde popri iných sa našiel aj pútnický odznak pravdepodobne z Ríma. Z kolektívu Beáta Tugya, Zoltán Rózsa a János Balázs prednášala archeozoologická o výsledkoch z doteraz najväčšieho prebádaného súboru zvieracích kostí z arpádovského obdobia na lokalite Orosháza 10. Na základe veľmi nízkeho percenta kostí ošipanej (dokopy 24 kostí z 15000) a ďalších nálezových okolností (45 podmoľových hrobov) sa autori domnievajú, že na sídlisku zničenom počas tatárskeho vpádu žili obchodníci mohamedánskeho vierovyznania.

Prednášky Pétera Fodora o metalurgickom výskume avarskejších strmeňov a Balázsa Martinschicha o grafitovanej keramike z Mosonszentmiklós-Szilas, žiaľ neodznili. Medzi prednáškami sme mali možnosť pozrieť si výstavu staromaďarských nálezov z kraja Pest s najnovším nálezom platne z kapsy nájdennej vlni pri obci Bugyi. Po konferencii bola možnosť zúčastniť sa exkurzie na vežu kráľa Salamúna.

Budúci rok sa konferencia plánuje uskutočniť na jeseň vo Veszpréme. Dúfame, že bude tiež taká kvalitná, ba ešte lepšia ako tohtoročná. Za možnosť zúčastnenia sa a za fotografiu ďakujeme organizátorom!

András Csuthy – Levente Samu

Konferencia The Baden Culture around the Western Carpathians/Kultura badeńska wokół Karpat Zachodnich v Krakowie (november 2012)

Nové dáta a nejasnosti v problematike badenskej kultúry a jej vzťahov k súvekým kultúram priviedli organizátorov na myšlienku realizovať konferenciu s úzko špecializovanou tematikou. Idea vznikla na pracovnom stretnutí Otázky neolitu a eneolitu našich zemí v moravskom Mikulove (2011) a jej organizovaním sa zhostil Albert Zastawny z Archeologického múzea v Krakove v spolupráci s Marekom Nowakom za Archeologický inštitút Jagelonskej univerzity. Posledné stretnutie bádateľov venujúcich sa badenskej kultúre sa uskutočnilo v roku 2006, opäť v Krakove, v rámci sekcie The Baden Culture and the Outside World na medzinárodnej konferencii EAA. Po šiestich rokoch, v dňoch 7.-9. novembra 2012, sa stretli bádatelia z Moravy, Sliezska, Slovenska, Poľska a Maďarska, aby počas dvoch intenzívnych konferenčných dní diskutovali o aktualitách a otvorených otázkach spojených s touto problematikou. Stredobodom záujmu bola oblasť Západných Karpát a celková situácia od počiatkov Bolerázu až po postbadenské obdobie. Účastníci sa venovali najmä chronologickým vzťahom, ich konfrontáciou s novými chronometrickými dátami, interpretácií konkrétnych situácií a reláciám medzi vybranými regiónmi, v neposlednom rade sídelnej stratégii a využívaní zdrojov kamennej suroviny. Konferencia zároveň otvorila novú výstavu Badenská kultúra v Malopoľsku s prezentovaným výberom nálezov pochádzajúcich zo starých i novších výskumov. Z pracovného stretnutia vyplynulo niekoľko dôležitých, stále otvorených tematických okruhov: terminológia a vnútorná chronológia badenskej kultúry, vzájomný vzťah s okolitými kultúrami, najmä s kultúrou s lievikovými pohármi, s kultúrou s guľovými amforami a ďalšími, otázka korelácie záverečných stupňov Badenu a postbadenských skupín a i.

Účastníci konferencie na exkurzii.

Zúčastnenými a prezentujúcimi boli: T. Horváth (Budapešť), E. Horváthová (Košice), A. Bistáková (Nitra), J. Mellnerová Šuteková (Bratislava), N. Pažinová (Nitra) a J. Beljak (Zvolen), G. Nevizánsky (Nitra), R. Malček (Zvolen), M. Soják (Spišská Nová Ves), V. Struhár (Ružomberok), M. Cheben (Nitra), P. Kalábková (Olomouc), J. Peška (Olomouc), M. Šmíd (Prostějov), V. Janák a K. Papáková (Opava), M. Szmyt (Poznań), A. Przybył (Wrocław), a domáci z krakóvskych inštitúcií A. Zastawny, J. Bober, M. Kaflńska a kol., M. Byrska-Fudali a P. Włodarczak, P. Valde-Nowak a kol., M. M. Przybyła a P. Szczepanik, M. Nowak, E. Trela-Kieferling a J.K. Kozłowski a M. Kaczanowska.

Úzko špecializované pracovné stretnutia umožňujúce predstaviť aj detailné súvislosti a kultúrny kontext sú veľmi progresívne. Spočívajú najmä v snahe všetkých zúčastnených priblížiť sa k interpretácii javov, umožňujú detailnejšie štúdium nových nálezov. Nenahraditeľná je osobná komunikácia a výmena často nepublikovaných informácií medzi odborníkmi z rôznych krajín. Na záver konferencie prejavili všetci prítomní vôľu opakovať s určitým časovým odstupom pracovné stretnutie na tematiku badenskej kultúry. Veríme teda, že sa o niekoľko rokov stretneme opäť.

Jana Mellnerová Šuteková

21. stretnutie východoslovenských archeológov

Dňa 21.11.2012 sa uskutočnilo v poradí už 21. stretnutie východoslovenských archeológov. V spolupráci so SAS pri SAV a AÚ SAV, OVVS Košice ho pripravilo Múzeum v Kežmarku. Rokovanie sa konalo v zasadacích priestoroch v sídle múzea v Kežmarskom hrade.

Okrem jedného zahraničného hosťa z Užhorodskej univerzity sa stretnutia zúčastnilo celkom 32 archeológov z múzeí, súkromných spoločností, Pamiatkového úradu a Archeologického ústavu SAV, pôsobiach v oblasti Východného Slovenska. Celkovo odznelo 14 referátov, pričom k nosnej téme stretnutia „**Archeologický výskum na Spiši v roku 2012**“ sa viazali štyri z nich. Výsledky výskumov na trase diaľnice D1 Spiš dávajú prísľub, že poznanie pravekých stredovekých dejín Spiša dostane po spracovaní nálezov nový rozmer. Referáty o výskumoch doplnili dva teoretické príspevky. Na pracovnom rokovaní odzneli nasledovné referáty:

E. Horváthová (AÚ SAV Nitra, OVVS Košice): „*Krátky príspevok k absolútnej chronológii badenskej kultúry na slovenskom území severného Potisia*“ – zameraný na najnovšie výsledky C14 datovania vzoriek z badenských objektov z uvedenej oblasti. Autorka poukázala na disproporcie medzi v minulosti získanými dátami a periodizáciou badenskej kultúry a v súčasnosti získanými absolútnymi dátami, ktoré v budúcnosti môžu viesť k novému chápaniu vzniku a vývoja badenskej kultúry.

A. Karabinoš (KPÚ Košice, pracovisko Levoča) / M. Vizdal (FF Prešovská univerzita v Prešove, Inštitút histórie): „Predbežné výsledky archeologického výskumu v Ražňanoch v roku 2012“ - informácia o nálezoch z mladšej doby rímskej a výsledkoch analýzy neolitické keramiky. M. Vizdal zdôraznil význam lokality pri riešení otázok vývoja kultúry s východnou lineárnou keramikou.

M. Čurný (AÚ SAV, OVVS Košice): „Na margo archeologického výskumu pred výstavbou diaľnice D1 – „Jánovce – Jablonov“, úsek Levoča v roku 2010“ – zhrnutie základných výsledkov predstihového výskumu na úseku diaľnice v Levoči ešte v roku 2010, ktorý nebol ukončený. Snahou autora príspevku bolo predstaviť historický kontext samotnej lokality i realizovaného archeologického výskumu a zároveň aj upozorniť na viaceré závažné nedostatky, kvôli ktorým trpí komplexnejšie poznanie lokality.

F. Žák Matyasowszky (Archeologická agentúra): „Predbežné výsledky archeologického výskumu na D1 Spiš, úsek Levoča-Jablonov“ – stručný prehľad výskumov na úseku trasy diaľnice D1 Spiš v katastrach Levoče, Klčova, Dolian a Nemešian a prezentácia metodiky odkryvu. Autor nadviazal na predchádzajúci referát a poukázal na problémy koordinácie postupu archeológov a investora pri takýchto veľkých investičných akciách. Na deviatich prezentovaných lokalitách boli preskúmané objekty z neolitu, doby bronzovej, z obdobia púchovskej kultúry a stredoveku. Pozornosť sa sústredila na lokalitu Stará Levoča, kde sa prelínali výskumy AÚ SAV v roku 2010 a výskumy AA v roku 2012. Účastníci stretnutia mali možnosť oboznámiť sa s dôležitými nálezmi stredovekej architektúry s murovanými suterénmi a keramikou z druhej polovice 13. až 1. štvrtiny 14. storočia, ktoré pravdepodobne nadväzovali na staršie stredoveké osídlenie so zahlbenými príbytkami skúmané AÚ SAV v roku 2010, pričom bolo možné sledovať horizontálnu stratigrafiu týchto objektov v rámci náleziska.

Autor v referáte nastolil otázku riešenia výskumu na vlastnícky nevysporiadaných pozemkoch, problematiku doskúmania objektov odkrytých v roku 2010 v súčasnosti ležiacich mimo trasy D1. Oboznámil prítomných so spôsobom konzervácie objektov investorom pod dohľadom archeológov za dodržania prísnych požiadaviek poľnohospodárov na revitalizáciu priestoru.

M. Mlynka/K. Holmová/M. Comisso (Archeoservices): „Prehľad výskumov firmy Archaeoservices na východnom Slovensku v rokoch 2011-2012“ – informácia o najvýznamnejších výskumoch realizovaných na východnom Slovensku. V roku 2011 patril k nim výskum plynovodu. V k.ú. Čane sa zachytila časť sídliska z doby bronzovej s depotom bronzových mečov, v k.ú. Nižnej Myšle sa preskúmali objekty z obdobia včasného stredoveku a časť novovekej viackomorovej pece na vypaľovanie tehál. V Prešove, časť Solivar sa skúmalo sídlisko z prelomu 12. a 13. storočia. V roku 2012 pokračoval výskum rozsiahleho sídliska bukovohorskej kultúry na trase diaľnice D1 Fričovce – Svinia v polohe Predný les.

M. Kotorová-Jenčová (Vlastivedné múzeum v Hanušovciach nad Topľou): „Informácia o troch výskumoch Vlastivedného múzea v Hanušovciach n. T.“ – prezentácia výsledkov výskumov realizovaných na území Prešova. V polohe Prešov - Františkánske námestie sa skúmal objekt výnimočný v súvislosti s lokalizáciou v centre mesta, ktorý sa interpretuje ako deštrukcia drevenej podpivničenej stavby bez murovaného suterénu z konca 17. až 18. storočia. V Prešove – Šalgovníku v polohách Za kostolom a Vyšné klíny boli odkryté početné sídliskové objekty z mladšej doby bronzovej. K pozoruhodným výsledkom patria pôdorysy pravdepodobne kruhových stavieb s kolovou konštrukciou v polohe Za kostolom a objekt badenskej kultúry v polohe Vyšné klíny.

L. Luščíková (AÚ SAV, OVVS Košice): „OSTROVANY, sídliskový horizont zo záveru staršej doby rímskej a z mladšej doby rímskej (priebežný stav spracovania)“ – analýza nálezov z Ostrovian z výskumov M. Lamiovej –Schmiedlovej a Dr. B. Tomášovej v rokoch 1986-1988, 1990, 1992. Autorka sa podrobnejšie venovala typom kolkovanej výzdoby.

L. Gačková /P. Šimčík/P. Schreiber/L. Záhorec/D. Bomba (Archeológia Zemplín, s.r.o. Michalovce): „Záchranný archeologický výskum na stavbe R4 Košice-Milhošť - Seňa, poloha Pri lánach“ – rekapitulácia výsledkov výskumu od r. 2010 do r. 2012. Referát predniesla L. Gačková. Poukázala na problematiku záchranných výskumov takýchto významných rozsiahlych polykultúrnych lokalít a na fakt, že ich nemožno realizovať ako záchranné výskumy počas prebiehajúcich zemných prác.

P. Schreiber: „Seňa, poloha Pri lánach (záchranný výskum „Rozšírenie APKO o SKAO“)“ – prezentácia výsledkov výskumu v rokoch 2011 a 2012 na ploche severozápadného a juhovýchodného okraja rozsiahleho osídlenia polohy Pri lánach. Preskúmané objekty sú zo staršej doby železnej, čo rámcovo zodpovedá datovaniu archeologických situácií na vedľajšej lokalite označenej ako „lokalita 2, Seňa poloha Pri lánach“ skúmanej na stavbe R4 Košice-Milhošť. Referát predniesla v zastúpení autora L. Gačková.

R. Rusnák /P. Bednár (AÚ SAV Nitra, OVVS Košice): „Košice – Hradová, sezóna 2012“ – prezentácia ambiciózneho projektu výskumu stredovekého hradu realizovaného kolektívom P. Bednár, P. Gábor, S. Hlaváčová, R. Rusnák a M. Šimkovic. Referát predniesol R. Rusnák. Informoval o doterajších výsledkoch. Výskum potvrdil, že stavba hradu bola prerušená a nebola nikdy dokončená v dôsledku zmeny sídelnej štruktúry a organizácie po príchode nemeckých hostí. Ťažisko výstavby sa presunulo do stredovekého mesta a jeho pevnostného systému. Datovací materiál na overenie vzniku stavby sa nepodarilo získať.

I. Prokchnenko (Ústav výskumu Karpát Užhorodskej národnej univerzity): „Výskum Korolevského hradu“ – prezentácia výsledkov výskumu lokality v roku 2012 expedíciou z Užhorodskej národnej univerzity. Autor upriamil pozornosť na objav pozostatkov kachľovej pece postavenej v prvej polovici 16. storočia a zbúranej pravdepodobne v druhej polovici 17. storočia v priestoroch centrálnej časti pamiatky. V komore kúreniska bolo nájdené značné

množstvo kachlíc miskovitého a fľašovitého typu, ako aj obklad s rastlinným, antropomorfným (kráľ, rytier, svätci, anjeli), zoomorfným (lev, kôň, ryby) zobrazením a s heraldickými symbolmi (erb Perényiovcov).

R. Hreha (AÚ SAV Nitra, OVVS Košice): „Výskum na hrade Vinné“ – prezentácia výsledkov výskumu získaných pri úpravách terénu a odstraňovaní stavebných sutín pri obnove a konzervácii hradu. V referáte odznela informácia o výsledkoch zisťovacieho výskumu zameraného na datovanie zachovaných objektov a overenie existencie objektov spred roku 1466. Najdôležitejšie sú nové poznatky o stavebnom vývoji hradu, datovaní stojacej hradby na východnej strane, prestavieb v priebehu 14.-16. storočia, výstavby východného paláca (16. storočie), zistenie výrazného deštruktívneho horizontu z 2. pol. 15. storočia a identifikácia zvyškov drevených hradieb.

M. Soják /P. Fecko (AÚ SAV Nitra, pracovisko Sp. Nová Ves): „Prvá sezóna výskumu na hrade Kamenica (okr. Sabinov) v r. 2012“ – zhrnutie výsledkov výskumnej kampane realizovanej vo východnej časti hradného jadra. Referát predniesol M. Soják. Informoval o nálezoch pri severnej stene v navážke zo 17. storočia (keramika, drobné kovové predmety, minca denár Ľudovíta II. (Košice) z r. 1526-1527 (Huszár č. 841), uhľiky a zvieracie kosti). Z vnútornej strany severnej steny bola zistená novoveká navážka a deštrukcia, pod ňou vrstva so stredovekým inventárom – napr. keramika, zlomky kachlíc, železné klince, nožík, olovená guľka a súbor desiatich kamenných delových guľ, na jednej z nich s vyrytým krížom (kamenárska značka?). V nároží murovaného objektu sa doložil sekundárny výklenok s keramikou a zvieracími kosťami. Z prieskumu svahu v západnej časti hradného jadra pochádzajú početné nálezy keramiky z 13. až 15. storočia, fragmenty kachlíc, drobné kovové predmety, pazúrikové kresadlo zo strelnej zbrane, kosť s perforáciou a pod. Súčasne sa na hrade v sedle medzi východným vrcholom hradného brala a nižším skalným vrcholom (na treťom nádvorí) realizoval georadarový prieskum (M. Terray).

M. Slobodová (Lubovnianske múzeum – hrad, Stará Lubovňa)/R. Glaser-Opitzová (PÚ SR Bratislava)/P. Harčár (KPÚ Prešov): „Predbežné výsledky archeologického výskumu na III. nádvorí hradu Lubovňa v rokoch 2011 až 2012, zameranom na objekt kasární a studne. Referát predniesla M. Slobodová. Poukázala na poznatky zistené týmto výskumom, ktorých interpretácia v kontexte s historickými udalosťami koncom spišského zálohu v 17. až 18. storočí prináša obraz každodenného života na hrade v tomto období.

V priebehu stretnutia predsedníčka SAS pri SAV E. Miroššayová informovala účastníkov o činnosti SAS za uplynulý rok a pripomenula, že prítomná PhDr. Z. Čilinská DrSc. oslávi v decembri významné životné jubileum. V závere stretnutia sa rozprúdila diskusia okolo prinesených archeologických nálezov a na tému pribúdajúcich výskumov hradov na východnom Slovensku. Riaditeľka Vlastivedného múzea v Hanušovciach n. T. M. Kotorová ponúkla spoluprácu pri organizácii podujatia zameraného na stredoveké hrady v priestoroch múzea. Súčasne navrhla, aby výstupom rokovania na danú tému bol tlačенý zborník.

V roku 2013 uplynie 60 rokov od založenia pobočky AÚ SAV v Košiciach, preto bol prednesený návrh, aby sa 22. stretnutie Východoslovenských archeológov konalo pri uvedenej príležitosti v Košiciach pod záštitou AÚ SAV Nitra.

Marta Kučerová

ARCHOLÓGIA A VEREJNOSŤ

Výstava Rymoa Zumbota. Rimavská Sobota v stredoveku a v novoveku

V termíne od 7. decembra 2011 až do 29. februára 2012 bola v priestoroch Gemersko – malohontského múzea pri príležitosti 740. výročia prvej písomnej zmienky o meste Rimavská Sobota sprístupnená výstava s názvom Rymoa Zumbota. Rimavská Sobota v stredoveku a v novoveku. Primárnym cieľom výstavy bolo poukázať na postavenie mesta Rimavská Sobota, odrážajúce sa v materiálnej kultúre stredoveku a novoveku. K výstave bol vydaný aj rovnomerný katalóg.

Počiatky samotného osídlenia mesta Rimavská Sobota nie sú doposiaľ presne preukázané. Vznik názvu mesta Rimavská Sobota úzko súvisí s dňom, kedy sa tu zvykli konať pravidelné týždenné trhy. Trhoviská s takýmito menami začali vznikať v Uhorsku od druhej polovice 11. storočia po tom, čo kráľ Belo I. zakázal v súlade s kresťanskou ideológiou nedeľné trhy.

Najstaršie stredoveké osídlenie mesta je archeologickými nálezmi preukázané v oblasti západne až juhozápadne od Hlavného námestia, v priestore súčasnej Hatvaniho ulice. V týchto miestach bola zistená sídlisková vrstva s keramickými nálezmi z 13. storočia.

Súčasný Hlavný námestie bolo podľa archeologických nálezov vybudované najskôr koncom 13. storočia resp. až v priebehu 1. polovice 14. storočia. Tento dátum plne korešponduje s historickými udalosťami, predovšetkým s udelením budinského práva mestu v roku 1335, ktoré poskytlo mestu dostatočné impulzy pre rozvoj mesta. Rozmach mesta sa odzrkadlil predovšetkým vo výstavbe pravidelného štvorcového námestia s pravidelnou pravouhlou uličnou sieťou. Takéto mestá sú typickým znakom kolonizačných miest vznikajúcich na práve nemeckej kolonizácie, v 13. storočí. S pôsobením nemeckých hostí môžeme v Rimavskej Sobote počítať pravdepodobne už od

konca 13. storočia. Analógie k pôdorysu mesta Rimavská Sobota nachádzame v sliezskych kolonizačných mestách.

Na výstave Rymoa Zumbota. Rimavská Sobota v stredoveku a v novoveku. boli prezentované základné druhy archeologických nálezov, získané počas archeologických výskumov. Výstava bola rozdelená na nasledovné výstavné celky: keramika – vrcholno a neskorostredoveká keramika (13. – 15. storočie), novoveká keramika (16. – 18. storočie), komorové kachlice, sklené nálezy, numizmatické nálezy a kovové nálezy (súčasť výzbroje a výstroje, militária, drobný kovový inventár).

Najväčší priestor na výstave bol samozrejme venovaný keramickým nálezhom. Vystavené keramické nádoby pochádzali z nasledovných polôh: Rimavská Sobota – Hlavné námestie, Rimavská Sobota – ul. Hatvaniho, Rimavská Sobota – ul. K. Mikszátha, Rimavská Sobota – ul. B. Bartóka – Tržnica.

Najstarší keramický nálež v celom prezentovanom súbore predstavuje hrniec súdkovitej profilácie, zdobený rytými ryhami, pochádzajúci z 13. storočia, objavený na ul. Hatvaniho. Tento hrniec predstavuje zatiaľ najstarší stredoveký nálež, pochádzajúci z katastrálneho územia mesta. Rovnako nám indikuje skutočnosť, že najstaršie stredoveké osídlenie mesta musíme hľadať v priestore západne až severozápadne (priestor súčasnej Hatvaniho ul.) od Hlavného námestia.

Pomerne významný pre poznanie materiálnej kultúry stredovekej Rimavskej Soboty je súbor keramických nálezov z obdobia 14. – 15. storočia, pochádzajúci z Hlavného námestia.

Rovnako z Hlavného námestia pochádza pomerne početný súbor keramických nálezov pochádzajúci z obdobia 17. – 18. storočia.

Pohľad na časť výstavy.

V posledných rokoch bol nálezový fond obohatený o súbor keramických predmetov odkrytých na ul. K. Mikszátha, kde počas výstavby administratívnej budovy bola odkrytá studňa, z obdobia 17. – 18. storočia. Rovnako veľmi hodnotný je aj nálež keramických nálezov z obdobia okolo roku 1733, pochádzajúci z objektu ľadnice, ktorá bola odkrytá na ul. B. Bartóka, na ploche bývalej tržnice. Všetky prezentované keramické nálezy patria do špecifického keramického okruhu, označovaného ako biela stredoveká keramika.

Pozornosť na výstave si určite zasluhujú aj nálezy komorových kachlíc. Na výstave boli prezentované komorové kachlice s motívom sv. Petra,

s motívom heraldického leva, s motívom jazdca (husára) na koni, ako aj rímsové kachlice s nápisom „MARYA“ alebo s uhorským znakom. Všetky kachlice pochádzajú z obdobia záveru 15. storočia, kachlicu s reliéfnym vyobrazením jazdca je možné zaradiť do 16. storočia. Všetky tieto kachlice (okrem kachlice s motívom husára) môžeme označiť ako výrobky z okruhu banskobystrickej kachliarskej dielne.

Na výstave bol prezentovaný aj pomerne veľký a hodnotný súbor sklenených predmetov pochádzajúci z Hlavného námestia, ktorý je možné chronologicky zaradiť do 2. pol. 16. storočia až 17. – 18. storočia. Súbor je z morfológického hľadiska pomerne rôznorodý (obsahoval kanvice, čaše, džbány, štvorhranné fľaše, valcovité fľaštičky a pod.).

Osobitú pozornosť si v rámci tohto súboru zasluhujú nálezy sklenených kanvíc, zdobených natavovanými obežnými pásmi pochádzajúcimi z obdobia 2. pol. 16. storočia. až 17. storočia. Kanvice sú zrejme inšpirované výrobkami benátskeho sklárstva.

Pre návštevníkov výstavy bola atraktívna časť výstavy prezentujúca numizmatické nálezy, ktoré boli získané náhodne (zberom) alebo počas jednotlivých archeologických výskumov na území mesta Rimavská Sobota. Prezentované mince pochádzajú z obdobia 14. až 18. storočia. Najstaršia prezentovaná minca je strieborný denár panovníka Ľudovíta Veľkého I. (1342 – 1382). Pozornosť v tejto časti výstavy, si zasluhujú aj razby poľských kráľov Štefana (1586), Žigmunda III. (1596) a Kazimíra (1644). Tieto mince sú dokladom čulej obchodnej výmeny v stredovekej Rimavskej Sobote.

Podstatnú časť nálezov tvoria razby denárov a obolusov Mateja Korvína, Ladislava V. Pohrobka, Ferdinanda I. a Maximiliána I., z obdobia 15. a 16. storočia.

V časti výstavy prezentujúcej kovové nálezy mali dominantné zastúpenie predovšetkým ostrohy a podkovy. Osobitnú pozornosť si zasluhujú ostrohy z obdobia, 11. – 12. storočia.

Pomerne zaujímavým exponátom v tejto časti výstavy je nálež železného nožíka so zachovanou drevenou rukoväťou, keramickými nálezhmi datovaný do obdobia 13. – 14. storočia.

Výstava predstavila len pomerne malú časť zbierkových predmetov pochádzajúcich z územia mesta Rimavská Sobota, napriek tomu u návštevníckej verejnosti zaznamenala výstava pomerne značný ohlas.

Alexander Botoš

Archeologické múzeum Veľkej Moravy v Bojnnej

Významné miesto medzi archeologickými lokalitami si vyslúžila obec Bojná, ktorá sa do povedomia širšej verejnosti dostala v roku 2006 predstavením prvých artefaktov nájdených na hradisku Valy. Išlo hlavne o pozlátene plakety s postavami z kresťanskej ikonografie, ale aj o bohatý súbor nálezov, ktoré mali priblížiť každodenný život obyvateľov. Plakety, ako aj ďalšie predmety s kresťanskou tematikou dokladajú prítomnosť cirkevnej misie v tejto oblasti a rovnako poukazujú na výskyt vládnucej vrstvy vtedajšieho obyvateľstva. Avšak hradisko Valy ešte nepovedalo svoje posledné slovo a archeologický výskum realizovaný na lokalite prináša ďalšie nové poznatky o osídlení a opevnení hradiska, ako aj množstvo nových nálezov. Výnimočnosť lokality a jej nálezov bola prezentovaná na mnohých výstavách, ktoré sa uskutočňujú takmer každoročne už od roku 2006. Spomeniem mesto Nitra, kde sa Bojná prvýkrát predstavila, ďalej Brno s výstavou v priestoroch Paláca šľachticov, nasledovala Bratislava s expozíciou v Archeologickom múzeu a minulý rok Komárno s názvom „Bojná – významné kniežacie centrum starých Slovanov“. A v neposlednom rade nemožno vynechať stálu expozíciu priamo v obci Bojná.

Replika drevenej zvoničky a zvona (Foto: autor).

Stará expozícia o hradisku Valy bola otvorená už v roku 2007 a nachádzala sa v miestnom kultúrnom dome. S myšlienkou presunúť múzeum do väčších priestorov sa organizátori pohrávali už predtým, ale v predchádzajúcom roku sa myšlienka realizácie novej expozície začala naplno rozvíjať. Pre jej umiestnenie vybrali miesto zrekonštruovanej budovy Obecného úradu obce Bojná. Slávnostné otvorenie týchto nových priestorov sa konalo dňa 19. 5. 2012 za prítomnosti širokej verejnosti a viacerých osobností z politického a vedeckého prostredia: JUDr. Ján Richter (minister práce, sociálnych vecí a rodiny SR), Ing. Milan Belica (predseda Nitrianskeho samosprávneho kraja), prof. RNDr. Jaromír Pastorek, DrSc. (predseda SAV), PhDr. Matej Ruttkay, CSc. (riaditeľ AÚ SAV), Ing. Peter Baláž (primátor Topoľčian), Ing. Jozef Vančo (bývalý starosta obce Bojná), Mgr. Anton Števko (riaditeľ Ponitrianskeho múzea), Ing. Jozef Csütörtöky, CSc. (riaditeľ Podunajského múzea v Komárne), PhDr. Ivan Cheben, CSc. (zástupca riaditeľa AÚ SAV), PhDr. Luděk Galuška, CSc. (známy odborník na obdobie Veľkej Moravy a pracovník Moravského Zemského múzea v Brne).

Úvodného slova sa ujal bývalý starosta Jozef Vančo, ktorý všetkých s radosťou privítal a sprevádzal celé podujatie. V príhovoroch pokračovali minister Ján Richter a predseda SAV Jaromír Pastorek. Po nich sa ujal slova doktor Karol Pieta. V krátkych vstupoch vystupoval aj chrámový zbor Všetkých svätých z Bojnej, ktorých spev spetroval túto udalosť. Nová expozícia Archeologického múzea Veľkej Moravy v Bojnnej bola odovzdaná do rúk verejnosti prestrihnutím symbolickej pásky.

Záverečnou ceremóniou pred prvým oficiálnym vstúpením do nového múzea bolo krátke požehnanie a posvätenie týchto priestorov od miestneho katolíckeho kňaza Mons. Petra Paliatku. Nasledovalo otvorenie múzea pre hostí a rovnako aj pre verejnosť.

Nová archeologická expozícia sa nachádza v dvoch miestnostiach. Úvodnú časť múzea otvárajú dve vitríny týkajúce sa domácnosti, kde návštevník môže vidieť rôzne tvary keramických nádob, železný kotol, ako aj množstvo rozličných predmetov používaných v domácnosti. Nasleduje remeselná časť, kde okrem súboru rozmanitých remeselníckych predmetov, je v spodnej poličke vystavený fragment dreveného trámu z východného opevnenia hradiska Valy a vedľa neho kus železnej rudy, ktorá dokladá ťažbu v tejto oblasti. V ďalšej časti sú prezentované poľnohospodárske nástroje a depoty nájdené na hradisku. Z hradiska Valy pochádza niekoľko hromadných nálezov, pričom pozornosť si zaslúži depot železných hrviien, ako aj depot dvoch vedier nájdených vo vale v blízkosti východnej brány. V nasledujúcich štyroch malých vitrinách sú vystavené nálezy militárie a okov, výstroja jazdca a koňa a ozdobných predmetov slúžiacich na upevnenie a ozdobu opaska. Ide tu o zbierku predmetov mimoriadnej hodnoty, kde stačí spomenúť nákončie pošvy meča zdobené striebrom a železnú ostrohu a prevliečku zdobenú zlatou tauziou. Prvej miestnosti expozície dominuje súbor plaket nájdených na hradisku, ktoré sú umiestnené na čestnom mieste. Druhá miestnosť je venovaná zväčša nálezom nájdeným na lokalite Žihľavník a Hradisko. V tomto priestore sa nachádza aj hrob mŕtvej ženy nájdený pod mohylou 2 s jej hrobovým inventárom, ktorý bol objavený počas výskumu v predchádzajúcom roku. Expozíciu dopĺňa aj niekoľko publikácií a článkov v jednotlivých časopisoch a dennej

tlači týkajúcich sa hradiska, ako aj priamo obce Bojná, ako aj rozličné umelecké predmety, ktoré boli inšpirované nálezmi z Bojne. Celú expozíciu uzatvára replika zvonice so zvonom, ktorý v múzeu rozhodne nemôže chýbať.

Na záver treba spomenúť, že Archeologický ústav SAV bude realizovať priamo na hradisku rekonštrukcie niekoľkých stavieb, ktoré budú rovnako prezentovať minulosť a bohatosť tejto lokality a dopĺňať celkový obraz o hradisku.

Miriam Jakubčinová

Workshop historickej a prehistorickej tavby železa a jeho spracovanie

Pod týmto názvom sa v dňoch 9.-11.5. 2012 v Starej huti u Adamova uskutočnilo toto už tradičné podujatie. Zastrešuje ho Technické múzeum v Brne v spolupráci s Archaiou Brno a celým radom dobrovoľníkov. Experimenty sa zameriavajú hlavne na metalurgiu železa v replikách železiarskych pecí z 9.-12. storočia. Repliky pecí sú postavené podľa archeologických nálezov v strednej časti Moravského krasu. Okrem výskumnej činnosti tradičná tavba železa slúži ako názorná demonštrácia pre verejnosť v rámci dňa múzeí, na ktoré podujatie nadväzovalo i tohto roku. Workshop sa realizuje pod „holým nebom“ a postavené repliky pecí tvoria súčasť hutníckeho komplexu, ktorého dominantou je vysoká pec Františka postavená v roku 1746. Súčasťou štátnej technickej rezervácie Stará huť sú i dve menšie pece na pálenie vápna, rampy a expozícia hutníckej výroby umiestnená v bývalej modelárni.

Dôležité je, že výsledky experimentov s tavbou železa sú prednášané tiež na každoročných konferenciách Archeologia Industrialis v Technickom múzeu v Brne a publikované (posledne M. Barák/J. Merta/ O. Merta/ L. Grycová 2010). Základy tejto odborne prínosnej tradície experimentálnych taviieb položili už dávnejšie výskumy V. Souchupovej a J. Mertu z Technického múzea v Brne. Títo odborníci, popri mladšej generácii organizátorov, patrili aj v roku 2012 k neodmysliteľnej aktívnej súčasti workshopu v Josefskom údolí. Organizátori workshopu dlhodobo venujú pozornosť trom vzorom slovanských kusových pecí, ktorých originály boli archeologicky preskúmané v blízkom okolí Starej huti u Adamova.

PhDr. V. Souchupova, CSc. a PhDr. J. Merta pred experimentálnymi hutníckymi pecami (Foto: D. Stašíková-Štukovská).

Okrem metalurgických aktivít sa realizovalo i pálenie dreveného uhlia, vypaľovanie keramiky, pečenie tradičných slovanských špecialít. K týmto aktivitám boli postavené nové pece, na prípravu jedla sa využívali hlavne pece postavené počas predchádzajúcich workshopov. Súčasťou technickej rezervácie sa tak postupne stali okrem hutníckych pyrotechnických zariadení i rôzne typy iných pecí. Pre archeológov je cenná možnosť pozrieť si v teréne pozostatky, ktoré po experimentálnych peciach v teréne zostávajú. Pri terénnych archeologických výskumoch je prehliadnutie pozostatkov po vzduchových a odsávacích kanáloch vstavaných pecí ako i chybná interpretácia prepálených a neprepálených častí pecí daňou za nedostatok praktických skúseností. V tomto smere je areál v Josefskom údolí názorným prameňom poznatkov o jednoduchých pyrotechnologických zariadeniach a ich archeologizácii aj mimo dní venovaných workshopom.

Účasť na experimentoch je medzinárodná aj v roku 2012 tu boli experimentátori z Ruska, Slovinska a ďalších štátov.

Kolegom z Technického múzea ako i všetkým, ktorí na tomto experimente spolupracovali a spolupracujú možno iba pogratulovať za ich činnosť a prínos v archeológii.

V správe boli použité informácie z materiálov zverejnených na internete:

http://www.technicalmuseum.cz/images/stories/akce_vystavy/akce/workshop_stareho_zelezarstvi/2012/stara_hut_cz_workshop_2012.pdf

<http://www.starahut.com/>

LITERATÚRA:

M. Barák/J. Merta/ O. Merta/ L. Grycová 2010: Experimentální tavba železa ve Staré huti u Adamova v sezónach 2008 a 2009. Archeologia technica 21, s.5-24, Sborník přednášek z 28. semináře Archeologia technica - 7.duben 2009. Vydalo Technické museum v Brne.

Danica Stašíková-Štukovská

II. Doktorandské kolokvium katedier archeológie slovenských univerzít a Archeologického ústavu SAV

Druhé celoslovenské kolokvium doktorandov v odboroch archeológia a klasická archeológia sa konalo dňa 24.4. 2012 na Trnavskej univerzite v Trnave, pri príležitosti 20. výročia obnovenia činnosti pôvodnej Universitas Tyrnaviensis (1635-1777) a 15. výročia Katedry klasickej archeológie. Rokovanie otvorila prof. PhDr. Klára Kuzmová, CSc., vedúca katedry, ktorá zároveň oboznámila prítomných s osobitosťami pracoviska a študijného odboru založeného z iniciatívy prof. PhDr. Márie Novotnej, DrSc. v roku 1997. Okrem výchovnej a vzdelávacej oblasti vyzdvihla najmä bohatú vedecko-výskumnú a edičnú činnosť, medzinárodné vzťahy a v rámci nich zvlášť prizývanie zahraničných prednášajúcich a pravidelné organizovanie medzinárodných sympózií a konferencií. Účastníkom sa v mene Filozofickej fakulty TU prihovarila prodekan pre študijné a sociálne veci Mgr. Erika Juríková, PhD.

Na celodennom programe sa podieľalo 10 poslucháčov druhého a tretieho ročníka denného i externého doktorandského štúdia z troch slovenských univerzít (UK Bratislava, UKF Nitra, TU Trnava) a z Archeologického ústavu SAV v Nitre. Aktuálny stav a výsledky svojej vedeckej práce predstavili v chronologickom slede Ondrej Žaár (UKF Nitra): Trendy a stratégie osídľovania Stredného a Dolného Považia v mladom paleolite, Peter Demján (UK Bratislava): Domy na sídlisku lengyelskej kultúry vo Svodíne, Peter Tóth (AÚ SAV Nitra): Stratégia, dynamika a štruktúra osídlenia v neolite až staršej dobe bronzovej medzi Ponitím a Poiplím – predbežné výsledky, Michaela Ďurišová (TU Trnava): Intenzita a rozsah mykénskeho vplyvu na Kréte v 2. pol. 15. stor. pred Kr., Dominik Repka (UKF Nitra): Odras historických udalostí staršej doby laténskej v hrobej výbave na keltských pohrebiskách v Karpatskej kotline, Bohuslav Šebesta (UKF Nitra): Predikcia a modely osídlenia juhozápadného Slovenska v dobe laténskej a rímskej, Róbert Ölvecký (AÚ SAV Nitra): Rímsky mocenský zásah v stredodunajskom barbariku v období markomanských vojen, Kristína Kučeráková (TU Trnava): Rímskoprovinciálne sklo z auxiliárneho tábora v Iži ako súčasť sklárskej produkcie v severnej Panónii, Míriam Jakubčinová (AÚ SAV Nitra): Jazdec a jeho kôň v 9. storočí na základe nálezov zo Slovenska a Zuzana Poláková (AÚ SAV Nitra): Kostolné cintoríny na území Slovenska.

Rokovania sa zúčastnili viacerí domáci i zahraniční školitelia, učitelia a hostia, poprední bádatelia vo svojom odbore, medzi nimi prof. PhDr. Mária Novotná, DrSc., Prof. Werner Jobst, prof. Jozef Bujna, CSc., doc. PhDr. Juraj Pavúk, DrSc., PhDr. Karol Pieta, DrSc., doc. PhDr. Vladimír Varsik, CSc., PhDr. Ján Rajtár, CSc., Mgr. Jana Mellnerová, PhD. V auditóriu nechýbali ani poslucháči všetkých stupňov vysokoškolského štúdia a absolventi uvedených univerzít. Ich záujem nesporne potešil nielen referujúcich, ale aj zástupcov zainteresovaných inštitúcií. Kolokvium malo bezprostrednú pracovnú atmosféru, ktorá prispela k spontánnej diskusii k jednotlivým prezentáciám. Doktorandi preukázali značnú rozhladenosť v oblastiach svojho výskumu a zánietený záujem o archeológiu, čo je dobrým predpokladom pre úspešné ukončenie dizertačných prác a perspektívne uplatnenie v praxi.

Záverom možno povedať iba vysloviť nádej, že tradícia doktorandských kolokvií, ktorú založila v roku 2011 Katedra archeológie UKF v Nitre, bude naďalej pokračovať.

Klára Kuzmová

Medzinárodné letné školy a katedra archeológie v Bratislave

Katedra archeológie v Bratislave už pravidelne participuje na projektoch medzinárodných kurzov pre študentov. Sme radi, že sa naši študenti zúčastňujú na zväčša letných školách, získavajú ďalšie vedomosti a zručnosti a najmä tí mladší sú konfrontovaní s poznatkami z rôznorodého kultúrno-archeologického i jazykového kontextu. Len päťdňové, ale o to obľúbenejšie je stretnutie v rámci dní experimentálnej archeológie v rakúskom Asparn an der Zaya, organizované Viedenskou univerzitou a spoločnosťou ÖGUF v parku múzea. Zúčastňujú sa ho domáci študenti, pre ktorých je to súčasťou študijného plánu, a pozvaní sú študenti zo Slovenska, Čiech a Poľska so svojimi pedagógmi. Každý deň je presne stanovený program úvodných prednášok na jednotlivých stanoviskách, kde sa neustále odohráva „experimentovanie“ s konkrétnou technikou resp. aktivitou (pradenie, tkanie, výroba keramiky, emailu, kostených výrobkov, tavenie medenej rudy a i.). Účastníci majú počas pobytu voľne prístupnú expozíciu múzea.

Od roku 2008 katedra úspešne participuje na projektoch Európskej únie v sekcii Intenzívny program Erasmus (Lifelong Learning Programme), vďaka ktorým získavajú študenti praktické i teoretické skúsenosti najmä v interdisciplinárnych metódach. V rokoch 2008-2010 bol realizovaný Medzinárodný letný kurz archeogeofyziky (INCA), venovaný študentom geofyziky a archeológie z vybraných univerzít Nemecka, Slovenska a Turecka

pod vedením Univerzity v Kieli (Christian Albrechts University Kiel). Cieľom bolo rozšíriť študentom, pod vedením svojich profesorov, teoretické a praktické vedomosti o geofyzikálnych metódach aplikovaných v teréne na archeologických náleziskách. Každý ročník sa uskutočnil v inej krajine (Izrik a SZ Turecko, Mojmirovce a JZ Slovensko, Albersdorf a S Nemecko).

Od roku 2011 sa naši študenti zúčastňujú ďalšieho programu tentoraz pod vedením slovinskej univerzity v Ljubljani. INTERKRAS je zameraný na interdisciplinárny výskum krasovej prírodnej a kultúrnej krajiny. Študenti a pedagógovia z univerzít v Slovinsku, Taliansku, Chorvátsku a na Slovensku sa už druhý krát stretli v chorvátskom meste Vrgorac. Hlavným komunikačným jazykom v tomto type programov je angličtina a pracovný plán pozostáva z prednáškových blokov striedajúcich sa s terénou praxou a tzv. processingom, teda spracovaním a hodnotením získaných dát a informácií. Študenti pracujú v skupinách s vedúcimi pedagógmi. Po niekoľkých intenzívnych pracovných dňoch je realizovaná exkurzia, ktorá je vždy príjemným spštením celého programu. Informácie o jednotlivých kurzoch, organizátoroch a ďalších termínoch nájdete na našej webovej stránke spolu s odkazmi na ostatné zúčastnené univerzity a organizátora.

Jana Mellnerová Šuteková

Všetky cesty budúcich trnavských archeológov smerujú do Ríma alebo Z „malého Ríma“ do večného mesta

Koncom apríla sa časť poslucháčov klasickej archeológie Trnavskej univerzity v Trnave zúčastnila na odbornej exkurzii vo večnom meste – Ríme. Rôznorodá skupina študentov bakalárskeho a magisterského stupňa absolvovala bohatý program zameraný na návštevu antických pamiatok a múzeí.

Po prilete a ubytovaní nasledovala podvečerná prechádzka po meste spojená s návštevou jednej z najznámejších antických pamiatok – Kolosea. Odborný program exkurzie pokračoval druhým dňom najskôr návštevou Caracallových kúpeľov, Caestiovej pyramídy a prehliadkou múzea Centrale Montemartini, niekdajšej štátnej fabriky na výrobu elektriny, do ktorej boli po rekonštrukcii v roku 1997 premiestnené viaceré exponáty z Kapitolských múzeí. Odtvtedy tu možno obdivovať nádherné komponovanú expozíciu kontrastu antickej jemnosti a industriálnej hrubosti 30-tych rokov minulého storočia. Popoludňajší program bol venovaný návšteve Baziliky sv. Pavla za hradbami a múzea v Trajánovej tržnici. K vrcholom druhého dňa určite patril večerný interaktívny program premietaný na fasádu tejto pamiatky, ktorý bol usporiadaný pri príležitosti 2765. výročia založenia mesta Rím a vyvrcholil efektným 20 minútovým ohňostrojom v talianskych národných farbách.

Nasledujúci deň si s nami trochu pohralo počasie a bolo pre toto ročné obdobie typicky „aprílové“. Preto sme pozmenili program a strávili ho prehliadkou národných múzeí v Palazzo Massimo, v Diokleciánových kúpeľoch a v paláci Altemps, kde poslucháčov najviac zaujalo súsošie umierajúceho Gala so ženou a tzv. sarkofág Grande Ludovisi s nádhernou spracovanou bojovou scénou medzi Rimanmi a barbarmi z obdobia vojenských cisárov. Podvečer patril prehliadke Piazza Navona (na mieste pôvodného Domiciánovho štadiónu) a Panteónu - skvostu rímskej architektúry.

Účastníci exkurzie.

prehliadku sme ukončili vstupom do Kolosea.

Utorňajší program nás zaviedol mimo zonu veľkomesta, do jeho niekdajšieho prístavného mesta Ostie, odkiaľ potom kroky niektorých študentov smerovali až k brehom Stredozemného mora. Popoludnie bolo vyhradené Etruskom a návšteve múzea v niekdajšej letnej pápežskej rezidencii v tzv. Ville Giulia. Toto zrekonštruované múzeum zaujme nielen množstvom exponátov, ale najmä nádhernou zachovanými architektonickými terakotami

Keďže v pondelok sú vo väčšine krajín dvere múzeí zatvorené, tento deň sme navštívili voľne prístupné pamiatky. Program sme začali stavbami na Palatíne, z ktorých bol najzaujímavejší určite tzv. Tibériov dom. Jeho výskum je momentálne prístupný aj pre verejnosť. Pokračovali sme prehliadkou stavieb na Rímskom fóre (Forum Romanum) a príležitostnej výstavy v rímskej radnici (curia) venovanej antickému sklu. Medzi najkrajšie exponáty patrili nedávno nájdené insígnie cisára Maxentia, či nádherné kusy sklenených predmetov pochádzajúcich z rôznych častí Rímskej ríše. Poobede sme navštívili Forum Boarium, Circus Maximus a celodennú

z chrámu Apolóna z Veji a sarkofágom hodujúceho páru z Cerveteri.

Väčšinu nasledujúceho dňa vyplnila návšteva najmenšieho štátu na svete – Vatikánu, a to najmä jeho bohatých muzeálnych zbierok a chrámu sv. Petra. Cestou z Vatikánu sme sa zastavili pri monumentálnych hrobových stavbách: Augustovom a Hadriánovom Mauzóleu a prezreli si skvost reliéfneho umenia augustovského klasicizmu: Oltár mieru v Museo dell'Ara Pacis.

Posledný deň odbornej časti exkurzie patrilo prehliadke Lateránu, Kapitolských múzeí, ale aj návšteve miest, ktoré síce nesúvisia s antikou, ale sa spájajú najmä s dejinami Veľkej Moravy, akými sú Basilica di San Clemente s hrobom sv. Cyrila alebo Basilica Santa Maria Maggiore, kde sa prvýkrát slúžila sv. omša v staroslovienskom jazyku.

Katedra klasickej archeológie Trnavskej univerzity v Trnave sa aj napriek neľahkej finančnej situácii snaží prostredníctvom odborných exkurzií obohatiť vyučovací proces o priamy kontakt poslucháčov s antickými pamiatkami. Program exkurzie v Ríme bol síce náročný, ale uľahčil študentom prípravu na nasledujúce skúškové obdobie. Priniesol im množstvo nových poznatkov napríklad aj o spôsoboch prezentácie archeologických pamiatok, ktoré budú môcť neskôr využiť v praxi.

Erik Hrnčiarik

Študenti klasickej archeológie v Berlíne

Skupina poslucháčov klasickej archeológie Trnavskej univerzity v Trnave absolvovala koncom apríla 2012 pod vedením svojich pedagógov šesťdňovú študijnú exkurziu do Berlína, s cieľom navštíviť známe múzeá s exponátmi svetového významu. Počas 15-ročnej existencie Katedry klasickej archeológie to bola prvá exkurzia venovaná skvostom antickej kultúry uloženým v berlínskych múzeách. V troch z nich (Pergamonmuseum, Altes Museum a Neues Museum) sa účastníci tešili odbornému sprevádzaniu v slovenskom jazyku, ktorý ochotne poskytol bývalý pracovník katedry Dr. Pavol Hnila. Jeho fundovaný výklad bol neskôr doplnený aj referátmi študentov, zameranými na vybrané exponáty alebo ich skupiny, a komentárom prítomných učiteľov.

Azda najznámejším z navštívených múzeí je Pergamonské múzeum (Pergamonmuseum), ktoré disponuje rozsiahlou zbierkou antických pamiatok všetkého druhu a zahŕňa aj Blízkovýchodné múzeum a Múzeum islamského umenia. Majstrovské umelecké diela, ktoré sú tu dlhodobo vystavené, sú dobre známe aj laickej verejnosti. V čase exkurzie boli okrem nich prístupné aj dve príležitostné výstavy: „Na druhej strane horizontu. Priestor a jeho poznanie v kultúrach Starého sveta“ a „Pergamon. Panoráma antickej metropoly“. Z nich si osobitnú pozornosť zasluhuje monumentálna 360-stupňová panoráma Pergamonu, ktorá už takmer rok priťahuje aj množstvo turistov. Zásluhou autora projektu –

Účastníci exkurzie.

berlínskeho výtvarníka Yadegara Asisiho a jeho spolupracovníkov, prostredníctvom 25 x 100 m veľkého fotorealistického obrazu sa môžu návštevníci vcítiť do atmosféry antickej kultúry, architektúry a života jedného z významných starovekých, grécko-rímskych miest. Akustické efekty, ruch a zvuky antického mesta a prírody, jemné hudobné podfarbenie, ako aj simulácia dňa a noci, východu a západu slnka, umožňujú návštevníkom prežiť jeden virtuálny deň v Pergamone v r. 129 po Kr.

Nemenej zaujímavá bola aj prehliadka Starého múzea (Altes Museum), ktoré vzniklo v roku 1830 ako najstaršia stavba na tzv. Múzejnom ostrove (Museumsinsel) a bolo prvým verejným múzeom v Prusku. Jeho antická zbierka sa datuje od roku 1904. V rokoch 1943 až 1945 bola budova zničená požiarom a jej obnova trvala až do roku 1966. Na prizemí múzea sú v súčasnosti vystavené vybrané diela z jeho antickej zbierky, kým na poschodí sa nachádzajú exponáty Egyptského múzea. Účastníci exkurzie mali možnosť navštíviť aj dve nové expozície „Italia Antiqua - Etruskovia a Rimania“ (od r. 2010) a „Staroveké svety – Gréci, Etruskovia a Rimania“ (od roku 2011).

Podobne ako vyššie uvedené múzejné stavby aj berlínske Nové múzeum (Neues Museum) má svoju bohatú históriu. Jeho budova, postavená F.A. Stülerom v rokoch 1843-1855, patrila svojho času k najvýznamnejším stavbám v Prusku. Počas 2. svetovej vojny bola ťažko poškodená a k jej dôkladnej a dômyselnej rekonštrukcii sa pristúpilo až v roku 2003, pod vedením britského architekta Davida Chipperfielda. V roku 2009, po 70 rokoch bolo múzeum pre návštevníkov opäť otvorené. V súčasnosti sa v jeho priestoroch nachádza takmer 9 tisíc predmetov zo zbierok Štátnych múzeí v Berlíne - Egyptského múzea, Zbierky papyrov, Pre- a včasnohistorického múzea a Antickej zbierky.

Posledným bodom programu exkurzie bola návšteva Zbierky odliatkov antických plastík v Berlíne – Charlottenburgu. Pozostáva približne z 2000 vybraných diel najmä gréckeho a rímskeho sochárstva, pričom sú v nej zastúpené kópie pamiatok od 3. tisícročia pred Kr. až do začiatku 6. stor. po Kr. Zbierka slúži v prvom rade pre výučbu a výskum vysokoškolských študentov a učiteľov, pričom je už viac ako 20 rokov prístupná aj verejnosti. Poslucháčom klasickej archeológie poskytuje názorný prehľad dôležitých umeleckých diel starovekého sochárstva a je bohatým zdrojom informácií.

Exkurzia v Berlíne nesporne obohatila študijný program letného semestra Na Trnavskej univerzite a priniesla jej účastníkom mnoho poznatkov a zážitkov získaných pri prehliadke pôvodných antických pamiatok, ktoré im boli doteraz známe len z literatúry.

Klára Kuzmová

Letná škola archeológie 2012 na Zvolenskom Pustom hrade

Katedra archeológie FF UKF pod vedením PhDr. N. Pažinovej, PhD. organizovala v termíne 16. 7. až 10. 8. 2012 už tretí ročník letnej školy archeológie na Dolnom hrade Zvolenského Pustého hradu. V tomto roku mali študenti možnosť v rámci letnej školy participovať aj na výskume stredovekého hrádka Peťuša v katastrálnom území Ostrej Lúky, okres Zvolen. Letnú školu archeológie už po tretíkrát podporil Medzinárodný vyšehradský fond dosiaľ najväčšou sumou 9000 €, z ktorého bolo účastníkom hrazené ubytovanie, celodenná strava a suveníry v podobe tričiek s logom letnej školy. Zároveň bola z tohto rozpočtu financovaná aj výstavba keramickej pece a s ňou súvisiace keramické semináre. Partneri projektu boli Archeologický ústav SAV v Nitre, Mesto Zvolen, Katedra histórie Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Katedra klasickej archeológie Trnavskej univerzity, Katedra archeológie Univerzity Komenského v Bratislave, Inštitút archeológie Jagelonskej Univerzity v Krakove, Ústav archeológie a muzeológie Masarykovej univerzity v Brne a Inštitút archeológie na Univerzite ELTE v Budapešti.

Projekt letnej školy archeológie, ktorý sa v tomto roku organizoval pod názvom *SUMMER SCHOOL OF ARCHAEOLOGY 2012: Discover the past with special hands-on courses at the Deserted castle in Zvolen* je už tradične zameraný na prax, výučbu a zdokonalenie študentov odboru archeológia v metóde archeologického výskumu a nedeštruktívnej archeológie, ako aj v dokumentácii nálezov a v spôsoboch prezentácie archeologického dedičstva. Projektu sa zúčastnilo vyše päťdesiat študentov zo Slovenska (z Katedrii archeológie z Nitry, Bratislavy a Trnavy), z Poľska, Maďarska a z Moravy. Okrem študentov na projekte participovali domáci (B. Šebesta, O. Žaár, D. Repka, K. Kučeráková, P. Maliniak) aj zahraniční lektori (D. Barz z Mainzu a M. Mordovin z ELTE v Budapešti).

Vedúci výskumu J. Beljak (v popredí) a účastníci letnej školy archeológie 2012

Súčasťou projektu boli aj tri tvorivé dielne zamerané na prácu s archeologickým materiálom (Muzeálno-archeologický seminár), historické hry a formy zábavy na hrade (Historický seminár) a tvorbu hlinených výrobkov (Keramický seminár). Najväčší záujem vyvolal práve keramický seminár, kde sa účastníci dozvedeli o spôsoboch výberu a ťažby vhodnej keramickej hliny, jej úprave a spracovaní, ako aj o rôznych technikách modelovania nádob i plastík, ich zdobení, povrchovej úprave, sušenia a následného výpalu. Súčasťou seminára boli aj praktické ukážky spracovania hliny, modelovania nádob z ruky bez použitia hrnčiarskeho kruhu a následné zdobenie povrchu. Po vysušení hotových výrobkov nasledovala praktická ukážka výpalu keramiky v poľnej peci vykurovanej drevom. Účastníci projektu si na záver mohli svoje výrobky zobrať na pamiatku domov.

Archeologický výskum na Dolnom hrade Pustého hradu realizuje už štvrtý rok Archeologický ústav SAV v Nitre pod vedením PhDr. J. Beljaka, PhD. Výskum a záchranné práce na hrade financuje už 21 rokov zvolenská samospráva, tento rok naň vyčlenila zhruba 20-tisíc eur. Vyše 5-tisíc eur v tohtoročnom rozpočte predstavoval aj grant z Ministerstva Kultúry SR z programu Obnovme si svoj dom. Archeologický výskum sa v roku 2012 koncentroval na odkrytie východnej a severnej steny kráľovskej obytnej veže na Dolnom hrade. Na nádvorí boli sondy umiestnené v blízkosti hlavnej vstupnej brány v západnej línii stredovekého opevnenia. Poslednou skúmanou plochou bol priestor brány v tzv. spojovacom múre. Spolu bola v roku 2012 preskúmaná plocha viac ako 550 m² a vyvezených viac ako 1000 m³ sutiny.

Na archeologickom výskume sa prvýkrát tento rok počas štyroch dní zúčastnili aj seniori z Univerzity tretieho veku v rámci projektu *Archeológia a seniori* organizovanou Technickou univerzitou vo Zvolene v rámci grantu Zelená pre seniorov 2012 podporenou Nadáciou Orange.

Informácie k Pustému hradu a archeologickému výskumu sú k dispozícii na stránke: www.pustyhrad.com.

Noémi Pažinová

Kolokvium interných a externých doktorandov Archeologického ústavu Slovenskej Akadémie Vied

V dňoch 22. – 23. mája 2012 sa v budove Archeologického ústavu SAV v Nitre uskutočnilo tretie kolokvium interných a externých doktorandov v rámci projektu „Centrum výskumu najstarších dejín stredného Podunajska, operačný program EÚ Výskum a vývoj“. Toto podujatie sa už tradične koná každý polrok a nadobudlo ustálenú obsahovú štruktúru. V prvý deň doktorandi prezentujú aktuálny stav spracovania dizertačných prác, čiastkové výsledky a upozorňujú na problémy, s ktorými sa pri práci najčastejšie stretávajú. Školitelia svojimi pripomienkami a návrhmi usmerňujú doktorandov v ich ďalšom napredovaní. Popoludnie a druhý deň stretnutia má edukačný charakter. Poprední predstavitelia Archeologického ústavu SAV vo svojich prednáškach informujú o súčasnom stave bádania, metodike výskumu a aktuálnych problémoch európskej archeológie. V podobnom duchu sa niesol i priebeh májového kolokvia, ktoré moderoval prof. PhDr. J. Bátora, DrSc.

Prvý blok prednášok doktorandov zahájil Mgr. **P. Tóth** referátom „Stratégia, dynamika a štruktúra osídlenia v neolite až staršej dobe bronzovej medzi Ponitím a Poíplím“. V rámci predbežných výsledkov detekoval zmeny sídelných štruktúr, v pozadí ktorých pozoroval klimatické výkyvy. Doktorand v súčasnosti spracúva domáce a zahraničné periodiká a počet zhromaždených lokalít sa blíži k číslu 2600. Ukončenie naplňovania databázy je naplánované do konca roku 2012. Mgr. **D. Marková** v referáte „Sídlišťové areály západnej enklávy juhovýchodných popolnicových polí z pohľadu analýzy sídliska v Radzovciach“ predstavila predbežné výsledky spracovania keramiky zo sídliska z mladšej a neskorej doby bronzovej. Počet zdokumentovaných keramických fragmentov predstavuje 8805 kusov, ktoré spolu vážia cca 295 kg a pochádzajú zo 78 objektov. Nasledovala Mgr. **L. Luštková** prezentáciou „Osídlenie východného Slovenska v dobe rímskej“. Doktorandka sa pri spracovaní dizertačnej práce stretáva prevažne s nekompletnou a nedostatočnou terénnou dokumentáciou a chýbajúcim archeologickým materiálom. Aktuálne pracuje na súpise archeologických lokalít a digitalizácii výskumnej dokumentácie. Mgr. **R. Žľvecký** v téme „Rímsky mocenský zásah v stredodunajskom barbariku v období markomanských vojen“ referoval o priamych dokladoch (dočasné rímske tábory)pobytu rímskeho vojska na území severne od Dunaja. Predstavil tiež niekoľko príkladov nepriameho datovania týchto pozostatkov. V súčasnosti upriamuje pozornosť na spracovanie spôn z oblasti juhozápadného Slovenska, Moravy a dolného Rakúska. Jeho databáza doteraz obsahuje viac než 230 spôn z 86 lokalít. Mgr. **J. Elgyütt** vystúpil s prednáškou „Cudzinci a domáci na území severne od stredného Dunaja v 1. tisícročí po Kr.“. Vysvetlil princípy stronciovej analýzy, ktorá bude realizovaná na vybraných hrobch z 1. milénia n. l. Doktorand začal s budovaním databázy a doposiaľ má spracovaných približne 40 pohrebísk z tohto obdobia. Dizertačná práca má ambíciu odpovedať na široké spektrum otázok ohľadom etnicity doby sťahovania národov a včasného stredoveku. V prezentácii „Včasnostredoveká keramika z mocenského centra Bojná“ Mgr. **T. Vangľová** predstavila aktuálny stav práce na katalógu keramiky z výskumných sezón 2007-2010. Doktorandka má v súčasnosti kompletne spracovaný rok 2007 a jej katalóg obsahuje vyše 6000 keramických fragmentov pochádzajúcich zo sídliskových vrstiev a objektov. V ďalšej prednáške „Stredoveká dedina na severozápadnom Slovensku“ Mgr. **M. Vojteček** bližšie predstavil lokality Trenčín-Biskupice, Žilina-Kia a Nededza, ktoré sú kľúčové pre vypracovanie dizertačnej práce. Archeologický obraz z týchto a ďalších lokalít bude doplnený poznatkami získanými štúdiom písomných prameňov. Do konca júna 2012 doktorand vyhotoví katalóg nálezov z archeologického výskumu v Trenčíne, ktorý bude obsahovať viac než 11000 keramických fragmentov. Prvý blok uzavrela Mgr. **Z. Poláková** referátom „Kostolné cintoríny na území Slovenska“. Svoju tému musela do istej miery modifikovať, pretože na stredovekých prikostolných cintorínoch sa často pokračovalo v pochovávaní aj v období novoveku. Do konca mája 2012 doktorandka ukončí katalóg hrobov z Pincinej (okr. Lučenec) a do konca tohto roku katalóg všetkých lokalít z regiónov Gemer, Malohont a Novohrad.

V druhom bloku nasledovali prezentácie externých doktorandov opäť v chronologickom slede. Tento prednáškový cyklus začal Mgr. **B. Kovár** témou „Laténske osídlenie na juhu stredného Slovenska a priľahlej časti Maďarska“. Doktorand vymapoval osídlenie na oboch brehoch rieky Ipel' a zistil nerovnomerné zastúpenie lokalít na slovenskej a maďarskej strane. Za jednu z možností tejto disproporcie považuje prežívanie kultúry Vekerzug. V ďalšom postupe sa bude zaoberať analýzou vybraných keltských pohrebísk. Nasledoval Mgr. **M. Vlach**, ktorý v prezentácii „Prejavy rímsko-barbarských konfrontácií na Morave vo svetle geoinformačných analýz“ predstavil základnú koncepciu práce a dopodrobna rozobral použitú metodiku. Dizertačná práca mieni odpovedať na otázky týkajúce sa logistiky a stratégie rímskej armády, sídelnej štruktúry a demografie germánskej populácie. Mgr. **A. Slaná** v referáte „Predmety dennej potreby a nástroje na sídliskách a pohrebiskách z 9.-12. storočia“ oboznámila prítomných so súčasným stavom spracovania práce. Dizertácia bola zúžená na oblasť juhozápadného Slovenska z dôvodu rovnomerného zastúpenia sídlisk a pohrebísk na tomto území, vysokej hustoty osídlenia a počtu artefaktov. Jej databáza v súčasnosti obsahuje

62 lokalít s viac než 2600 položkami. Prednáškový blok uzavrela Mgr. **Z. Staneková** prezentáciou „Severné a severozápadné Slovensko v staršej dobe rímskej (na základe nálezov z Liptovskej Mary)“. Doktorandka predstavila nálezový fond z lokalít Divinka a Slovenské Pravno a prezentovala doterajšiu prácu na typológii keramiky a výzdoby. V najbližšom období bude pokračovať v spracovaní keramiky z lokality Liptovská Mara III.

Po prezentáciách výsledkov jednotlivých aspirantov nasledovali pútavé a na informácie bohaté prednášky popredných pracovníkov Archeologického ústavu SAV. Prvý blok uviedol prof. PhDr. **J. Bátora**, DrSc. referátom „Kultúrne kontakty medzi strednou a východnou Európou v období eneolitu a v dobe bronzovej“. Prezentáciou početnou na ilustrácie demonštroval hojné kultúrne kontakty v 3. a 2. tisícročí pred Kr. vo východných častiach Európy, ktoré sa prejavili nielen v archeologickom mobiliári, ale aj v pohrebnom ríte. PhDr. **G. Fusek**, CSc. v prednáške „Chronológia včasného stredoveku na Slovensku“ prehľadne informoval poslucháčovo problémoch relatívneho datovania včasnostredovekého obdobia v slovanskom a avarskom prostredí. Predstavil novú synchronizačnú tabuľku tohto obdobia, sprevádzanú bohatým komentárom. Po ňom nasledovala prezentácia „Včasnostredoveký mohylový rítus na Slovensku“ PhDr. **M. Hanuliaka**, DrSc. Napriek tomu, že bádateľne má podľa vlastných slov príliš blízko k tejto problematike, svojou erudovanosťou vštepil auditoriu kvalitný základ včasnostredovekého pochovávaní pod mohylami. Upozornil na niektoré problémy súvisiace s datovaním a vierohodnosťou doposiaľ známych mohylníkov z tohto obdobia. Prvý deň kolokvia ukončila prednáška prof. PhDr. **A. Ruttkaya**, DrSc. „Chronológia a obsahová štruktúra stredovekej a tzv. postmedieválnej archeológie na Slovensku“. Táto téma je súčasťou projektu STAré SLOvensko, v rámci ktorého predstavuje 9. zväzok. Poslucháčom boli predstavené základné okruhy výskumu tohto obdobia a úskalia datovania počiatkov novoveku. Podľa najnovšieho stavu bádania sa zdá, že periodizačný prelom medzi stredovekom a novovekom bol až po definitívnom vytlačení osmanskej moci z Uhorska po roku 1685.

Druhý deň stretnutia otvorila doc. PhDr. **E. Kaminská**, CSc. prednáškou o najstaršom období praveku – paleolite a mezolite. V referáte „Technologická a typologická analýza štiepanej kamennej industrie“ predstavila základné spôsoby výroby a typologickú škálu nástrojov, ktorá vychádza z francúzskeho triedenia. Vystúpenie bolo oživené názornými ukážkami paleolitických nástrojov vyrobených z rôznych lokálnych a importovaných surovín. Popredný bádateľ obdobia staršej doby bronzovej prof. PhDr. **J. Vladár**, DrSc. sa v príspevku „Vybrané otázky genézy kultúr staršej doby bronzovej v strednej Európe“ dotkol zaujímavých aspektov symboliky („mágia čísel“) staršej doby bronzovej na príklade lokality v Spišskom Štvrtku. Prof. PhDr. **J. Bátora**, DrSc. v referáte „Hrobový inventár v období mladšieho praveku ako indikátor „zamestnania“ a sociálneho postavenia pochovaných“ prezentoval hroby kovolejárov, výrobcov silexových streliek, garbiarov, tkáčov a dokonca oráčov z obdobia eneolitu a doby bronzovej v strednej a východnej Európe, dokumentované na základe zloženia hrobového inventára. Po ňom vystúpil PhDr. **G. Fusek**, CSc. s príspevkom „Absolútne datovanie včasnostredovekých nálezísk pomocou prírodovedných metód v strednej Európe“. Na konkrétnych príkladoch demonštroval zákutia rádiokarbónovej a dendrochronologickej metódy a jej komparácie s archeologickou situáciou. Prof. PhDr. **A. Ruttkay**, DrSc. v prezentácii „Mince v stredovekých a novovekých hrobách – obolus, milodar alebo ohlas citových a majetkových vzťahov?“ vyslovil domnienku, že mince ukladané do hrobov v stredoveku a novoveku nemali funkciu obolov, ako sa tradične v odbornej literatúre zaužívalo. Na príklade lokality Ducové ukázal, že v čase svojho uloženia do hrobu boli platným obeživom. Záverečný blok referátov napokon zavŕšil PhDr. **M. Hanuliak**, DrSc. prednáškou „Uchovávanie poľnohospodárskych plodín“, v ktorej dopodrobna rozobral problematiku zásobných jám na základe výsledkov archeologického výskumu v Mužle. Zaoberal sa problematikou ich funkcie, typológiou a modelovými výpočtami ohľadom ich kapacity v spojení s demografickými otázkami.

Prezentáciou parciálnych výsledkov dizertačných prác zaangažovanosťou popredných vedeckých pracovníkov Archeologického ústavu SAV do edukačného procesu vznikla séria úspešných kolokvií. Doktorandi, bohatší o skúsenosti, vedomosti a hlavne rady, sa môžu o krok bližšie posunúť k vysnívanej méte. Ďalšie kolokvium sa uskutoční v jesenných mesiacoch tohto roku, posilnené o nové rady aspirantov. Na záver, prajeme všetkým doktorandom veľa sily a nadšenia k napredovaniu a dosiahnutiu vytýčených cieľov dizertačnej práce.

Róbert Őlvecký - Peter Tóth

OCENENIA A VYZNAMENANIA

Významné ocenenia našich členov v roku 2012

Ocenenia PhDr. Titusa Kolníka, DrSc.

„Zlatá medaila Matice slovenskej udelená pri príležitosti životného jubilea za významný prínos v slovenskom živote.“

„Cena Nitrianskeho samosprávneho kraja za mimoriadny osobný prínos k poznaniu doby rímskej v strednej Európe a za zásluhy o rozvoj Archeologického ústavu SAV v Nitre.“

Ocenenia prof. PhDr. Jozefa Vladára

„Cena Vojtecha Zamarovského za rok 2012, ktorá mu bola udelená Klubom spisovateľov literatúry faktu (člena Asociácie organizácií spisovateľov Slovenska) za trvalý prínos v oblasti literatúry faktu.“

Doc. PhDr. Juraj Pavúk, DrSc. členom korešpondentom Maďarskej archeologickej a umenovednej spoločnosti

Komisia Maďarskej archeologickej a umenovednej spoločnosti (Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat) udelila v roku 2012 doc. PhDr. Jurajovi Pavúkovi, DrSc. hodnotný a významný titul „člen korešpondent“ za jeho prácu v oblasti archeológie. Menovacia listina bola dlhoročnému pracovníkovi Archeologického Ústavu SAV udelená dňa 26. marca 2012 na pôde Maďarského národného múzea v Budapešti s osobným laudáciom kolegu dr. Nándora Kalicza. Dlhoročný priateľ oceneného vyzdvihol predovšetkým jeho dielo v oblasti bádania stredoeurópskeho neolitu a eneolitu a pripomenul počiatky kontaktov staršej generácie maďarských a slovenských archeológov pod vedením Antona Točíka siahajúce do 50-tych rokov 20. storočia.

Maďarská archeologická a umenovedná spoločnosť je nasledovníčkou Národnej archeologickej a antropologickej spoločnosti založenej v roku 1878 s rôznorodými aktivitami (prednášky, výstavy, diskusie a i.) v oblasti archeológie, dejín umenia a kultúrneho dedičstva vôbec. Spája tak profesionálov ako i amatérskych priaznivcov a každoročne si tých najvýznamnejších za ich dielo, dlhoročné výsledky a spoluprácu uctieva ocenením.

Všetkým oceneným blahoželáme!

Jana Mellnerová Šuteková

JUBILEÁ

80 rokov

PhDr. Zlatica Čilinská, DrSc.
PhDr. Titus Kolník, DrSc.

75 rokov

akad sochar. Ľudmila Cvengrošová
Sylvia Gerbelová
Ing. arch. Jana Hlavicová
Alžbeta Kováčová
PhDr. Veronika Plachá

70 rokov

Prof. PhDr. Václav Furmánek, DrSc.
Gabriel Kováts
RNDr. Milan Thurzo, CSc.

65 rokov

Ing. arch. Ľubomír Farkaš, CSc.
Doc. ThDr. Štefan Mordel
Prof. PhDr. Peter Romsauer, CSc.

60 rokov

Ľudovít Gergel
PhDr. Ivan Cheben, CSc.
PhDr. Marta Mácelová, PhD.
PhDr. Klára Marková, CSc.
PhDr. Vladimír Turčan

50 rokov

Igor Drančák

Jubilantom srdečne blahoželáme!

PhDr. Zlatica Čilinská, DrSc.

Rok 2012 je rokom významného životného jubilea PhDr. Z. Čilinskej, DrSc., ktorá patrí k výrazným osobnostiam slovenskej archeologickej vedy. Jej podiel na rozvoji archeologického výskumu pri príležitosti predchádzajúcich jubileí už zhodnotili viacerí kolegovia¹. V predloženom príspevku uvediem aspoň v krátkosti dôležité údaje z jej súkromného a pracovného života. Narodila sa ako vianočné dieťa 24. 12. 1932 v Košiciach. V roku 1952 sa po ukončení stredoškolského štúdia zapísala na Filozofickú fakultu Univerzity Komenského v Bratislave. Vybrala si odbor archeológia a história.

Po úspešnom ukončení univerzitných štúdií v roku 1957 sa vrátila do Košíc. Profesionálnu pracovnú kariéru začala jubilantka na výskumnom pracovnom stredisku, ktoré bolo zriadené ako pobočka AÚ SAV pre výskum východného Slovenska. Realizovala viaceré záchranné výskumy po celom východoslovenskom regióne, kde sa profesionálny archeologický výskum začal rozbiehať. Za všetky uvediem jej účasť na záchrane žiarového hrobu v Michalovciach – Pod Hrádkom porušeného pri stavbe rodinného domu. Výsledky výskumu publikovala ako pamiatky kušanovického typu. Napriek tomu, že Z. Čilinská vedecké bádanie neskôr upriamila na celkom iné obdobie, vďaka dôležitému michalovskému nálezovému súboru jej meno stále rezonuje medzi bádateľmi zaoberajúcimi sa problematikou doby halštatskej v severnom Potisí.

Po dvojročnom pobyte v Košiciach prechádza v roku 1959 na pracovisko AÚ SAV do Nitry, aby sa mohla plne venovať obdobiu včasného stredoveku, ktoré bolo stredobodom jej záujmu už počas štúdia na vysokej škole. Hlavnú pozornosť vedeckého bádania koncentruje na obdobie avarského kaganátu. Systematickú činnosť postupne zúročila v úspešne obhájených prácach pre získanie vedeckej hodnosti CSc. (1965), PhDr. (1966) a Dr.Sc. (1994). Realizovala terénne výskumy na viacerých avarských pohrebiskách. Nadobudnuté poznatky teoreticky vyhodnotila v širšom geografickom kontexte Karpatskej kotliny a publikovala v odborných štúdiách a monografiách. Z nich pripomeniem hlavne monografie: *Slawisch-awarisches Gräberfeld in Nové Zámky* (Bratislava 1966); *Frühmittelalterliches Gräberfeld in Želovce* (Bratislava 1973); *Kov v ranoslovanskom umení* (Bratislava 1981); *Slovenia a avarský kaganát: výpoveď staroslovanského pohrebiska v Želovciach* (Bratislava 1992). Výsledky teoretického bádania Z. Čilinskej sú medzinárodne akceptované a využívané ako východisko pre súčasný výskum problematiky Avarov v strednej Európe.

Prejavom uznania práce jubilantky sú viaceré udelené ocenenia: Pamätná medaila pri príležitosti 25. výročia Slovenskej akadémie vied (1978); Pamätná medaila Slovenského národného múzea v Bratislave; titul vzorný pracovník SAV Pamätná medaila Oblastného podunajského múzea v Komárne. V roku 2009 Archeologický ústav SAV v Nitre udelil jubilantke striebornú plaketu za výsledky výskumu obdobia avarského kaganátu.

V roku 1991 sa Z. Čilinská opäť vracia do Košíc, kde mala a má rodinné zázemie. Vo Výskumnom pracovnom stredisku AÚ SAV pracuje až do odchodu na dôchodok v roku 1995. Naďalej však spolupracovala s AÚ SAV ako konzultantka prípadne oponentka dizertačných prác. Kontakt so svojim pracoviskom ne stráca ani v súčasnosti. Pravidelne sa zúčastňuje akcií organizovaných Archeologickým ústavom SAV a Slovenskou archeologickou spoločnosťou pri SAV a aktívne sa zapája do diskusií k témam včasnostredovekého výskumu. Prostredníctvom diskusných príspevkov odovzdáva dlhoročné skúsenosti mladším kolegom.

Za všetkých priateľov a kolegov želáme jubilantke, aby si stále udržiavala životný optimizmus a ďalšie roky prežívala v zdraví a spokojnosti.

Elena Miroššayová

¹ Chropovský, B.: Životné jubileum PhDr. Zlaticy Čilinskej, CSc. *Slov. Arch.* 30, 1982, 353, 354.

Pieta K./Bialeková, D.: PhDr. Zlata Čilinská, CSc. *Slov. Arch.* 1992, 312.

Kolníková, E.: Zlata Čilinská. *Inf. SAS* 13/1, 2002, 18.

Zábojník, J.: Životné jubileum PhDr. Zlaticy Čilinskej, DrSc. *Slov. Arch.* 50, 2002, 353, 354

Bibliografia. Zost. G. Fusek: *Slov. Arch.* 50, 2002, 355-358.

Životné jubileum Ing. arch. Jany Hlavicovej

Aj keď sa dá tejto skutočnosti ťažko uveriť, moja kolegyňa Jana Hlavicová sa v tomto roku dožíva ďalšieho životného jubilea. Pri tejto príležitosti si aspoň v skratke pripomeňme jej doterajšiu životnú cestu.

Narodila sa 15.12.1937 v Prahe. Vysokoškolské štúdium úspešne absolvovala v roku 1965 na fakulte architektúry Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave.

Do Mestského múzea v Bratislave nastúpila v roku 1971 vo funkcii samostatnej odbornej pracovníčky na archeologický výskum NKP Devín – slovanské hradisko. Sledovala a dokumentovala aj archeologický výskum v objekte kostola sv. Kríža ako aj kaštieľa v obci Devín a na viacerých archeologických lokalitách v Bratislave, napr. v Starej radnici, františkánskom kostole a ďalších. Okrem týchto lokalít sa venovala aj dokumentácii architektonických objektov z oblasti národopisu a to nielen v Devíne, ale i na iných lokalitách. Jej veľkou zásluhou bolo zdokumentovanie a vyhodnotenie základov veľkomoravského kostola na akropole devínskeho hradiska, ako aj na akademickej rekonštrukcii tejto sakrálnej stavby ako návrhu na vytvorenie modelu.

Venovala sa veľmi aktívne publikačnej činnosti, spomeniem okrem množstva štúdií a článkov spoluautorstvo na monografiách Devín (1984), Slovanský Devín (1990), Devín – dávny svedok našej minulosti (2002) a Ranostredoveký Devín (2011).

Vystupovala v masmédiách, prednášala na viacerých sympóziách a konferenciách zameraných prevažne na stredovek. Podieľala sa na písaní scenárov a taktiež na realizácii viacerých výstav, spomeniem aspoň Devín – 5000 rokov histórie (1975), Devín v 15. až 18. storočí (1992), Devín a jeho majitelia (1998) a ďalších. Je potrebné spomenúť aj stálu expozíciu v priestoroch horného hradu pod názvom Stavebný vývoj hradu Devín, inštalovanú

v roku 2000. Spolupracovala aj na realizácii výstav v zahraničí v Asparn am Zaya (Rakúsko, 1992), Karlsruhe (Nemecko, 1993) výstavou Kelti na strednom Dunaji.

Jej výborné povahové vlastnosti vždy zaručovali dobrú atmosféru na pracovisku a jej dochvilnosť, disciplinovanosť, zmysel pre poriadok boli príkladom pre celý kolektív.

Milá Janka, myslím si, že sme za sebou zanechali kus dobrej, statočnej a hlavne zmysluplnej práce, čo si v každom prípade Devín zaslúžil. Do ďalších rokov života v mene mojom, i našich kolegov, Ti z úprimného srdca želáme veľa zdravia, spokojnosti, radosť z tvojich drahých, veľa síl a optimizmus.

Ad multos annos!

Veronika Plachá

Životné jubileum PhDr. Veroniky Plachej

Pri mene Veroniky Plachej sa okamžite vybaví hrad Devín, lokalita, na ktorej táto elegantná a optimizmom nabitá archeologička strávila 41 úspešných výskumných sezón. Narodila sa v Bratislave 19. januára 1937, kde v rokoch 1954–1959 úspešne absolvovala štúdium klasickej archeológie na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského. V Mestskom múzeu v Bratislave sa aktívne podieľala na všetkých činnostiach tejto inštitúcie celých 45 rokov, od roku 1962 až do odchodu na dôchodok v roku 2007.

Počas svojho profesionálneho pôsobenia sa venovala terénnemu výskumu historického jadra a Podhradia starej Bratislavy, od roku 1966 presunula svoje pôsobisko na hradné bralo nad sútokom Dunaja a Moravy. Jej systematická erudovaná práca priniesla dr. Plachej výsledky zhmotnené vo významnom objave základov veľkomoravskej architektúry – sakrálnej stavby z 9. storočia. Medzi ďalšie dôležité objavy patria praveké nálezy z obdobia neolitu, doby bronzovej, halštatskej, laténskej, doby rímskej a sťahovania národov. Podieľala sa na pamiatkovom výskume hradného brala, v ktorého útrobách objavila skalné priestory. Jubilantka preferovala interdisciplinárny výskum, ktorý je dôležitý pri riešení zložitých problémov, ktoré sa na takejto významnej lokalite vyskytli. Na odborné komisie prizývala renomovaných odborníkov nielen z odboru archeológie, ale aj odborníkov z oblasti pamiatkovej starostlivosti a špecialistov z prírodovedných odborov. Do roku 2012 garantovala niektoré terénne výskumy realizované občianskym združením SAHI.

Dr. Plachá venovala stovky hodín systematickej dokumentácii tisícov zbierkových predmetov ňou získaných počas archeologického výskumu, nespočetný čas odborným lektorským sprievodom po Kultúrnej pamiatke Devín, kde si získala svojim erudovaným a zanietým výkladom srdcia návštevníkov. Okrem scenára a realizácie stálej expozície na hrade Devín sa výrazne podieľala na dvanástich domácich a troch zahraničných výstavách Mestského múzea. Aktívne spolupracovala s masmédiami pri popularizácii svojej práce i výsledkov Mestského múzea. Publikáčna činnosť autorky dosahuje viac ako 150 publikačných jednotiek, od odborných štúdií až po vedecko-popularizačné články pre odbornú i širokú verejnosť. K dvom monografiám *Slovanský Devín* (v spoluautorstve s J. Hlavicovou a I. Kellerom, 1990) a *Devín – dávny svedok našej minulosti* (spoluautorka J. Hlavicová, 2003) pribudla v minulom roku tretia, *Ranostredoveký Devín* (v spoluautorstve s J. Hlavicovou, 2011).

PhDr. Veronika Plachá dlhé obdobie aktívne pracovala aj vo výbore Slovenskej archeologickej spoločnosti a v Archeologickej rade pri MK SR. Je známa svojou náročnosťou na seba i svojich spolupracovníkov, ale zároveň aj svojím ľudským prístupom a vľúdnosťou. V mene celej archeologickej obce prajem milej jubilantke veľa zdravia, spokojnosti, lásky a dobrej pohody, ktorú sama rozdáva svojim priateľom a známym.

Pri príležitosti jej okrúhleho jubilea Mestské múzeum v Bratislave vydalo Zborník Múzea mesta Bratislava, BRATISLAVA XIX, 2007, kde na s. 5-12 je uverejnená jej biografia aj bibliografia.

Marta Mácelová

Prof. PhDr. Václav Furmánek, DrSc. oslávil významné životné jubileum

Prof. PhDr. Václav Furmánek, DrSc. patrí medzi najvýznamnejších predstaviteľov slovenskej archeológie. Narodil sa 1. mája 1942 v Ostrave-Vítkoviciach. Po maturite v roku 1959 začal štúdium archeológie na Filozofickej fakulte Masarykovej univerzity v Brne. Vysokoškolské štúdium ukončil v roku 1964 a ešte v tom istom roku nastúpil do zamestnania na Archeologický ústav SAV v Nitre, kde pracuje dodnes. Patrí medzi ľudí, ktorí vedú čo chcú a sú pre dosiahnutie cieľa ochotní obetovať svoje pohodlie.

Milníkmi jeho odborného rastu sú roky získania akademických titulov a vedeckých hodností. V roku 1968 získal titul PhDr., v roku 1976 vedeckú hodnosť CSc., v roku 1992 obhájil doktorskú dizertáciu. V roku 2001 habilitoval na Filozofickej fakulte

Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre a po inaugurácii v roku 2003 bol v roku 2004 prezidentom SR menovaný vysokoškolským profesorom. Výrazným ohodnotením výsledkov vedeckej práce prof. Furmánka bolo jeho zvolenie za člena Učenej spoločnosti SAV v roku 2012.

Nevyhýbal sa ani organizačným prácam. Bol dlhé roky vedúcim viacerých oddelení AÚ SAV, zástupcom riaditeľa ústavu, členom rady vedcov a Snemu SAV, členom Akreditačnej komisie SAV. Je členom redakčných rád viacerých slovenských i zahraničných časopisov, podieľal sa organizačne na príprave viacerých medzinárodných vedeckých kongresov a sympózií. Výpočet jeho aktivít je rozsiahly.

Predovšetkým sa však venoval archeológii. Viedol početné terénne archeologické výskumy – napr. na lokalitách Tornaľa, Radzovce, Žehra, Pinciná, Kyjatice, Včelince na Slovensku, Szögliget v Maďarsku a ďalšie. V posledných rokoch skúma s teamom spolupracovníkov žiarové pohrebisko z mladšej a neskorej doby bronzovej v Cínobani na juhu stredného Slovenska. Vďaka týmto výskumom sme získali mnoho dôležitých informácií o osídlení Slovenska v strednej až neskorej dobe bronzovej.

Svoje poznatky vyjadril ako autor alebo spoluautor 17 monografií a takmer 300 odborných článkov, recenzií a pod. Význam jeho vedeckej práce presahuje hranice Slovenska. Dokladá to viac ako 2000 citácií, z čoho viac ako polovica sú zahraničné ohlasy.

Výrazne prispel tiež k výchove novej generácie slovenských archeológov a historikov. Bol školiteľom a vedúcim desiatok dizertačných a diplomových prác, prednášal na univerzite Sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Humbolt-Univerzitat v Berlíne, univerzite Mateja Béla v Banskej Bystrici, Masarykovej univerzite v Brne.

Nemožno nespomenúť jeho veľkú prácu pri propagácii výsledkov slovenskej archeológie. Bol odborným poradcom desiatok dokumentárnych filmov, spoluautorom mnohých výstav a expozícií nielen na Slovensku ale aj v zahraničí. V slovenskej vede nebývalým počínom v tomto smere bola najmä celá séria (sedem) výstav realizovaných v rokoch 2002 – 2007 v Taliansku, na ktorej sa autorsky významne podieľal. Aj na talianske pomery výrazný úspech mala výstava *Slovacchia crocevia delle civiltà Europee* (Slovensko-križovatka európskych civilizácií) realizovaná mimo iné tiež v národných archeologických múzeách vo Florencii a v Ríme.

V tomto roku 2012 sa prof. V. Furmánek dožil 70. výročia narodenia. Pridávame sa ku mnohým gratulantom a prajeme mu do ďalších rokov veľa zdravia a veľa zaujímavých archeologických nálezov a vedeckých úspechov.

Rudolf Kujovský

K životnému jubileu Doc. RNDr. Milana Thurzu, CSc.

V septembri 2012 v plnom zdraví oslávil 70. narodeniny popredný slovenský antropológ Milan Thurzo. Narodil sa 10. 9. 1942 v Banskej Bystrici v lekárskej rodine. Napriek tomu, že sa chcel aj on pôvodne venovať medicíne, nakoniec v roku 1965 ukončil štúdium na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (špecializáciu antropológia). V roku 1972 zložil rigoróznú skúšku, o päť rokov neskôr obhájil dizertačnú prácu a v roku 1998 bol úspešne habilitovaný. Téma habilitačnej práce „Základné morfoskopické, morfometrické a paleopatologické poznatky o včasnოსlovenskom, predveľkomoravskom a veľkomoravskom obyvateľstve Slovenska“ vychádzala z jeho primárneho záujmu o včasnostredoveké populácie a zo širokých znalostí prehĺbených dlhodobou antropológickou praxou.

Po ukončení vysokej školy Milan Thurzo krátko pracoval na Archeologickom ústave SAV v Nitre. V roku 1966 nastúpil do Slovenského národného múzea – Prírodovedného múzea v Bratislave (1966 – 1997), kde sa stal prvým vedúcim antropológického oddelenia od jeho založenia. Bol zakladateľom a kurátorom antropológických zbierok SNM, ktoré intenzívne rozširoval. Súčasne bol aj autorom prvej antropológickej expozície „Vývoj človeka a zdravotný stav našich predkov“. Ako antropológ spracoval okrem mnohých iných nálezov významné slovanské pohrebiská ako Pobeďim, Lupku, Tvrdosovce alebo slovansko-avarské Košice-Šebastovce, pričom neváhal použiť moderné štatistické multivariačné metodiky. Zaoberal sa výskumom príslušníkov šľachtických rodov a významných predstaviteľov cirkvi, tafonómiou, paleopatológiou a jeho dlhodobou srdcovou záležitosťou bola a je evolúcia človeka. Možno povedať, že v našich končinách patrí medzi jej nemnohých skutočných znalcov. V priebehu dlhých rokov (1981 – 1997) v Prírodovednom múzeu sa pričínal svojou precíznosťou a pracovitosťou ako vedecký redaktor a zostavovateľ o rozkvet Zborníka SNM-Prírodné Vedy.

V januári až marci 1990 bol poverený vedením celého SNM a v rokoch 1990 – 1991 pokračoval ako zástupca riaditeľa SNM. Súčasne sa stal v období 1990 – 1993 riaditeľom Prírodovedného múzea SNM. Popri práci v múzeu externe prednášal paleoantropológiu, tafonómiu a všeobecnú morfológiu človeka na Prírodovedeckej fakulte UK. Po odchode zo SNM-PM sa stal v čase 1997 až 2003 vedúcim Katedry antropológie PriF UK, kde ako vysokoškolský učiteľ pôsobí doteraz.

V antropológickej obci má Milan Thurzo nenahradiťnú úlohu ako editor časopisu Slovenská antropológia (Bulletin Slovenskej antropológickej spoločnosti pri SAV). Vďaka vedeckým a osobnostným kvalitám sa stal dlhoročným predsedom Slovenskej antropológickej spoločnosti. Je autorom viac ako 100 najmä vedeckých štúdií a článkov, mnohých recenzií, okrem iného aj publikácií ako *Milióny rokov človeka* (1985), *Vývoj človeka a zdravotný stav našich predkov* (1990), učebných textov *Evolúcia človeka* (1998), ako člen kolektívu autorov *Biologie človeka 2* (2002) a spolu s R. Beňušom *Základov tafonómie hominidov a iných stavovcov* (2005). Popri vedeckej a učiteľskej činnosti sa venuje prekladaniu vedeckopopulárnych publikácií.

O jeho kvalitách svedčia ocenenia ako Hrdličkova medaila Československej antropologickej spoločnosti (1992), Pamätná medaila Za zásluhy o rozvoj Slovenského národného múzea (1992), Cena Mateja Bela Literárneho fondu SR za preklad v kategórii prírodných a lekárskeho vied (za rok 1995) a Prémia Literárneho fondu za vedecký a odborný preklad v kategórii diel interdisciplinárnej a encyklopedickej povahy (2001).

Čas, ktorý beží neustále rýchlejšie a podpisuje sa na nás všetkých, Milana Thurzu akoby obchádzal. Pripadá nám nezmenený, plný neutíchajúcej energie a neustále hľadajúci nové témy záujmov. Prajeme mu do budúcich rokov veľa zdravia, osobnej spokojnosti a najmä ešte veľa optimistickej sily.

Alena Šefčáková

Životné jubileum PhDr. Kláry Markovej, CSc.

Začiatkom júla 2012 sa naša kolegyňa PhDr. Klára Marková, CSc., popredná bádatel'ka na staršiu dobu bronzovú dožila významného jubilea, v súvislosti s ktorým by som jej v mene celej archeologickej obce rada zablahoželala. Ťažiskom práce bádatel'ky od začiatku jej pôsobenia na Archeologickom ústave SAV je problematika neskorého eneolitu a staršej doby bronzovej, najmä vývoj opevnených sídlisk maďarovskej a hatvanskej kultúry. Systematicky sa venuje téme juhovýchodných a severozápadných kontaktov Slovenska v staršej dobe bronzovej - najmä v súvislosti s výskytom nálezov jantáru v Karpatskej kotline, problematike výmenno-obchodných trás, charakteru výmeny a sociálnym väzbám, ktoré sú spojené s týmito prejavmi. Z jej početných terénnych aktivít by som rada vyzdvihla najmä výskumy v Hostiach (okr. Galanta), v Černíku (okr. Nové

Zámky) a predovšetkým systematický výskum sídliska tellového charakteru vo Včelinciach (okr. Rimavská Sobota) spolu s Prof. Dr. V. Furmánkom, DrSc. (hatvanská, otomanská, pilinská a kyjatická kultúra).

Klára Marková je dlhodobou členkou Slovenskej archeologickej spoločnosti, členkou Komisie pre podporu interdisciplinárneho výskumu historického skla „História skla na Slovensku“ pri SAS ako aj členkou Committee on the Study of Amber pri UISPP.

Milá Klárka, želáme Ti zo srdca všetko najlepšie, hlavne veľa zdravia ako aj veľa tvorivých síl a úspechov v celom Tvojom ďalšom živote.

Ad multos annos!

Susanne Stegmann-Rajtár

Blahoželanie PhDr. Marte Mácelovej, PhD. k jej životnému jubileu

Keď si prezerám fotografie z dôležitých udalostí môjho pracovného života, nechýba tam kolegyňa Marta Mácelová, rodená Lompartová, narodená v Kežmarku. Je preto logické, že pri jej životnom jubileu v tomto roku s radosťou môžem napísať týchto pár riadkov.

Historicky na pamiatky bohatý rodný Spiš, po presťahovaní aj Považie /Beckov/, kde navštevovala základnú a strednú školu a záujem o históriu ju predurčil k štúdiu archeológie na FF UK v Bratislave v rokoch 1970 – 1975. Diplomová práca na tému „Stredoveký šperk na Slovensku v 11. – 15. storočí.“ jej naznačila nosnú tematiku záujmu v rámci našej vednej disciplíny, ale aj reality na novom a dlhoročnom pracovisku Stredoslovenského múzea v Banskej Bystrici. Tu pôsobila v rokoch 1975 – 2005 ako samostatný odborný pracovník, vedúca historického oddelenia, zástupkyňa riaditeľa. V roku 1981 absolvovala rigoróznú skúšku na FF UK v Bratislave. V múzeu neusporeiada len zbierkový fond archeológie, ale najmä takmer každoročne (okrem dvoch materských dovolení) realizovala terénne archeologické výskumy v okresoch Banská Bystrica a Zvolen. S jej menom zostanú spojené najmä tri ťažiskové výskumy v regióne (Sliač, o. Zvolen; Zvolen – Môt'ová; Banská Bystrica – historické jadro mesta), ktoré prispeli k poznaniu včasnოსlovenského osídlenia stredného Slovenska a nálezy stredovekých kachlíc sú súčasťou každej výstavy, reprezentujúce Slovensko v produkcii tohto druhu materiálnej kultúry. Bohatý a pestrý zbierkový fond z terénnych výskumov ju predurčil k účasti na známych konferenciách Archeológie stredoveku, prezentuje ho pedagógom a študentom Univerzity M. Bela a ďalších škôl v regióne, k príprave desiatok výstav v múzeách v Banskej Bystrici, Zvolene, Brezne. Uvedená činnosť a poznatky boli podnetom pre jej rozhodnutie – stať sa odborným asistentom pre staršie dejiny na Fakulte humanitných vied UMB v B. Bystrici, kde od roku 2005 pracuje dodnes. Odovzdáva tak svoje bohaté skúsenosti z praxe mladšej generácii. Pedagogická činnosť na UMB bola podnetom absolvovania externého doktorandského štúdia na AÚ SAV v Nitre, ktoré úspešne zavŕšila v roku 2009 získaním titulu PhD.

Pri výpočte pracovných výstupov jubilančky treba spomenúť rozsiahlu publikačnú činnosť v domácich a zahraničných časopisoch, zborníkoch, katalógoch výstav, ktorá vykazuje vyše 200 publikačných jednotiek. Dlhé roky bola členkou Archeologickej rady, poradného orgánu MK SR v Bratislave; v roku 1997 získala Výročnú cenu

časopisu Pamiatky a múzeá, v kategórii objav – nález, akvizícia. Zväz múzeí Slovenska jej v roku 2000 udelil čestné uznanie a pamätný list za rozvoj slovenského múzejníctva. Od roku 1974 je členkou Slovenskej archeologickej spoločnosti, kde bola viackrát zvolená do výboru spoločnosti, s funkciami členky predsedníctva SAS, revízných komisií, redakčnej rady Informátora.

Nakoniec chcem vyzdvihnúť aj ľudský rozmer dr. Mácelovej – ochotu byť nápomocný tomu druhému, kooperovať s jednotlivcami a inštitúciami pri riešení úloh, ktoré každodenný pracovný život prináša. Milá Marta, prajem Ti v mene kolegov – archeológov (aj z Čiech, kde máš stále intenzívne kontakty), širokej obce múzejníkov i v mene svojom veľa požehnaných rokov v práci i uprostred rodiny, na ktorej Ti vždy záležalo.

Jozef Labuda

PhDr. Ivan Cheben, CSc.

Dňa 22. septembra oslávil Ivan Cheben okrúhle životné výročie. Narodil sa v roku 1952 v Banskej Bystrici, kde prežil aj svoje detstvo a stredoškolské roky. Po maturite v roku 1971 nastúpil do zamestnania v Mestskom múzeu v Bratislave, kde pracoval na archeologickom výskume na hrade Devín. V roku 1973 začal externe študovať odbor archeológia v seminári profesora B. Novotného na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. Od roku 1975 prešiel na dennú formu štúdia, ktorú úspešne ukončil v roku 1978 a od tohto roku je zamestnaný v Archeologickom ústave SAV v Nitre. Z výskumnej činnosti, ktorá je veľmi bohatá, spomeniem niektoré lokality skúmané jubilantom: Bíňa (1979-1980), Patince (1981-1987), Bajč (1987-1992), Cífer-Pác (1993), Veľký Cetín (1993), Nemšová (1995-1996), Pata (1997-1999), Trenčín (2002-2004, 2007-2008). Mnohé sú už publikované v domácich, či zahraničných časopisoch a zborníkoch. Doteraz najvýznamnejšou prácou je monografické spracovanie lokality Bajč, ktoré vyšlo v roku 2000 v Bonne a je venované vyhodnoteniu kultúrneho vývoja železovskej skupiny a počiatku vzniku lengyelskej kultúry. Z ďalších okruhov odborného záujmu kolegu je to ťažba, distribúcia a výroba artefaktov zo silicitových surovín, sledovanie zásahu cudzích kultúrnych etník na juhozápadnom Slovensku v závere eneolitu na základe nových výskumov. Pri náročnom výskume v Pate preskúmal pohrebisko a časti sídliska ťňačickej kultúry, ktorého vyhodnotenie a publikovanie je v záverečnej fáze. Z ďalších veľkých výziev je to spracovanie, vyhodnotenie a publikovanie niekoľko ročného odkryvu najväčšieho žiarového pohrebiska lužickej kultúry na Slovensku z lokality Trenčín. Zúčastnil sa mnohých zahraničných pobytov v Poľsku, Nemecku, Rakúsku. Poznáme ho z organizovania vedeckých kolokvií a konferencií venovaných predovšetkým mladšej dobe kamennej. Nevyhýba sa ani funkciám v domácich, či zahraničných redakčných radách a orgánoch. Od roku 2000 do 2007 bol viceprezident Humboldtovho klubu v SR, od r. 2002 je členom Archeologickej rady pri Ministerstve kultúry SR, v r. 2003-2007 bol predseda Slovenskej archeologickej spoločnosti, od r. 2005 je predseda Edičnej rady AÚ SAV a od r. 2008 štatutárny zástupca riaditeľa a vedúci oddelenia terénneho výskumu. V práci, ktorú doteraz vykonal pre archeológiu ako vedu, ako aj pre domovské pracovisko, dúfame, že bude úspešne pokračovať aj ďalej. Jubilantovi prajeme veľa zdravia, pohody v súkromnom živote a veľa tvorivých síl pokračovať v odbornej vedeckej činnosti.

Gertrúda Březinová

K šesťdesiatinám Vladimíra Turčana

Málokto z archeologickej obce nepozná PhDr. Vladimíra Turčana, ktorý rozhodne nepatrí k ľuďom nevýrazným a ťažko zapamätateľným. Narodil sa 24. 7. 1952 a časť svojho detstva prežil vo Vrútkach v malebnej kolónii Hviezda pod Martinskými hoľami. Sem sa často vracal aj po presťahovaní do Bratislavy. Po štúdiu na Filozofickej fakulte UK v Bratislave nastúpil v roku 1978 do Archeologického ústavu Slovenského národného múzea (dnes Archeologické múzeum) a tejto inštitúcii zostal verný dodnes. Svoj odborný záujem rovnomerne rozložil medzi dobu rímsku a problematiku slovanského osídlenia.

Pre dobu rímsku má najväčší význam jeho revízný výskum rímskej stanice Stupave v rokoch 1986-2004. Za pomoci Ing. arch. Ivana Staníka sa mu podarilo rozlíšiť jednotlivé fázy výstavby stanice, ako aj spresniť jej datovanie. Výsledky tohto výskumu publikoval vo viacerých štúdiách a v budúcnosti pripravuje jeho monografické spracovanie. Významný je aj podiel Vladimíra Turčana na preskúmaní germánskeho zázemia rímskej stanice. V jej okolí sa mu podarilo doložiť niekoľko sídlisk a pohrebisko. Na jednom zo sídlisk objavil severozápadne od intravilánu zvyšky germánskej kovolejárnej a kovotepeckej dielne. Viedol tiež výskumy na germánskych sídliskách v Báhoni, Igrame, Kuchyni, Moste pri Bratislave, Senci, Kráľovej pri Senci, Skalici a Trnave. Záujem o problematiku germánskeho osídlenia v dobe rímskej ho priviedol k organizovaniu pravidelných neformálnych kolokvií venovaných keramike naddunajských Germánov. Ich hlavným prínosom je možnosť prezentácie a priameho štúdia keramického materiálu. Okrem bádateľov z Čiech, Moravy a Slovenska sa na kolokviách zúčastňujú aj odborníci z Rakúska, Maďarska a Poľska.

Začiatkom tohto roku sa uskutočnil už X. ročník tohto podujatia. Príspevky z kolokvií sú pravidelne publikované v Zborníku SNM - Archeológia.

Zo včasnostredovekého obdobia sú najzaujímavejšie jeho nálezy slovanskej svätyne v Moste pri Bratislave a slovanskej sklárskej pece z Devínskej Novej Vsi. V posledných rokoch organizoval dve kolokvia venované včasnému stredoveku: „Byzantská kultúra a Slovensko“ (2006) a „Karolínska doba a Slovensko“ (2010). Príspevky z týchto kolokvií vyšli ako supplementá Zborníka SNM – Archeológia, ktorého je už niekoľko rokov zostavovateľom.

V súčasnosti pripravuje monografiu venovanú slovanským depotom. Vo svojich štúdiách sa tiež venoval slovanskému šperku a otázke počiatku slovanského osídlenia.

Okrem písania odborných článkov sa intenzívne zaoberá aj popularizáciou archeológie. Z jeho nespočetných výstupov spomeniem len dva z posledných rokov. V roku 2009 vyšla v edícii Kultúrne krásy Slovenska knižka „Archeologické pamiatky“ venovaná najvýznamnejším archeologickým lokalitám Slovenska. Je nielen zostavovateľom, ale aj autorom väčšej časti knihy. Druhým významným počinom sú „Rímske pamiatky na strednom Dunaji od Vindobony po Aquincum“. Knihu, ktorá je dielom medzinárodného kolektívu autorov, zostavil spolu s PhDr. Margarétou Musilovou. Neskôr vyšla aj v nemeckej, maďarskej a anglickej mutácii.

Významnou časťou práce Vladimíra Turčana v Archeologickom múzeu je organizovanie výstav. Z ich veľkého počtu možno spomenúť výstavu „Byzantská kultúra a Slovensko“ (2006) a „Bojná - významné kniežacie centrum starých Slovanov“ (2009). V súčasnosti je koordinátorom archeologickej časti pripravovanej expozície dejín Slovenska na Bratislavskom hrade.

Vzhľadom na početné aktivity Vladimíra Turčana v poslednom období sa zdá, že jeho činnosť na poli archeológie ani zďaleka nekončí, ba naopak je v období najväčšieho rozkvetu. Preto dúfame, že v archeologických kruhoch bude ešte dlho rezonovať jeho nenapodobiteľný smiech.

Ad multos annos!

Igor Bazovský

OPUSTILI NAŠE RADY

Odišiel Gejza Trgina (* 26. 4. 1953 – †15. 8. 2011)

Dňa 15. augusta 2011 po zákernom útoku infarktu nečakane opustil svoju rodinu, priateľov, kolegov a známych vo veku 58 rokov PhDr. Gejza Trgina (*26. 4. 1953 Dudince). Po ukončení vzdelania na Všeobecnovzdelávacej strednej škole v Kremnici pracoval v rokoch 1971-1973 ako terénny technik na Archeologickom ústave SAV v Nitre, kde sa zúčastnil napríklad výskumu Liptovskej Mary – Havránku. Od roku 1975 pracoval v Múzeu mincí a medailí v Kremnici ako odborný pracovník - archeológ. V tomto čase sa prihlasuje i na externé štúdium archeológie na FF v Bratislave a v roku 1980 ho úspešne zakončuje diplomovou prácou na tému Výzbroj keltského bojovníka II. Titul PhDr. získava v roku 1983. V období rokov 1988 až 1999 pôsobí ako riaditeľ Pohronského múzea v Novej Bani.

Po odbornej stránke sa G. Trgina venoval poznaniu pravekého až včasnohistorického, ale i stredovekého osídlenia stredného Pohronia s ťažiskom najmä v menej preskúmanej Žiarskej kotline. Uskutočnil viaceré výskumy a povrchové prieskumy. Z jeho najvýznamnejších odborných aktivít môžeme spomenúť výskum lužického pohrebiska ako i polykultúrneho sídliska v Žiari nad Hronom – Horných Opatoviciach a spoluúčasť pri odkryve lengyelského objektu s pozostatkami ľudských kostí vo Vyšnom nad Hronom. Dôležité poznatky priniesli i povrchové prieskumy na lokalitách v Hliníku nad Hronom (paleolit) a Žarnovici (doba rímska) ako i na polykultúrnych sídliskách v Dolnej Ždani a Hronskom Beňadiku. Z ďalších odborných aktivít teba spomenúť dokumentáciu kamenných mlatov zo Španej doliny - Pieskov či záchranný výskum bašty stredovekého mestského opevnenia v Kremnici. Výsledky svojich prác publikoval priebežne v ročenkách AVANS. Svojou prácou nepochybne prispel k obohateniu našich poznatkov o najstaršom osídlení stredného Pohronia. Česť jeho pamiatke!

Katarína Konečná – Tomáš Zachar

Doc. PhDr. Jozef Hoššo, CSc.

Dňa 19. 5. 2012 nás po ťažkej chorobe opustil Doc. PhDr. Jozef Hoššo, CSc., ktorý podstatnú časť života zasvätil archeológii a dráhe univerzitného pedagóga. Narodil sa 11. 5. 1946 v Bratislave, kde aj do konca života býval so svojou rodinou. Jeho pôsobenie sa však zďaleka neviazalo len na Bratislavu. Hneď po skončení štúdia začal svoj prvý výskum v Liptovskej Mare. Ako odborník v oblasti archeológie stredoveku sa podieľal na preskúmaní ďalších významných lokalít so stredovekými pamiatkami. S jeho menom zostanú navždy spojené výskumy hradov Šášov, Likava, či miest Kremnica a Žilina. Rovnako to však platí aj pre Bratislavu, kde bol okrem Filozofickej fakulty UK po určitý čas jeho pôsobiskom aj MÚOP. Pod krídlami týchto dvoch inštitúcií uskutočnil niekoľko dôležitých výskumov v rámci Starého mesta. Nebol to však len terénny výskum, pod ktorého výsledky bol Doc. Jozef Hoššo podpísaný. Ako absolvent Školy umeleckého priemyslu, odboru keramika, mal obzvlášť blízko práve ku stredovekej „hrnčiarine“. Publikoval mnohé zásadné štúdie na poli bádania keramiky a kachlíc z obdobia vrcholného stredoveku, stal sa v tejto oblasti uznávanou autoritou. Pravidelne sa zúčastňoval domácich aj medzinárodných konferencií archeológie stredoveku, pričom niektoré z nich aj sám organizoval. Toto všetko absolvoval popri svojom aktívnom pôsobení na Filozofickej fakulte UK v Bratislave, kde sa podieľal na raste niekoľkých generácií archeológov. Vďaka svojej bezprostrednosti nemal nikdy núdzu o sympatie študentov, bol známy aj kolegom z iných odborov. Hoci po dlhú dobu zastával aj post vedúceho Katedry archeológie, bol vždy v prvom rade zamestnancom, ktorý vnímal „fakultný“ rozmer svojho pracoviska. Tento postoj, podobne ako sociálne cítenie boli akiste motiváciou pre jeho pôsobenie v odboroch v rámci UK. V roku 2006 spolu s kolegami oslávil 60. výročie narodenia, ktorí pri tejto príležitosti na jeho počesť vydali zborník *Aevum Medium*. Za pedagogickú činnosť mu bola v roku 2009 z rúk ministra školstva udelená Veľká medaila sv. Gorazda. Budeme na neho spomínať ako na človeka, ktorého úspechy na poli vedy nezatienili jeho ľudský rozmer.

Tomáš König

NOVÉ PUBLIKÁCIE

Zoltán Drenko: Keltské kmene na Slovensku /Keltic tribes in Slovakia. Bratislava 2011, 36 s. Vydavateľ: Pro OFFICE, Lučenec. ISBN: 987-80-89579-00-6.

Autor venuje prácu pamiatke svojho učiteľa, akademika Jana Filipa, profesora Karlovej univerzity v Prahe a ďakuje Prof. PhDr. Pavlovi Žigovi, CSc., riaditeľovi Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV v Bratislave za odporúčanie publikovať túto prácu.

V úvode cituje slová Jana Filipa: hlavným prameňom pre poznanie života Galov sú Caesarove Zápisky o vojne galskej. Caesarove údaje sú nedocenené, sú veľmi hodnoverné a výskumy ukazujú, že platia aj pre Strednú Európu. Význam Keltov pre európsku civilizáciu nemá obdobu. Vojensky boli porazení, ale zostali tu a zostalo tu aj ich trvalé dedičstvo. /Jan Filip: Keltové ve střední Evropě. Praha 1956, s.19, 332-333/.

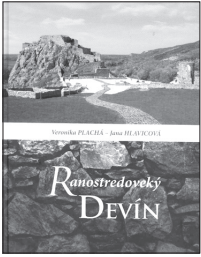
V roku 1980 autor poslal prof. Filipovi k jeho 80. narodeninám prácu „Keltské kmene na Slovensku“: názvy niektorých sídlisk na Slovensku sa podobajú menám keltských kmeňov, o ktorých píše Caesar. Prof. Filip odporúčal autorovi, aby prácu ukázal jazykovedcom. V roku 1990 vyšla kniha Branislava Varsika „Slovanské /slovenské/ názvy riek na Slovensku a ich prevzatie Maďarmi v 10. – 12. storočí /Príspevok k etnogenéze Slovákov/“ : Slovania pri svojom príchode prevzali od tunajšieho obyvateľstva názvy riek. Vtedy som rozšíril prácu o tie rieky na Slovensku, názvy ktorých sú totožné s menami keltských kmeňov.

V kapitolách „Rieky na Slovensku“ /mapa č. 2/ a „Sídliská na juhozápadnom Slovensku“ /mapa č. 3/ je abecedný zoznam kmeňov podľa Caesara, ich lokalizácia v Galii /mapa č. 1/, rieky a sídliská na Slovensku s menami keltských kmeňov a doterajšie názory.

V podkapitole „Sídliská vo východných Čechách“ /mapa č. 4/ autor upozorňuje na to, že západne od oppida pri Českých Lhoticiach sa nachádzajú sídliská s menami tých istých kmeňov ako sídliská a močiar na juhozápadnom Slovensku. Autorovi sa podarilo lokalizovať aj kmeň, o ktorom píše Tacitus, ďalej čiastočne keltský kmeň známy z dejín /Jan Filip: Keltská civilizace a její dědictví. Praha 1959, s. 65, 79, 128/ a nakoniec niekoľko germánskych kmeňov. Poslednú časť práce tvorí „Literatúra“ a 4 mapy.

Výskum ukázal, že na Slovensku sa zachovali nielen sídliská a pohrebiská Keltov s ich skvelými mincami, šperkmi, nádobami, zbraňami a nástrojmi, ale sa zachovali aj mená keltských kmeňov.

Zoltán Drenko

Veronika Plachá – Jana Hlavicová: Ranostredoveký Devín. Vydavateľstvo ELÁN. Pevná väzba. 141 s. Bratislava 2011. ISBN 978-80-85331-65-3.

Autorky dlhoročného archeologického výskumu na Devíne vydali v poradí už tretiu monografiu o tejto významnej lokalite. Publikácia v jednotlivých kapitolách mapuje najstaršie osídlenie v oblasti Devína od mladšej doby kamennej, z obdobia eneolitu, doby bronzovej, staršej doby železnej i mladšej laténskej, doby rímskej až po sťahovanie národov. V ďalších kapitolách sa zaoberá príchodom Slovanov do Devínskej brány, históriou archeologických výskumov v Devíne a jeho okolí. V kapitole o hradiskách a pohrebiskách na južnom úpätí Devínskej kobyly autorky analyzujú fortifikačný systém, pohrebný rítus a hrobový inventár. Samostatnú kapitolu venovali veľkomoravskému hradisku nad sútokom Dunaja a Moravy, jeho opevneniu ako aj nálezom architektúr na akropole. V publikácii predkladajú tiež výsledky paleobotanického výskumu a analýzy mineralogicko-chemického výskumu omietok zo sakrálnej architektúry. Ďalšie časti monografie podávajú obraz o osídlení Devína v 10.-13. storočí. Publikácia určená odbornej aj širokej kultúrnej verejnosti podáva obraz o pravekom a ranostredovekom vývoji Devína, lokality, ktorá má mimoriadny význam pre Slovensko a jeho národné dejiny. Publikácia má nemecké resumé.

Marta Mácelová

Ivan Pavlů: Analýza artefaktů. Archeologické studie Univerzity Hradec Králové sv. 2. Hradec Králové 2011. 97 strán. ISBN: 978-80-7435-188-4

Druhý zväzok zborníku Archeologické studie Univerzity Hradec Králové je venovaný kľúčovej téme archeologického výskumu a to metodike analýzy dát s cieľom *prispieť k aplikácii analytických metód v archeológii a umožniť tak všestranné zužitkovanie dát, ktoré v posledných rokoch dosahujú masových rozmerov* (s. 5). Autor I. Pavlů hodnotí už v úvode (s. 6n) výstižne a kriticky súčasný stav využívania predstavených metód v archeologickej praxi, ktoré sú stále aplikované vo výskume malou skupinou bádateľov, resp. ich potenciál býva využitý v obmedzenej miere (databázy, GIS a pod.). Autor prechádza prehľadne a edukatívne v 12 tematických kapitolách od samotného artefaktu v kontexte archeologickom i ostatných vedných disciplín, cez znaky a ich funkciu pri popise artefaktov, s tým priamo súvisiacim krokom tvorby dát, popisných systémov a databáz, ku klasifikácii a až samotnej téme analýzy dát so zameraním na artefakty a priestor. Uvádzané postupy vysvetľuje na vybraných príkladoch archeologického výskumu s ťažiskom v stredočeskej lokalite v Bylanoch. Publikáciu príhodne uzatvára katalóg obsahujúci stručný životopis vybraných 21 osobností s ich základnými dielami, ktorých výskum je spojený, resp. ovplyvnil metodické postupy teoretickej a analytickej archeológie. Práca je prehľadná, názorná a dobre čitateľná a mala by okrem študentov osloviť širokú skupinu aktívnych bádateľov pracujúcich s archeologickými dátami.

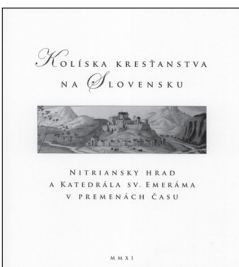
Jana Mellnerová Šuteková

Kujovský, R. – Mitáš, V. (ed): Václav Furmánek a doba bronzová. Zborník k 70. narodeninám. Nitra 2012. 429 s.

Březinová, G. – Varsík, V. (ed): Archeológia na prahu histórie. K životnému jubileu Karola Pietu. Nitra 2012. 460 s.

Obe publikácie vznikli pri príležitosti okrúhlych výročí popredných slovenských archeológov. Zborník k 70. narodeninám Václava Furmánka je tematicky orientovaný na dobu bronzovú, a to hlavne na jej stredné a mladšie obdobie, s chronologickým rozsahom od eneolitu po začiatok doby laténskej. Publikácia K životnému jubileu Karola Pietu je zameraná na dobu železnú a rímsku. Jednotlivé príspevky pochádzajú od širokého okruhu bádateľov z krajín strednej Európy.

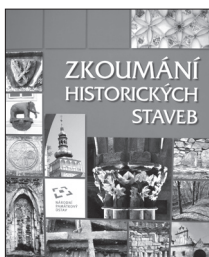
Róbert Daňo

Judák, V. – Bednár, P. – Medvecký, J. (zost.): Kolíska kresťanstva na Slovensku. Nitriansky hrad a katedrála sv. Emeráma v premenách času. BÚ v Nitre – AÚ SAV – Arte Libris, Bratislava 2011. 503 s. ISBN 978-80-970809-8-3

Exkluzívne poňatá rozsiahla reprezentatívna publikácia približuje čitateľovi viac pohľadov na dejiny Nitrianskej diecely a jej sídla, Nitrianskeho hradu, zo zorného uhla viacerých vedných disciplín. V štyroch oddelených blokoch sa čitateľ zoznámí s dejinami diecely, hradu a mesta, s vývojom osídlenia Hradného návršia od najstarších čias, so stavebným vývojom jednotlivých objektov hradného areálu, s odborným rozborom výtvarnej výzdoby katedrály a s historickými prameňmi. Kvalitu informácií v textovej časti vyvažuje profesionálne realizovaná grafická časť, ktorá okrem fotografií, reprodukcii a náčrtov obsahuje aj grafické modely.

Róbert Daňo

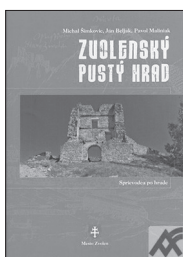

Vladislav Razím/ Petr Macek (edd.): Zkoumání historických staveb. 1. vydání. Národní památkový ústav, Praha 2011. 311 strán. ISBN: 978-80-86516-41-7

Národní památkový ústav v Praze vydal v roku 2011 veľmi prínosnú publikáciu o nehnuteľných pamiatkach a ich výskume vychádzajú z poznatkov v prostredí Českej republiky. Kniha je adresovaná tak odbornej i laickej verejnosti, špecialistom či študentom a tvoria ju kapitoly v autorstve desiatok odborníkov pôsobiach v praxi. Prvá časť obsahuje nosné kapitoly venujúce sa terénnemu a archívne výskumu vrátane archeologického, ich dokumentácii, prírodovedným a technickým metódam výskumu. Teoretická časť je doplnená príkladmi z praxe s jasnou a názornou farebnou dokumentáciou s informáciami o aktuálnom stave výskumu a s trefnými záverečnými poznámkami autorov k jednotlivým stavbám, resp. problémom. Medzi záverečné state je zaradený slovníček pojmov so špeciálnymi menej frekventovanými termínmi v českom jazyku.

Publikácia prezentuje prehľadne a pritom detailne sumu tém viažucich sa k výskumu historických stavieb s cieľom (okrem iného) posilniť a „budovať kladný vzťah vlastníkov, užívateľov a širokej verejnosti k pamiatkam a pamiatkovej starostlivosti“. Vďaka prehľadnej koncepcii, vysvetľujúcemu textu a výbornej obrazovej dokumentácii je kniha zrozumiteľná aj vzdelanému laikovi a rovnako by po nej mali siahnuť i študenti archeológie.

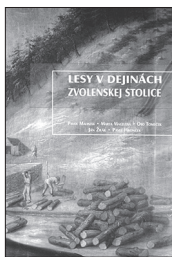
Jana Mellnerová Šuteková

Michal Šimkovic, Ján Beljak, Pavol Maliniak: Zvolenský Pustý hrad. Sprievodca po hrade. Zvolen 2011. 42 strán. ISBN: 978-80-970737-7-0.

Už v roku 2011 vydalo mesto Zvolen plnofarebnú publikáciu o Pustom hrade venovanú pamiatke PhDr. Václava Hanuliaka (1947-2009), ktorý tu viedol archeologický výskum od roku 1992 až do roku 2008. Autori si po obsahovej stránke dali záležať na chronologickej postupnosti. Jednotlivé kapitoly návštevníka hradu v dostatočnej miere a pútavou formou informujú o osídlení hradu a historických prameňoch, ktoré sa k nemu viažu. Pre poznanie vývoja hradu sú dôležité najmä jeho stavebné fázy a postavenie hradu do obdobia jeho fungovania. Nemenej dôležitá kapitola sa dotýka práve archeologického výskumu, vďaka ktorému je možné dnes identifikovať pamiatky, ktoré boli dlho ukryté pod zemou. Tie sú zdrojom dát, vďaka ktorým je možné datovať jednotlivé obdobia fungovania hradu. Zorientovať sa v architektúre návštevníkom pomáha kapitola Prehliadka hradu. Zoskupenie viacerých strategicky dôležitých opevnení sa nachádza v kapitole Hradiská, hrady a hrádky. Okrem množstva zaujímavých informácií obsahuje toto svieže dielko aj veľký počet farebných obrázkov a fotografií, ktoré napomáhajú predstavivosti návštevníka hradu. Vrelo odporúčam pri návšteve Pustého hradu.

Klaudia Daňová

Pavol Maliniak – Marta Mácelová – Oto Tomeček – Ján Žilák – Pavel Hronček: Lesy v dejinách Zvolenskej stolice. Lesné remeslá v kultúre a zamestnaní obyvateľstva v stredoveku a ranom novoveku. Vydavateľstvo Wydawnictwo Towarzystwa Słowaków w Polsce v spolupráci s Lesmi Slovenskej republiky. Brož. väzba. 164 s. Banská Bystrica. Kraków 2011. ISBN 978-83-7490-460-5.

Monografia sprístupňuje nové poznatky o rozšírení a vykonávaní lesných remesiel (drevárstva, uhliarstva, kolomažníctva, popoliarstva a salajkárstva) na širšom území Zvolenskej stolice od včasného stredoveku až po 20. stor. Publikácia je založená na interdisciplinárnom výskume. Jednotlivé kapitoly sa zaoberajú: 1. drevorubačskými nástrojmi v regiónoch Banskej Bystrice a Brezna od stredoveku do 19. storočia (*M. Mácelová*), 2. lesom a lesnou výrobou v zázemí banských miest vo Zvolenskej stolici v 14.–17. storočí (*P. Maliniak*), 3. uhliarmi a uhliarskym remeslom v lesoch na okolí Banskej Bystrice (*O. Tomeček*), 4. výrobou salajky v stredoslovenských sklárňach v 18.–19. storočí (*J. Žilák*), 5. identifikáciou reliktovej uhliarskej výroby na vybraných lokalitách Horehronia a Ľubietovej (*P. Hronček*). Bádanie jednotlivých autorov sa zameralo na výskum archeologického a etnografického zbierkového fondu, ako aj na terénny a archívny výskum.

Marta Mácelová

Pozvánky na podujatia

Počítačová podpora v archeológii 2013

Pozývame vás na XII. ročník konferencie Počítačová podpora v archeológii, ktorá sa bude konať po prvýkrát na Slovensku v dňoch 22.-24. mája 2013. Organizáciu prevzala *Katedra archeológie* Univerzity Komenského v Bratislave v spolupráci s *Katedrou geodetických základov* Slovenskej technickej univerzity a *Pamiatkovým úradom Slovenskej republiky*. Miestom konania bude kúria v Kočovciach, okr. Nové Mesto nad Váhom. Vítané sú referáty a postery zamerané na aktívne a inovatívne využitie počítačových metód v archeológii (GIS, LIDAR, štatistiky, databázy, digitalizácia, fotogrametria, internet a pod.). Aktuálne informácie nájdete na webovej stránke katedry archeológie v Bratislave.

Organizátori

ZMENY V ČLENSKEJ ZÁKLADNI

Noví členovia

Mgr. Róbert Bača, PhD., Bc. Dominika Haragová, Mgr. Jana Hlavatá, Alexander Kravčík, Matúš Melo, Mgr. Zora Myslivcová-Lehocká, Mgr. Mário Žáčik, PhD.

OZNAMY REDAKCIE

Oznamy Slovenskej archeologickej spoločnosti pri SAV

Do pozornosti dávame novú kontaktnú e-mailovú adresu Slovenskej archeologickej spoločnosti: sas.archeologia@gmail.com

E-mailová adresa by mala slúžiť na komunikáciu s výborom spoločnosti, v prípade že nevíete na koho sa konkrétne obrátiť. Na e-mailovú adresu môžete posilať informácie o zmene údajov, e-mailové adresy, alebo príspevky do Informátora a na web.

Prostredníctvom tejto e-mailovej adresy sa môžete informovať aj o platbe členského, príp. nedoplatkoch a spôsobe úhrady členského.

Múzeá, univerzity a iné inštitúcie, ktoré sú kolektívnymi členmi SAS môžu informácie o svojich akciách poskytnúť aj výboru SAS, ktorý ich následne zverejní na webovej stránke spoločnosti.

Ak máte informácie o významných ocenenia a vyznamenaniach našich členov, prosím informujte nás o tom priebežne. Prostredníctvom Informátora a webovej stránky tak budeme môcť informovať aj ostatných členov spoločnosti.

Číslo účtu SAS pri SAV: 20007082/6500 (Poštová banka)

REDAKČNÁ UZÁVIERKA NASLEDUJÚCEHO ČÍSLA JE 31. 5. 2013
ČASOPIS VYJDE LEN V PRÍPADE DOSTATOČNÉHO POČTU PRÍSPEVKOV!!!

*Názory a stanoviská prezentované v príspevkoch sa nemusia zhodovať s názormi a so stanoviskami redakcie.
V takomto duchu príspevky prešli základnou jazykovou úpravou bez podstatných zásahov do znenia textu.*

Komorová kachlica s ikonografiou kráčajúceho heraldického leva, Rimavská Sobota - Hlavné námestie, koniec 15. stor.

PF 2013

Vydáva Slovenská archeologická spoločnosť pri SAV v Nitre (Akademická 2, 949 21 Nitra).
Hlavná redaktorka: Mgr. Alena Bistáková, PhD., (sas.archeologia@gmail.com). Redakčná rada: Mgr. R. Čambal, Mgr. E. Horváthová, PhD., PhDr. E. Miroššayová, CSc., PhDr. M. Musilová, Mgr. J. Mellnerová, PhD. Počítačová sadzba: Mgr. A. Bistáková, PhD., P. Červeň. Tlač: Michel Angelo.
(Na embléme pintadera zo 6. stor. pred Kr. zo Smoleníc. Návrh a grafické stvárnenie J. Marettová).